

**KARAYOLLARI MOTORLU ARAÇLAR ZORUNLU
MALİ SORUMLULUK SİGORTASI GENEL
ŞARTLARI UYARINCA SİGORTACININ
SİGORTA ETTİRENE RÜCU DAVASI**
**THE INSURER'S RIGHT TO RECOURSE AGAINST THE INSURED
ACCORDING TO THE HIGHWAYS MOTOR VEHICLES
MANDATORY LIABILITY INSURANCE GENERAL CONDITIONS**

Sinan MİSİLİ*

Özet: Karayolları Trafik Kanunu (KTK) md. 95/1 ve Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları (KMAZMSS) B.4.1 maddesi gereğince sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller zarar görene karşı ileri sürülemez. Oysa KTK md. 95/2 ve KMAZMSS Genel Şartları B.4.2 maddesi gereğince zarar görene ödemedede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene rücu edebilmekte ve rücu davası açabilmektedir. Bu rücu davasının, hukuki sebepleri KMAZMSS Genel Şartlar B.4 maddesinde 7 bent halinde sayılmıştır. Eğer rücu sebepleri gerçekleşirse, sigortacı zarar görene ödediği sigorta tazminatını rücu davası sayesinde sigorta ettirenden alabilmektedir. Bu rücu sebeplerinin varlığı belirli şartlara bağlıdır. Sigortacı genel olarak rücu sebeplerini ispat yükü altındadır.

Anahtar Kelimeler: Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, Karayolları Trafik Kanunu, Rücu Davası, Sigortacı, Sigorta Ettiren

Abstract: According to the Highways Traffic Act article 95/1 and Highways Motor Vehicles Mandatory Liability Insurance General Conditions article B.4.1, the circumstances, arising from the insurance contract or the provisions of law in respect of the insurance contract that caused the removal or reduction of compensation, shall not be asserted against the aggrieved. However, according to the Highways Traffic Act article 95/2 and Highways Motor Vehicles Mandatory Liability Insurance General Conditions article B.4.2 the insurer who paid the damage to the aggrieved, at a rate that can lead to removal or reduction of compensation according to the insu-

* Dr., Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku ABD., Araştırma Görevlisi (LL.M.)

rance contract and the provisions of law in respect of the insurance contract, shall recourse to and sue the insured. Highways Mandatory Liability Insurance General Conditions article B.4 stated the legal reasons of this action in 7 paragraphs.

Keywords: Highways Motor Vehicles Mandatory Liability Insurance, Highways Traffic Act, the Recourse Case, the Insurer, the Insured

GİRİŞ

Motorlu taşıt aracının trafiğe çıkması, başlı başına hem aracı trafiğe çıkararı ve hem de başkalarını tehlikeye sokmaktadır. Taşıt aracının trafikte iken kaza yapması ve tehlikenin gerçekleşmesi ile sadece araç ve aracı işleten değil, aynı zamanda üçüncü kişiler de zarar görebilmektedir. Zarar gören üçüncü kişileri korumak ve araç işletenin hukuki sorumluluğunu güvence altına almak üzere 'trafik sigortası' adı altında bir sorumluluk sigortası ortaya çıkmıştır. Zarar gören üçüncü kişiler bu sigorta sayesinde doğrudan sigortacıya başvurabilmektedir. Trafik sigortasında sigortacı ile sigorta ettiren işleten arasındaki iç ilişkilerden zarar görenlerin haberdar olması mümkün olmadığı gibi, bu iç ilişkilerin onlara karşı ileri sürülmesi de yerinde değildir. Öyle bazı durumlar olabilir ki, sigortacı aslında bunları defli olarak sigorta ettirene ileri sürebilmektedir. Ancak sigortacı, trafik sigortasının sosyal amacı olan zarar görenleri koruma ilkesi sebebiyle, bu defileri kanun gereğince zarar gören üçüncü kişilere ileri sürememektedir. Bununla birlikte sigortacı bu defilere dayanarak, zarar görene yönelik gerçekleştirdiği tazminat ödemesini kendi sigorta ettirenine rücu edebilmektedir. Biz çalışmamızda sigortacının kendi **âkidi** olan sigorta ettirene Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (KMAZMSS) Genel Şartları B.4. maddesi fıkralarına dayanarak sahip olduğu rücu hakkını işleyeceğiz. Diğer bir anlatımla çalışma konumuz sigortacının sigorta ettirene KMAZMSS Genel Şartları gereği rücu davası olup, rücu sebepleri KMAZMSS Genel Şartları'nda sayılanlarla sınırlı olarak ve Yargıtay kararları ışığında işlenecektir.

I. DAVANIN YASAL DAYANAKLARI

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu (KTK) md. 85/1 gereğince bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanma-

sına yahut bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa, motorlu aracın bir teşebbüsün unvanı veya işletme adı altında veya bu teşebbüs tarafından kesilen biletle işletilmesi halinde, motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, doğan zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar. Bu hüküm işleten için öngörülen bir tehlike sorumluluğudur.¹ KTK md. 91/1 uyarınca da işletenlerin, bu Kanunun 85' inci maddesinin birinci fıkrasına göre olan sorumlulukların karşılanması sağlamak üzere malî sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunludur. KTK md. 95/1 ve KMAZMSS Genel Şartları B.4.1. maddesi gereğince sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller zarara karşı ileri sürülemez². Oysa sigortacı aynı nedenleri sigorta ettirene karşı ileri sürebilmektedir.³ Şöyle ki, KTK md. 95/2. ve KMAZMSS Genel Şartları B.4.2. maddesi gereğince zarar görene ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene başvurabilmektedir.

KTK 95/2. maddesi ve KMAZMSS Genel Şartları B.4. maddesi gereğince, tazminat yükümlülüğünün azaltılması veya kaldırılmasına dair halleri üçüncü kişilere karşı ileri süremeyen sigortacı, zarar görene ödeme yaptıktan sonra sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye dair kanun hükümlerine göre kendi sigorta ettirenine rücu edebilmektedir.⁴ KMAZMSS Genel Şartlar B.4. maddesi esasen KTK md. 95' in si-

¹ Hamdi Yılmaz, Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Motorlu Araç İşletenin Hukusal Sorumluluğu, İstanbul 2014, s. 297.

² Örneğin; KMAZMSS poliçesinin varlığı halinde KTK'nın 95/2. maddesi gereğince sigortacının tazminat yükümlülüğünün azaltılması ve kaldırılmasına ilişkin poliçenin iptal edildiği, geçersiz olduğu bu nedenle sorumluluğunun bulunmadığı gibi haller sigortacı tarafından üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceğinden sigortacı zarar görene ödeme yaptıktan sonra sigorta sözleşmesinin sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre tazminatın kaldırılmasını veya indirilmesini sağlayabileceği oranda kendi sigorta ettirenine rücu edebilecek, dolayısıyla KTK 95/2. maddesi gereğince feshe ilişkin bu savunmalar sigortacı ile sigortalı arasındaki ilişki olup zarar gören üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesi mümkün değildir. Bkz. Y. 17. HD., 14.03.2013 T., E: 3227, K: 3492 (Kazancı İçtihat).

³ Hasan Tahsin Gökcan, Karayolları Trafik Kanununa Göre Hukuki Sorumluluk Tazminat Sigorta ve Rücu Davaları, Güncellenmiş 8. Bası, Ankara 2014, s. 913.

⁴ Y. 17. HD., 26.05.2016 T., E: 2030, K: 6411 (Kazancı İçtihat).

gorta poliçesine aksettirilmiş bir hükmüdür.⁵ KMAZMSS Genel Şartlar B.4. maddesinde sayılan hususlardan birinin gerçekleştiği bir olayda sigortacı üçüncü şahsın zararını ödeyecek, ödediği zarar miktarını teminen sigorta ettirene müracaat edebilecektir.⁶ B.4. maddesinde sayılan sebepler sigortacının üçüncü kişiye karşı ileri süremediği, ancak sigorta ettirene ileri sürebildiği sebepler olup, sigortacı zarar görene ödeme yaptıktan sonra kendi sigorta ettirenine rücu edebilmektedir.⁷

II. DAVANIN HUKUKİ NİTELENDİRİLMESİ

A. GENEL OLARAK

Zorunlu trafik sigortası ile güdülen amaç zarar gören üçüncü şahısları daha iyi korumaktır.⁸ Zorunlu trafik sigortalarında zarar gören kişiler sigorta ettiren ile sigortacı arasındaki iç ilişkiden kaynaklanan defilere muhatap olmamaktadır.⁹ Sigortacı yasadan veya sigorta sözleşmesinden (KMAZMSS Genel Şartlar B.4) kaynaklanan savunmaları zarar görene karşı ileri süremediğinden zarar gören böylece korunmuş olmaktadır.¹⁰ Aksi durumda yani, sigortacının iç ilişkiden (poliçe) kaynaklanan defilere dayanarak zarar görenlere karşı sorumluluktan kurtulması, zorunlu trafik sigortasının sosyal amacı olan zarar görenleri

⁵ Y. 11. HD., 20.02.2006 T., E: 1722, K: 1657 (Gökcan, s. 936); Y. 11. HD., 12.02.2001 T., E: 2000/10216, K: 1131 (Işıl Ulaş, Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku (Genel Hükümler, Mal ve Sorumluluk Sigortaları), 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu Hükümlerine Göre Yeniden Derlenmiş ve Yazılmış 8. Bası, Ankara 2012, s. 856 ve 1011).

⁶ Ergun Orhunöz, Uygulamada Karayolları Trafik Kanununa Göre Sorumluluk – Tazminat – Sigorta, Ankara 1998, s. 209.

⁷ Oysa KTK md. 86'da sayılan hallerde olduğu gibi zaten üçüncü kişiye de ileri sürülebilir sebepler somut olayda söz konusu ise, sigortacı zarar görene tazminat ödemiş olsa bile, kendi sigorta ettirenine rücu edebilmesi mümkün değildir. Bkz. Gökcan, s. 913 - 914.

⁸ Ali Bozer, Sigorta Hukuku Genel Hükümler – Bazı Sigorta Türleri, Gözden Geçirilmiş 2. Baskıdan Tıpkı Basım, Ankara 2007, s.157; Zahit İmre, "Motorlu Taşıt Araçlarının Mecburi Mesuliyet Sigortası ve Kapsamı", Trafik Sigortası – V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası – Bildiriler Tartışmalar, 25 – 28 Nisan 1973, BATHAE, Ankara, s. 274; Yılmaz, s. 306; Hikmet Sami Türk, "Mecburi Mali Sorum Sigortası ve İzinsiz Kullanımlar", BATIDER, C. VI, S. 2, Aralık 1971, s. 347; Güven Vural, Trafik Sigortası Motorlu Taşıtların Zorunlu Sorumluluk Sigortası, Ankara 1981, s.74; Orhunöz, s. 209.

⁹ Rauf Karasu, Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası), Ankara 2016, s. 114; Orhunöz, s. 209.

¹⁰ Yılmaz, s. 306.

koruyup kollama amacı ile çelişirdi.¹¹ Belirtmek gerekir ki, sigortacının sorumluluğu, sigorta ettiren işletenin sorumluluğuna bağlı olduğundan, işleteni sorumluluktan kurtaran mücbir sebep veya zarar görenin kastı gibi uygun illiyet bağına kesen defileri ise sigortacı zarar gören üçüncü kişilere karşı da ileri sürebilir.¹²

Sigortacı bu savunma - defileri zarar görene ileri süremese de, kanun (KTK md. 95/2) ve genel şartlar (KMAZMSS Genel Şartlar B.4) bunu sigortacıya kendi sigorta ettirenine rücu yoluyla ileri sürmesini mümkün kılmıştır.¹³ Sigortacının zarar gören üçüncü kişilere karşı ileri süremediği ancak, sigorta ettirene karşı ileri sürebildiği defiler sadece KMAZMSS Genel Şartlar B.4’de sayılan hususlar olmayıp, sigortacı ihbar mükellefiyetinin yerine getirilmemesi, primin ödenmemesi, hata, hile, ikrah, sözleşme yapma ehliyetine sahip bulunmama gibi aralarındaki iç ilişkiden kaynaklanan, diğer defileri de sigorta ettirene ileri sürebilmektedir.¹⁴

B. HALEFİYET HAKKI - RÜCU HAKKI?

Çalışma konumuz olan rücu davasının hukuki nitelendirmesini yaparken bu davanın halefiyet hakkına mı, yoksa sadece rücu hakkına mı dayandığını tespit etmek gerekir. Halefiyet ve rücu, hukuki mahiyetleri farklı¹⁵ ama aynı hukuki sonuca yönelmiş iki kurumdur.¹⁶ Halefiyet kısaca alacaklıya ifade bulunan bir kimsenin, onun bütün hak ve yetkilerine sahip olarak, sorumlu olan bir başka kimseye başvurmasıdır.¹⁷ Halefiyet hakkı, kişinin başkasına ait bir borcu yerine getirerek alacaklıyı tatmin ettiği ve onun haklarını yasada belirtilen durumlarda, yerine getirdiği oran kadarını kendiliğinden elde etmesini sağlayan bir hak iken, rücu hakkı bir dönme hakkı olarak, başkasına ait borcu

¹¹ Vural, s.74.

¹² Vural, s.77.

¹³ İmre, s. 275; Mustafa Kılıçoğlu, Ceza Hukuku ve Borçlar Hukuku Açısından Trafik Kazaları Tazminat - Sigorta - Rücu ve Yargıtay Uygulaması, Ankara 2014, s. 606.

¹⁴ Bozer, s. 157; Orhunöz, s. 209; Vural, s. 75 - 77.

¹⁵ Ahmet Kılıçoğlu, "Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu", *AÜHFED*, S. 1-2, C. XXXI, 1974, s. 397.

¹⁶ Zekeriya Yılmaz, Trafik Kazaları ve Taşımacılıktan Doğan Hukuki Sorumluluk Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları, 3. Baskı, Ankara 2014, s. 1106.

¹⁷ Ahmet Kılıçoğlu, s. 397.

yerine getiren kişinin bu yerine getirme sebebi ile kendi malvarlığında meydana gelen kaybı kanunda belirtilen sebepler gerçekleşmiş ise, gidermeye yönelik tazminat niteliğine¹⁸ sahip bir haktır.¹⁹

Halefiyet ile ifada bulunan şahıs alacaklının yerine geçmekte, borcun çeşidi ve mahiyetinde, borçlunun şahsında ve görevlerinde herhangi bir değişiklik olmamaktadır.²⁰ Halefiyet hakkı alacaklı ile onu tatmin eden kişi arasında iken, rücu hakkı ise borçlu ile alacaklıyı tatmin eden kişi arasındaki bir ilişkidir.²¹ Rücu hakkında rücu hakkı sahibinin şahsında yeni bir hak doğarkan, halefiyet durumunda alacaklıya ait olan bir (mevcut) hakkın intikali söz konusudur.²² Zira rücu hakkı, ifa edilen alacaktan bağımsız bir hak iken, halefiyet ise, alacağın ifasına rağmen, alacağı sona erdirmeyip, onun ifa edene geçmesi sonucunu doğurmaktadır.²³ Halefiyet de kişi yeni bir hak elde etmemekte, alacaklıya ait olan hakkı kanundan dolayı aynen devralmaktadır.²⁴ Halefiyet rücu hakkından daha geniş olup, kişinin alacaklıya yaptığı ödemeyi ispat etmesi yeterli olup, rücu hakkında ise ayrıca kanunda yazılı rücu sebepleri de ispat edilmelidir.²⁵ Öğretide²⁶ çok doğru bir tespitle belirtildiği üzere halefiyetin varlığı için kanunda rücu hakkı olan kimsenin alacaklının haklarına halef olduğunun belirtilmesi gerekir ve böylece denilebilir ki her halef olan kimse rücu hakkına sahiptir, fakat her rücu hakkı olan kimse halefiyet hakkına sahip değildir.

Bu sebeplerle çalışma konumuz olan sigortacının kendi sigorta ettirenine açtığı bu rücu davası kaynağını halefiyet ilkesinden almakta, bu dava ile sigortacının sözleşme ve kanun gereği sigorta sözleşmesinin diğer tarafını oluşturan sigorta ettirene karşı defi hakkına dayanarak kendi **âkidine** dönmesi sağlanmaktadır.²⁷ Sigortacının rücu

¹⁸ Bkz. Y. HGK., 28.09.2012 T., E: 4-426, K: 639 (Zekeriya Yılmaz, s. 1108 - 1109).

¹⁹ Yılmaz, s. 1106.

²⁰ Ahmet Kılıçoğlu, s. 397.

²¹ Zekeriya Yılmaz, s. 1107.

²² Y. HGK., 28.09.2012 T., E: 4-426, K: 639 (Zekeriya Yılmaz, s. 1108 - 1109).

²³ Ahmet Kılıçoğlu, s. 398.

²⁴ Y. HGK., 28.09.2012 T., E: 4-426, K: 639 (Zekeriya Yılmaz, s. 1108 - 1109).

²⁵ Ahmet Kılıçoğlu, s. 397.

²⁶ Ahmet Kılıçoğlu, s. 398.

²⁷ Y. 11. HD., 09.05.2005 T., E: 8306, K: 4863 (Zekeriya Yılmaz, s. 1126, d.pn. 125); Y. 11. HD., 29.03.2005 T., E: 2004/6413, K: 2942 (Ulaş, s. 1028 - 1029); Y. 11. HD., 28.12.2004 T., E: 3559, K: 12978 (Karasu, s. 190 ve Zekeriya Yılmaz, s. 1126, d.pn. 124); Ulaş, s. 1010; Zekeriya Yılmaz, s. 1126.

hakkı kaynağını sigorta sözleşmesinden almaktadır.²⁸ Rücu hakkını doğuran rücu sebepleri de KMAZMSS Genel Şartları'nda²⁹ belirtilmiştir. Kanunda veya genel şartlarda sigortacının halefiyet hakkından söz edilmemiştir. Fikrimizce çalışma konumuz olan rücu davası halefiyete dayalı olmayıp, sadece rücu hakkına dayanmaktadır. Nitekim sorumluluk sigortalarında halefiyeti düzenleyen özel hüküm olan TTK md. 1481 uyarınca '*Sigortacı, sigorta tazminatını ödedikten sonra hukuken sigortalı yerine geçer. Sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel tutarında sigortacıya ait olur*' şeklindedir. Madde hükmünden anlaşıldığı üzere sigortacının halefiyet hakkı ancak sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı olması halinde, bu sorumlulara karşı sigortacıya ait olmaktadır. Çalışma konumuz olan rücu davasında böyle bir durum mevzubahis değildir. Kısaca çalışma konumuz olan KMAZMSS Genel Şartları B.4 rücu sebeplerine dayanan sigortacının kendi **âkidine** yönelik rücu davası TTK md. 1481 kapsamı dışında, sadece rücu hakkına ve sigorta sözleşmesine dayanan, şartları kanun, genel şartlar ve sözleşme ile belirlenen bir davadır.³⁰

III. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un (TKHK) yürürlüğe girmesinden önce TTK uyarınca sigorta uyuşmazlıklarından kaynaklanan davaların, mutlak ticari davalardan olduğu³¹ ve bir olayda, talebin trafik kazası nedeniyle zarar görenlere davacı trafik sigortacısı tarafından ödenen tazminatın rücu tazmini istemine ilişkin ve davanın, zorunlu mali sorumluluk sigortasına dayalı ve Türk Ticaret Kanununun 1483 vd. maddelerinde sayılan hususlardan olduğunun anlaşılması halinde TTK md. 3, 4 ve 5 maddeleri uyarınca, uyuşmazlığın Asliye Ticaret Mahkemesi görevine girdiği kabul edilmekteydi.³²

²⁸ Y. 11. HD., 22.06.2000 T., E: 4923, K: 5853 (Ulaş, s. 1010 - 1011). Ayrıca bkz. Y. HGK., 10.12.2003 T., E: 11-756, K:743 (Zekeriya Yılmaz, s. 1131 - 1137). Aksini düşünen İmre'ye göre rücu hakkının kaynağı TTK md. 1472'de yer alan halefiyet hakkıdır. Bkz. İmre, s. 278.

²⁹ Bundan sonra yeri geldiğince 'KMAZMSS Genel Şartları', yeri geldiğinde sadece 'Genel Şartlar' olarak ifade edilecektir.

³⁰ Zekeriya Yılmaz, s. 1128.

³¹ Y. HGK., 15.04.1998 T., E: 11-258, K:273 (Kazancı İçtihat).

³² Y. 17. HD., 12.06.2014 T., E: 10503, K: 9574 (Legalbank).

Bununla birlikte durumun TKHK'nın yürürlüğe girmesinden sonra ortaya çıkan ihtilaflar bakımından değiştiği görülmektedir.

TKHK 'Tanımlar' başlıklı 3. maddede 'k' fıkrasında tüketici; ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi olarak tanımlanmıştır. Bu madde hükmünce tüzel kişi tacirlerin de ticari işletmeleri ile ilgili ticari faaliyet kapsamında olmayan işlemleri bakımından tüketici kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir.³³ Bununla birlikte, gerçek kişiler bakımından istisnaları olabilirse de, bir kişinin ticari işletmesi ile ilgili olan her hukuki işlem ticari veya meslek amaçlıdır.³⁴ Bu sebeple tacir niteliğindeki tüzel kişilerin tüketici kabul edilmemeleri gerekir.³⁵ Böylece, tacir niteliğindeki tüzel kişilerin bütün işlerinin ticari sayılması dolayısı ile bu kimselerin ticari veya mesleği dışında amaçlarla hareket etmelerinden söz edilemez.³⁶ Gerçek kişilerin tüketici sayılması için önemli olan ise işlemi yaparken güttüğü amaç olup, mal veya hizmetin mesleki veya ticari amaçla edinilmesi halinde gerçek kişi, tacir olmasa bile tüketici sayılmamaktadır.³⁷

TKHK 'Tanımlar' başlıklı 3. maddede 'l' fıkrasında tüketici işlemi; 'mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi' olarak tanımlanmıştır. TKHK md. 2'ye göre de, TKHK her türlü tüketici işlemi ile tüketiciye yönelik uygulamaları kapsamına almaktadır. Tüketici işlemi kavramının 'tüketici sözleşmesi' olarak anlaşılması gerektiği kabul edilmektedir.³⁸ TKHK md. 73/1'e göre tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemeleri görevlidir ve TKHK md. 73/1'e göre de taraflardan birini tüketicinin oluşturduğu işlemler ile

³³ Sezer Çabri, 6502 sayılı Kanun'a Göre Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Ankara 2016, s.59.

³⁴ İ. Yılmaz Aslan, 6502 sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku, 5. Baskı, Bursa 2015, s. 4.

³⁵ Aslan, s. 7.

³⁶ Sabih Arkan, "Tüketici Kredileri", *BATIDER*, 1995, C. XVIII, S. 1 - 2, s. 36.

³⁷ Çabri, s. 53.

³⁸ Aydın Zevkliler/Çağlar Özel, Tüketicinin Korunması Hukuku (Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun), Ankara 2016, s. 78.

ilgili diğer kanunlarda düzenleme olması, bu işlemin tüketici işlemi sayılmasını ve bu kanunun görev ve yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanmasını engellemektedir. Bu hüküm dolayısıyla artık sigorta, taşıma, eser veya simsarlık sözleşmeleri gibi başka kanunlarda düzenlenen sözleşmelerden doğan davalar da tüketici mahkemesinin görevine girebilecektir.³⁹

Bir hukuki işlemin tüketici işlemi olarak değerlendirilmesinde esas alınan ölçüt, sözleşmenin kimler arasında yapıldığıdır.⁴⁰ Böylece tüketicinin taraflardan birisini oluşturduğu işlemler tüketici hukukunun konusuna girmekte olup, TKHK md. 3’de belirtilen nitelikleri sağlayan yani ‘tüketici’ sayılan kişinin sözleşmenin tarafını oluşturması halinde işlem TKHK kapsamında sayılmaktadır.⁴¹ Bu hükümler dikkate alındığında, sigortacının kendi **âkidi** olan tüketici niteliğindeki sigorta ettirene aralarındaki sigorta sözleşmesinden kaynaklanan rücu davasında görevli mahkemenin TKHK’nın yürürlüğe girmesinden sonra gerçekleşen olaylarda artık Tüketici Mahkemeleri olduğu anlaşılmaktadır.⁴²

³⁹ Zevkliler/Özel, s. 490. Ayrıca bkz. aynı yönde Sabih Arkan, Ticari İşletme Hukuku, Son Değişikliklere Göre Hazırlanmış ve Genişletilmiş 23. Bası, Ankara 2017, s. 114.

⁴⁰ Çabri, s. 16.

⁴¹ Zevkliler/Özel, s. 79 ve 83.

⁴² ‘Somut olayda; davacı vekili, müvekkili sigorta şirketinin KTK’nın zorunlu sigortasına binaen 12.06.2011 tarihinde meydana gelen maddi hasarlı trafik kazasında ehliyetsiz sürücü idaresinde bulunan aracın diğer bir sürücü idaresinde bulunan araca çarpması sonucu zarar verdiğini, oluşan zararın müvekkili şirket tarafından karşılandığını, aracın ehliyetsiz sürücüye kullanıldığını ve davalıların asli kusurlu olduğu iddiası ile rücu tahsil amacıyla başlatılan icra takibine davalılarca itirazda bulunulduğunu ileri sürerek itirazın iptaline karar verilmesini talep etmiş olup dava, 6502 Sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesinden sonra 26.01.2015 tarihinde açılmıştır. Davacı ile davalı arasında sigorta sözleşmesi mevcuttur. Davalı 6502 sayılı Kanun’un 3/1-(k) maddesi uyarınca “tüketici” olup, sigorta sözleşmeleri aynı Kanun’un 3/1-(l) maddesi kapsamında “Tüketici işlemi”dir. Sigorta sözleşmesinden kaynaklanan bu uyuşmazlık, 6502 Sayılı Kanun’un 73/1 ve 83/2. maddeleri uyarınca tüketici mahkemesi tarafından çözümlenmelidir. Y. 20. HD., 22.12.2016 T., E: 14023, K: 12515 (Kazancı İçtihat); ‘Somut olayda, davacılar, murisi ile davalı arasında imzalanmış olan hayat sigortasından kaynaklanan alacağın tahsilini talep etmiş olup, dava tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş olan 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunun 3, 73/1 ve 83/2 maddeleri uyarınca sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan davalara bakma görevinin tüketici mahkemelerine ait olduğu nazara alındığında uyuşmazlığın tüketici mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekir. Y. 20. HD., 03.12.2015 T., E: 14498, K: 12180 (Legalbank)’. Ayrıca sigorta sözleşmelerinin TKHK kapsamına girdiğine dair bkz. Zevkliler/Özel, s. 80 - 81; Çabri, s. 18 - 20. Tüketicilerle yapılan sigorta sözleşmesinden çıkan ihtilaflarda Tüketici Mahkemelerinin yetkili olduğuna dair bkz.

Bununla birlikte bir ayırım yapmak gerekmektedir. TKHK md. 3' de yer alan tüketici tanımına girmeyen bir kişi tüketici sayılamayacağından, sözleşmenin diğer tarafını oluşturan da tacir ise, bu tür sözleşmeler TKHK kapsamı dışındadır. Böylece aşağıda belirttiğimiz üzere, trafik sigortası sözleşmesinin bir tarafını her zaman tacir olan sigortacı teşkil ettiğinden, karşı tarafını oluşturan kimse ticari işletmesine ait olan aracını sigorta ettirmiş ise sigorta ettiren ticari amaçla hareket etmiş olacağından bu kimse tüketici sayılamayabilecek ve bu tür sigorta sözleşmelerinden doğan rücu davaları ise ancak asliye ticaret mahkemelerinde görülebilecektir.

Ticari işletmenin sahibi veya çalışanı tarafından hem işyerinin ve hem de kendi ihtiyacı için karma amaçla araç satın alması halinde bu satış işlemi tüketici işlemi olarak sayılmamaktadır.⁴³ Bu sebeple ticari işletmenin sahibinin kızı için satın aldığı ancak hem kızı tarafından özel işlerinde ve hem de işletme için kullanılan bir otomobil için yaptırılan trafik sigortası sözleşmesi de tüketici sözleşmesi olarak sayılmamalıdır.

Aslan'ın⁴⁴ da ifade ettiği gibi, sigorta sözleşmeleri bakımından, özellikle de trafik ve kasko sigorta sözleşmelerinde esas alınması gereken ölçüt, sigortalanan aracın (otomobil, minibüs vs.) kişilerin ticari işletmesine kaydedilmiş olup olmadığıdır. Böylece trafik sigortası yapılan aracın maliki tüzel kişi olup da, bu otomobilin maliyeti o tüzel kişinin ticari işletme kaydına geçmiş olması, bu otomobil için trafik sigortası yaptıran tüzel kişinin tüketici niteliğini ortadan kaldıracaktır. Tüzel kişinin tacir olduğu hallerde, ruhsatta yer alan tacir tüzel kişi ile bu araç için sigortacı ile trafik sigorta sözleşmesi yapıldığında, bu sözleşmeye dayalı sigortacının sigorta ettirene⁴⁵ açacağı rücu davasında görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemesi olmalıdır.⁴⁶

Tüketici mahkemelerinde açılacak davalarda yer bakımından yetki kural olarak Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) md. 6'ya bağlı

Oruç Hami Şener, Ticari İşletme Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2016, s. 122.

⁴³ Zevkliler/Özel, s. 95; Aslan, s. 6.

⁴⁴ Aslan, s. 6.

⁴⁵ Böyle bir olayda işleten tüzel kişi tacirdir.

⁴⁶ Benzer şekilde bir ticaret şirketine ait fabrikada çıkan yangın sebebi ile Yangın Sigortası Sözleşmesinden kaynaklanan ihtilaflarda da görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemesidir. Bu konuda bkz. Şener, s. 122.

olmakla birlikte, TKHK md. 73/5 uyarınca tüketici davaları, tüketicinin yerleşim yerinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesinde de açılabilir. ⁴⁷ Tüketici işlemi niteliğindeki trafik sigortası sözleşmelerinde yer alan yetki şartı geçerli değildir. ⁴⁸ Tüketici işlemi niteliğinde olmayan sigorta sözleşmelerinden doğan rücu davalarında yetki HMK md. 6'ya göre tespit edilir. ⁴⁹ Yine bu tür trafik sigortası sözleşmelerinde yetki anlaşması yapılması da mümkündür.

IV. İSPAT YÜKÜ

Rücu hakkının doğduğunu ve ilgili maddelerde (Genel Şartlar B.4) sayılan hallerin mevcut olduğunu ispat yükü sigortacıya aittir. ⁵⁰ Diğer bir ifadeyle rücu sebeplerinden birinin varlığını sigortacı kanıtlamalıdır. ⁵¹ Sigorta ettirenin sigortacısına açtığı bir davada ise sigortacının rücu sebebini defii olarak ileri sürmesi gerekir. ⁵²

V. ZAMANAŞIMI

TTK md.1420/1 gereğince 'sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemler, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve 1482'nci madde hükmü saklı kalmak üzere, sigorta tazminatına ve sigorta bedeline ilişkin istemler her hâlde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğrar'. Sorumluluk sigortalarında ise TTK md. 1482'ye göre sigortacıya yöneltilecek tazminat istemleri, sigorta konusu olaydan itibaren on yılda zamanaşımına uğramaktadır.

Mülga TTK md. 1268'e göre ise 'sebepsiz yere ödenmiş bulunan primin veya sigorta bedelinin geri alınması alacakları dâhil sigorta mukavelesinden doğan bütün mutalebeler, iki yılda müruruzamana uğrar'.

⁴⁷ Çabri, s. 1048; Zevkliler/Özel, s. 493.

⁴⁸ Çabri, s. 1049; Zevkliler/Özel, s. 494.

⁴⁹ Hüseyin Ülgen/Mehmet Helvacı/Abuzer Kendigelen/Arslan (Kaya)/Fusun Nomer Ertan, Ticari İşletme Hukuku, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Güncellenmiş Dördüncü Bası, İstanbul 2015, s. 133.

⁵⁰ Y. 17. HD., 18.01.2011 T., E: 2010/4885, K: 89 (Kazancı İçtihat); Yılmaz, s. 307; Ulaş, s. 1021; Zekeriya Yılmaz, s. 1128; Samim Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C. 1 (Genel Hükümler md. 1401 - 1452), İstanbul 2016, s. 302.

⁵¹ Yılmaz, s. 307.

⁵² Y. 11. HD., 06.03.1997 T., E: 688, K: 1394 (Ulaş, s. 1021).

KTK md. 109/4'e göre 'motorlu araç kazalarında tazminat yükümlülerinin birbirlerine karşı rücu hakları, kendi yükümlülüklerini tam olarak yerine getirdikleri ve rücu edilecek kimseyi öğrendikleri günden başlayarak iki yılda zamanaşımına uğrar' şeklindedir.

Öğretide de belirtildiği üzere karayolları zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesi uyarınca sigortacının sigorta ettirene açacağı rücu davası, KTK md. 109 kapsamına girmediğinden, bu tür davalar sigorta hukukuna ilişkin TTK md. 1420 (eski TTK md.1268) maddesinde yazılı zamanaşımına tabidirler.⁵³ KTK md. 109 hükmündeki zamanaşımı kuralı ise ancak sigortacıların birbirine açtığı rücu davalarında uygulanmaktadır.⁵⁴ KTK md.109/5'de 'diğer hususlarda, genel hükümler uygulanır' ve aynı şekilde Genel Şartlar C.8/son fıkrasında da zamanaşımı hakkında 'diğer hususlarda, genel hükümler uygulanır' denmektedir. Zamanaşımı süresinin başlangıcı ise alacağın muaccel olduğu tarihtir.⁵⁵ TTK md.1420'yi karşılayan eski TTK md.1268 zamanında zamanaşımının başlangıcı sigortacının rücu hakkının doğduğunu öğrendiği tarih olarak belirtilmekteydi.⁵⁶

Rücu hakkı başkasına ait olan bir borcu yerine getiren kişinin mal varlığında meydana gelen kaybı gidermeye yönelen, tazminat niteliğinde bir hak olup, rücu hakkı doğduğu andan itibaren zamanaşımı süresi işlemeye başlamaktadır.⁵⁷ Rücu alacağı bakımından zamanaşımı, rücu alacağının doğduğu ve muaccel olduğu an olan, alacaklıya tazminatın ödendiği tarihten itibaren işlemeye başlamalıdır.⁵⁸ Sigortacının rücu hakkı, onun zarar gören üçüncü kişilere sigorta sözleşmesi gereği yaptığı ödeme günleri itibarı ile doğmaktadır.⁵⁹

Yargıtay kararları da bu yöndedir. Yargıtay'a⁶⁰ göre de zorunlu

⁵³ Ulaş, s.1073; Zekeriya Yılmaz, s.1161; Kılıçoğlu, s. 614.

⁵⁴ Zekeriya Yılmaz, s.1163; Bozer, s.160 - 161.

⁵⁵ Zekeriya Yılmaz, s.1161.

⁵⁶ Zekeriya Yılmaz, s.1161; Y.11. HD., 03.12.1998 T., E: 6907, K: 8471 (Ulaş, s.1073).

⁵⁷ Zekeriya Yılmaz, s.1108

⁵⁸ Leyla Müjde Kurt, "Haksız Fiil Sonucu Oluşan Zarardan Birden Çok Kişinin Sorumlu Olduğu Hallerde Rücu Talebinin Tabi Olduğu Zamanaşımı", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Temmuz - Ağustos 2011, Y. 24, S. 95, s. 149 ve Y. HGK. 28.09.2012 T., E:4/426, K:639 (Zekeriya Yılmaz, s. 1108 - 1109).

⁵⁹ '...davacının rücu davasını açabilmesi için belirlenen tazminatın ödenerek paranın davacıdan çıkmış olması gerekir...' Bkz. Y. HGK. 28.09.2012 T., E:4/426, K:639 (Zekeriya Yılmaz, s. 1108 - 1109).

⁶⁰ Y.11. HD., 03.12.1998 T., E: 6907, K: 8471 (Ulaş, s. 1073).

mali sorumluluk sigortasında sigortacının, sigorta ettiren motorlu araç işletenine karşı açacağı rücu davaları sigorta sözleşmesinden kaynaklandığından ve sigorta hukukuna ilişkin bulunduğundan TTK'nın 1420'nci maddesindeki iki yıllık zamanaşımına tabidir.

Çalışma konumuz olan sigortacının zarar gören üçüncü kişilere sigorta sözleşmesi gereği ödediği tazminatların rücu sigorta ettirenden tahsili istemi hakkında olduğundan KTK md. 109/2'de yer alan uzamış ceza zamanaşımı da uygulanamaz. Kaldı ki, ceza davası sigorta ettiren değil de, onun sorumlu olduğu bir başkasına açılmış ise zaten KTK md. 109/2'nin sigorta ettirene ileri sürülmesi herhalde mümkün değildir.⁶¹

Öğreti ve Yargıtay kararlarında da vurgulandığı gibi sigorta sözleşmesinden doğan sigortacının sigortalısına rücu davası zamanaşımı onun zarar gören üçüncü kişilere sigorta sözleşmesi gereği yaptığı ödeme tarihinden itibaren olmak üzere, ancak TTK md. 1420 (eski TTK md. 1268)' e göre belirlenebilir. Böylece sigortacının sigorta ettirene rücu davası zamanaşımı onun zarar gören üçüncü kişilere zorunlu trafik sigortası sözleşmesi gereği yaptığı ödeme tarihinden başlayarak iki yıl ve 1482'nci madde hükmü gereğince rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren on yıl geçmekle zamanaşımına uğramaktadır. Böylece çalışma konumuz olan rücu davasında iki ayrı zamanaşımı süresi birlikte uygulanmaktadır. İlki zarar görenlere sigortacının ödeme yaptığı tarihte başlayan iki yıllık 'rücu zamanaşımı' ve bir de tüm sorumluluk sigortalarına dair rizikonun gerçekleşmesinden itibaren başlayan on yıllık 'genel zamanaşımı'⁶². Bu sürelerin birinin geçmiş olması davanın zamanaşımına uğramasına yeterlidir.

⁶¹ 'Davalı vekili, TTK'nın 1268. madde hükmüne dayalı 2 yıllık zamanaşımı süresi dolduktan sonra bu davanın açıldığını savunmuş olup, mahkemece, bu savunma, ceza zamanaşımı dolmadan davanın açıldığı gerekçeyle reddedilmiştir. Oysa ceza zamanaşımı hukuk davasında, haksız eyleme uygulanır ve sonuç doğurur. Diğer anlatımla haksız eylemin faili aleyhine uygulanır ve sonuç doğurur. Somut olayda ise, davacı sigorta ettiren, davalı ise sigortacı olup, haksız eylem niteliğindeki yangın rizikosu, davacı işyerinde çıkmış ve davacı elemanı hakkında kamu davası açılmıştır. Taraflar arasındaki sigorta sözleşmesine ilişkin zamanaşımı, TTK'nın 1268. maddesi uyarınca 2 yıl olup, ceza zamanaşımına ilişkin gerekçe ile bu savunmanın reddi doğru olmamıştır Y.11. HD., 04.04.2005 T., E: 2004/6510, K: 3221(Legalbank)'.

⁶² Bkz. TTK md. 1482 madde gerekçesi.

VI. DAVANIN TARAFLARI

A. DAVACI

KTK md. 95/2'ye dayanılarak çıkarılan KMAZMSS Genel Şartları'nda düzenlenen rücu hakkına dayalı bu dava ancak sigortacı tarafından açılabilir. Bu davayı açma hakkının sigortacı dışında bir başka kimseye temlik mümkün değildir.

B. DAVALI

1. Genel Olarak

KTK md. 95/2'ye dayanılarak çıkarılan trafik sigortası genel şartlarında düzenlenen rücu hakkına dayalı bu dava sigortacı tarafından ancak kendi **âkidi**ne karşı yöneltilebilir.⁶³ Böylece sigortacı kendi tazminat yükümlülüğünü kaldıran veya azaltan halleri kendisine başvuran zarar gören üçüncü kişilere karşı ileri süremeyecek, ancak kendi sigorta ettirenine karşı ileri sürebilecektir.⁶⁴ Sigortacının kendi **âkidi** ise sigorta ettirendir. Öyleyse bu davanın davalısı ancak sigorta ettiren olabilir.⁶⁵ Zaten KTK md. 95/2'de 'ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya *azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene başvurabilir*' şeklindedir. Bu sebeplerle sigortacı, rücu davasını sigorta sözleşmesinin tarafı olmayan aracın sürücüsüne, bu kişi sigortacının kendi **âkidi**, sigorta ettiren olmadığından yöneltmez.⁶⁶ Sürücüye karşı açılan davalar arada sözleşme ilişkisi bulunmadığından husumet yönünden reddedilmelidir.⁶⁷

⁶³ Ulaş, s. 1011; Zekeriya Yılmaz, s. 1126. Ayrıca bkz. Y. 11. HD., 30.10.2008 T., E: 3721, K: 4991 (Ulaş, s. 1012).

⁶⁴ Karasu, s. 114.

⁶⁵ Y. 11. HD., 12.02.2001 T., E: 2000/10216, K: 1131 (Ulaş, s. 1011).

⁶⁶ 'Davacı ile davalı arasında sigorta sözleşmesi bulunmadığı cihetle yukarıda anılan madde hükümlerinin bu davacıya karşı ileri sürülmesi mümkün değildir. Y. 11. HD., 30.10.2001 T., E: 5330, K: 8413 (Kazancı İçtihat); Y. 11. HD., 27.06.2005 T., E: 10172, K: 6817 (Yılmaz, s. 1126 - 1127, dñn. 125); Zekeriya Yılmaz, s. 1126. '... sigorta şirketi sözleşmenin kendi âkidi olmayan araç sürücüsünden rücu tazminat talep edemez... Y. 17. HD., 16.03.2010 T., E: 2009/10832, K: 2311 (Gökcan, s. 924 - 925). Aynı yönde bkz. Y. 11. HD., 20.02.2006 T., E: 1722, K: 1657 (Gökcan, s. 936); Y. 11. HD., 16.02.2004 T., E: 2003/6745, K: 1329 (Gökcan, s. 940 - 941).

⁶⁷ Y. 11. HD., 19.06.2006 T., E: 7433, K: 7083 (Gökcan, s. 937); Y. 11. HD., 17.11.2003 T., E: 11975, K: 11020 (Zekeriya Yılmaz, s. 1126, dñn. 125). '... sürücü C.Ü sözleşmenin tarafı olmadığından husumet yöneltilemez... Y. 11. HD., 02.04.2009 T., E:

KMAZMSS Genel Şartları 14 Mayıs 2015 Tarihli ve 29355 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış, böylece 12.8.2003 tarihli ve 25197 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan KMAZMSS Genel Şartları yürürlükten kaldırılmıştır. 14.05.2015 tarih ve 29355 sayılı resmi gazetede yayınlanıp, 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe giren ve halen yürürlükte olan KMAZMSS Genel Şartları B.4. maddesi önceki genel şartlardan farklı olarak sigorta ettiren yerine ‘sigortalı’ ifadesini kullanmış ve A.2 Tanımlar başlığı altında sigortalıyı, poliçe konusu motorlu araçta 2918 sayılı KTK’ya göre işleten sayılan kişi olarak tanımlamıştır. Önceki genel şartlar madde A.1 son fıkrada işleten ifadesi yanında parantez içinde (sigorta ettiren) ifadesi yer almaktaydı. O halde eski genel şartlar araç işleteni sigorta ettiren olarak ifade ederken yeni genel şartlar sigortalı olarak ifade etmektedir.

2. İşleten Sıfatı

İşletenin belirlenmesinde şekli ve maddi olmak üzere iki ayrı ölçüt esas alınmaktadır.⁶⁸ Şekli ölçüte göre işleten, aracın ruhsatında (trafik tescil belgesinde) veya sigorta poliçesinde adı yazılı olan kimsedir.⁶⁹ Maddi ölçüte göre işleten ise, aracı kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere kullanan ve araç ve aracın işletilmesine katılan yardımcı kişiler üzerinde fiili hâkimiyete sahip, araçtan yararlanan, aracın giderlerini karşılayan, aracın bakım, donanım ve kullanım konularında karar verme yetkisine sahip olan kişidir.⁷⁰ Böylece maddi anlamda işleten kimse araç üzerinde ekonomik yarar ve eylemli egemenlik ilişkisi bulunan kimsedir.⁷¹ KTK md. 3 tanımlar başlığı altında işleten, araç sahibi olan veya mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı görülen veya aracın uzun süreli kiralama, ariyet veya rehni gibi hallerde kiracı, ariyet veya rehin alan kişi olarak tanımlanmıştır. Ancak ilgili tarafından başka bir kişinin aracı kendi

2007/14513, K: 4017 (Gökcan, s. 932).

⁶⁸ Ergun Özsunay, “Trafik Hukuku’nda Zarar Giderimi Sorumlusu Olarak ‘İşleten’ (Araç Sahibi) Kavramına İlişkin Bazı Sorunlar”, *BATİDER*, C. 6, S. 1, Temmuz 1971, s. 88; Yılmaz, s. 49; Hatice Karacan Çetin, *Karayolları Trafik Kanununda Hukuki Sorumluluk (Türk, İsviçre ve Alman Hukukları Karşılaştırmalı)*, Ankara 2016, s. 67.

⁶⁹ Özsunay, s. 88; Yılmaz, s. 50.

⁷⁰ Özsunay, s. 90 vd.; Yılmaz, s. 50.

⁷¹ Yılmaz, s. 50.

hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere işlettiği ve araç üzerinde fiili tasarrufu bulunduğu ispat edildiği takdirde, bu kimse işleten sayılmaktadır. KTK'da yer alan işleten tanımı dikkate alınınca maddi ölçütün benimsenmiş olduğu anlaşılmaktadır.⁷² Bu durumda gerçek işleten maddi anlamda işletendir.⁷³

Böylece diyebiliriz ki, KTK gereğince araç işleten; araç üzerinde fiili hâkimiyet icra eden ve aracı yararı, masrafları ve rizikosu kendisine ait olmak üzere kullanan kimsedir.⁷⁴ Araç sahibi, mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı görülen kişi, aracın uzun süreli kiralama, ariyet veya rehninde kiracı, ariyet alan veya rehin ve diğerleri karine olarak işleten sayılmakta,⁷⁵ bu karine ise aksi ispatlanabilen bir adi karine olarak kabul edilmektedir.⁷⁶ Bu hallerde işleten ve malik sıfatları birbirinden ayrılmıştır.⁷⁷ Bununla birlikte araç işleten tabirinden akla ilk gelen araç sahibi olup, çoğu trafik kazasında da araç sahibinin aynı zamanda gerçek işleten olduğu görülmektedir.⁷⁸ Aracın sahibi gerçek işleten ise hem şekli ve hem maddi ölçüte göre işleten sayılır. İşleten sıfatının tayininde kaza anı esas alınmaktadır.⁷⁹ Kira, ariyet ve rehin sözleşmesi yapılan hallerde bu kimselerin işleten sayılması için aracın zilyetliğini elde etmiş ve bu muamelelerin belirli bir süre devam etmesi aranmaktadır.⁸⁰ Kısa süreli kira sözleşmesi işleten sıfatını değişikliğe uğratmaz iken, uzun süreli kiralamada, kiracı işleten sayılmaktadır.⁸¹ Ancak KTK'ya göre gerçek işleten, maddi anlamda işleten olarak kabul edildiği için, kanunda araç sahibi, uzun süreli kiracı vs. işleten sayılsa da, bunun aksi kanıtlanarak maddi anlamda işletenin bir başkası olduğu belirlenebilir.⁸² Bu tür uyumsuzluklarda

⁷² Karacan Çetin, s. 67.

⁷³ Yılmaz, s. 50.

⁷⁴ Haluk Tandoğan, "İsviçre Hukukunda Motorlu Taşıt Aracı İşletenin Sorumluluğunun Niteliği Şartları Birden Fazla İşletenin Sorumluluğu ve Türk Hukuku İçin Öneriler", Trafik Sigortası - V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası - Bildiriler Tartışmalar, 25 - 28 Nisan 1973, BATHAE, Ankara, s. 199.

⁷⁵ Karacan Çetin, s. 65 ve 67.

⁷⁶ Yılmaz, s. 50.

⁷⁷ Kemal Tahir Gürsoy, İsviçre Hukuku'nda Trafik Kazalarından Doğan Hukuki Sorumluluğun Anahatları, Ankara 1974, s. 20; Tandoğan, s. 200.

⁷⁸ Karacan Çetin, s. 73; Tandoğan, s. 199.

⁷⁹ Özsunay, s. 96.

⁸⁰ Karacan Çetin, s. 79.

⁸¹ Yılmaz, s. 57.

⁸² Yılmaz, s. 61 - 62; Karacan Çetin, s. 66.

örneğin finansal kiralamada, finansal kiralama sözleşmesinin geçerli olup olmadığı ve sözleşmenin imzalanmasından sonra aracın tesliminin gerçekleşip gerçekleşmediği tespit edilmelidir.⁸³

3. Sigorta Ettiren – Sigortalı

Sigorta sözleşmesi, bir tarafta sigortacının sigorta himayesini üzerine aldığı, diğer tarafında ise sigorta ettirenin bir prim ödeme borcunu üzerine aldığı tam iki taraflı borç doğuran bir sözleşmedir.⁸⁴ Sigorta sözleşmesi sigortacı ile sigorta ettirenin karşılıklı anlaşması ile kurulur.⁸⁵ Sigorta sözleşmesinin tarafları sigortacı ve sigorta ettirendir.⁸⁶ Sigorta ettiren sigorta sözleşmesinin karşı tarafıdır (**âkididir**).⁸⁷ Bu sebeple sigorta sözleşmesinden doğan borçlar da sigorta ettirene aittir.⁸⁸ Sigortacılıkta başkası hesabına sigorta olarak adlandırılan, sigortanın (zarar sigortalarında) üçüncü şahıs lehine yapılması halinde, bu üçüncü kişiye ‘sigortalı’ adı verilmektedir.⁸⁹ Sigorta ettiren ve sigortalı kavramları aynı anlama gelmemektedir.⁹⁰ Bir sigorta sözleşmesi bu şekilde başkası hesabına yapılmış olsa da sigorta sözleşmesinin **âkidi** ve sözleşmeden doğan borçların sorumlusu yine sigorta ettirendir.⁹¹ Sözleşmeden doğan haklar ise sigorta ettirenden başka bir kimseye, sigortalıya ait olabilir.⁹² Sigortalı riziko gerçekleşince zarar görecektir olan kişi olup,⁹³ sigorta sözleşmesi ile menfaatleri güvence altına alınan kişidir.⁹⁴ Başkası hesabına yapılan sigorta sözleşmelerinde, hak sahibi kural olarak menfaati teminat altına alınan sigorta ettiren dışındaki

⁸³ Y., 11. HD., 20.11.2000 T., E: 7567, K: 9051 (Emin Şahin, Açıklamalı - İctihatlı Trafik Kazalarında Hukuki Sorumluluk Sigorta Tazminat Rücu Davaları, Ankara 2005, s. 1449 - 1450).

⁸⁴ Rayegan Kender, Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku (Sigorta Müessesesi, Sigorta Sözleşmesi), Güncelleştirilmiş 15. Bası, İstanbul 2016, s. 169; Mustafa Çeker, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Sigorta Hukuku, Adana 2011, s. 41; Ünan, s. 11.

⁸⁵ Çeker, s. 41.

⁸⁶ Ünan, s. 11.

⁸⁷ Kender, s. 215; Çeker, s. 41.

⁸⁸ Kender, s. 215; Ünan, s. 19.

⁸⁹ Kender, s. 220; Ünan, s. 19.

⁹⁰ Çeker, s. 41.

⁹¹ Kender, s. 220; Çeker, s. 41.

⁹² Kender, s. 220; Ünan, s. 19.

⁹³ Kender, s. 220.

⁹⁴ Çeker, s. 41.

kişi olan sigortalıdır.⁹⁵ Bu halde sigortalı riziko gerçekleşince sigorta tazminatını talep hakkına sahip olan kimsedir.⁹⁶ Başkası hesabına sigorta söz konusu değilse sigorta ettiren, aynı zamanda sigortalıdır. Bir pasif sigorta türü olan zorunlu trafik sigortasının da başkası hesabına sigorta şeklinde yapılması mümkündür.⁹⁷ Sigorta ettiren ile sigortalı aynı kimse olduğu hallerde, yani başkası hesabına sigorta söz konusu değilse, bu kimse sadece sigorta ettiren olarak ifade edilmelidir. Çünkü sigorta sözleşmesi başkası hesabına akdedilmediği sürece sigorta ettiren sigortalıyı da içine alan bir kavramdır. Diğer bir ifadeyle bir kimse hem sigorta ettiren ve hem de sigortalı ise sigorta hukukuna dair metinlerde o kimseden sigortalı değil de, sigorta ettiren olarak bahsetmek sigorta hukuku anlamında daha uygundur.

Yukarıda değindiğimiz üzere, KMAZMSS Genel Şartları A.2 tanımlar başlığı altında sigortalı, poliçe konusu motorlu araçta 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na göre işleten sayılan kişi olarak tanımlamıştır. Bu sebeple aracın uzun süreli kiracısı, ariyet alanı veya rehin sahibi olduğu hallerde araç sahibi bu kimseler hesabına sigorta sözleşmesi yapar ise, bu kimseler hem sigortalı ve hem de işleten sayılır. Bununla birlikte bu kimseler hesabına araç sahibi sigorta sözleşmesi yapmamış ise bu kimseler sigortalı sayılamayacakları gibi, araç sahibi kendi menfaatini sigorta ettirip zorunlu trafik sigortası yaptırmış ise sigorta ettiren araç sahibi olacaktır. Bu son tahlilde araç sahibi, KTK'ya göre eğer aracını uzun süreli kiraya verip aracın zilyetliğini de kiracıya geçirmiş ise gerçek işleten sayılmayacaktır. Bu durumda aracın sahibi KTK uyarınca gerçek işleten sayılmamasına rağmen, trafik sigorta poliçesinde sigorta ettiren/sigortalı olarak görülecektir. Bu somut olay bakımından KMAZMSS Genel Şartları A.2 tanımlar başlığı altında sigortalı tanımı ile uyumsuzluk ortaya çıkacaktır. Belirtelim ki bu uyumsuzluğa rağmen fikrimizce, sigortacı zorunlu trafik sigortası gereği zarar görenlere, sigorta ettiren gerçek işleten sayılmayacağı gerekçesi ile ödeme yapmayı reddedemez, Sigortacı, zarar görenlere ödeme yapınca da, gerçek işleten olmayan ancak zorunlu trafik sigortasının sigorta ettireni olan araç sahibine, Genel Şartlar'da yer alan rücu sebeplerinden biri gerçekleşmişse, rücu edebilir.

⁹⁵ Ünan, s. 19.

⁹⁶ Çeker, s. 41.

⁹⁷ Bkz. Kender, s. 220.

Bu nedenlerle sigortalı yerine sigorta ettiren tabirini tercih etmek bu sorunları kolay çözmemize yardımcı olmaktadır. Biz çalışmamamızın bundan sonraki kısmında sigortacının Genel Şartlar'da yer alan rücu sebeplerine dayanarak açtığı rücu davasında, davalı olarak yürürlükteki genel şartlara uygun olarak 'sigortalı' olarak ifade etmek yerine, çalışma konumuza dair Yargıtay kararlarında da düzenli olarak kullanıldığı üzere ve KTK md. 95/2'de belirtildiği gibi, sigorta hukukuna göre daha doğru olan eski genel şartlarda yer aldığı şekli ile davalıyı 'sigorta ettiren' olarak ifade etmeye devam edeceğiz.

Böylece KMAZMSS'na dayanan rücu davalarında davalı her zaman sigorta ettirendir. Bu açıdan, finansal kiralama şirketlerinin kirala-
dığı araçların gerçek işleyenleri kiracıları olsa da, çalışma konumuz olan rücu davaları da ancak sigorta ettiren olan finansal kiralama şirketine açılabilir.⁹⁸

4. Aracın Devri Halinde

a. 12/8/2003 tarihli KMAZMSS Genel Şartları Dönemi

Sigorta ettiren aracı işleyen kimse aracı noter kanalı ile devrettikten sonra, KTK md. 94⁹⁹ gereğince 15 gün içinde devri sigortacıya bildirmesi gerekmektedir¹⁰⁰ ve noter devrinin de KTK 20. maddeye uygun olması gerekmektedir. Sigorta ettiren ve aracı işleyen konumunda bulunan kimse aracı devretmesine rağmen sigortacıya durumu bildirmemiş olabilir. Bu sırada araçta riziko meydana gelirse bu kimse sigorta

⁹⁸ '... davalı finansal kiralama şirketinin işleyen sıfatı taşımaması, onun kiracısıyla arasındaki iç ilişkiye ait bir sorundur ve sigortacının trafik sigortasına dayalı olarak tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda başvurabileceği kimse, aracın gerçek işleteni kim olursa olsun, sadece sigorta sözleşmesinin tarafı olan sigorta ettiren olduğu... Y. 11. HD., 12.02.2000 T., E: 2000/10171, K: 1158 (Ulaş, s. 1012 - 1014). Ayrıca bkz. aynı yönde Çeker, s. 208 - 209 ve orada dñn. 43'deki Yargıtay kararları.

⁹⁹ 'Sigortalı aracı işleyenlerin değişmesi halinde, devreden kişi 15 gün içinde sigortacıya durumu bildirmek zorundadır. Sigortacı sigorta sözleşmesini durumun kendisine tebliği tarihinden itibaren on beş gün içinde feshedebilir. Sigorta fesih tarihinden on beş gün sonrasına kadar geçerlidir'.

¹⁰⁰ '...2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu 94. maddesine göre; sigortalı aracı işleyenlerin değişmesi halinde, devreden kişi 15 gün içinde sigortacıya durumu bildirmek zorundadır. Sigortacı sigorta sözleşmesini durumun kendisine tebliği tarihinden itibaren onbeş gün içinde feshedebilir. Sigorta fesih tarihinden on beş gün sonrasına kadar geçerlidir... Y. 10. HD., 16.10.2014 T., E: 16741, K: 19794 (Kazancı İçtihat)'. Ayrıca bkz. Yılmaz, s. 305.

ettiren sayılsa da araç işleteni değildir. Bununla birlikte sigortacı, trafik sigortası genel şartlarına göre rücu davasını, bu kimse araç işleten sıfatına sahip olmasa da,¹⁰¹ sözleşme ilişkisi halen devam ettiği ve sigorta ettiren de olduğundan, ona yöneltebilmekteydi.¹⁰² Diğer bir anlatımla araç maliki değişmiş olsa da sözleşme ilişkisi halen sigorta ettirenle devam ettiğinden, sigorta ettirenin de sorumluluğu devam etmek-

¹⁰¹ ‘...Dava, rücu tazminat istemine ilişkindir. 2918 sayılı KTK.nun 94. maddesi uyarınca, sigorta ettiren araç işleteninin devri, 15 gün içinde sigortacıya bildirmesi gerekmekte olup, sigortacının da yeni işletenle sigorta sözleşmesini devam ettirip, ettirmeme hususunda takdir hakkı bulunmaktadır. Somut olayda, davalı sigortalı aracın devredildiğini davacı sigortaya bildirdiğini de iddia etmemiştir. Dolayısıyla, davalı Z K. olay tarihine kadar, davalı N. Z.’in in sigortacı ile yaptığı poliçe ile aracı trafiğe çıkarmış, bir zeyilname düzenlettirerek davacı ile sigorta sözleşmesi yapma yolunu tercih etmemiştir. Bu durumda, davalı N. Z.’in olay tarihi itibarıyla işleten sıfatı kalmasa da davacı sigorta şirketi ile olan sigorta ilişkisinin devam ettiğinin kabulü gerekir.. Y. 17. HD., 01.02.2011 T., E: 2010/2887, K: 1755 (Kazancı İçtihat)’.

¹⁰² ‘Aynı Kanun’un 94.maddesinde de; “Sigortalı aracı işletenlerin değişmesi halinde, devreden kişi 15 gün içinde sigortacıya durumu bildirmek zorundadır... Sigortacı sigorta sözleşmesini durumun kendisine tebliği tarihinden itibaren onbeş gün içinde feshedebilir... Sigorta fesih tarihinden on beş gün sonrasında kadar geçerlidir.” hükmüne yer verilmiştir. Araç satışının 2918 sayılı Kanun’un 20/d maddesine uygun yapılması halinde ise Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartlarının C-4 maddesinde;” sigorta sözleşmesi sözleşmeye taraf olan araç işletenini takip eder. İşleten sahip olduğu yeni araca dair bilgileri sigortacıya bildirir. Sigorta sözleşme süresi içinde işletenin değişmesi halinde sigorta sözleşmesi işletenin değiştiği tarihten itibaren 10 gün süresince herhangi bir işleme gerek kalmaksızın ve prim ödenmeksizin yeni işleten içinde geçerli olacağı” açıklanmıştır....somut olaya bakıldığında, kaza yapan araç davalı ... şirketine zorunlu mali mesuliyet sigorta poliçesi ile sigortalıdır. Dosya kapsamına göre, söz konusu aracın, 10.5.2010 tarihinde noter satışı ile dava dışı ...’a satıldığı, 16.5.2010 tarihinde ise kazanın gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Araç satışı yasaya uygun şekilde gerçekleşmiş olmakla geçerli bir satışır. Ancak aracı satan eski malikin, bilirkişi raporu aksine satışı kazadan önce davalı ... şirketine bildirmediği başka bir deyişle yukarıda açıklanan yasa ve genel şartlarda belirtilen hususları yerine getirmediği anlaşılmaktadır... Hal böyle olunca, eldeki davanın konusuna göre kaza tarihinde malik-işleten olup olmamasının bir öneminin olmadığı, sigorta poliçesinin tarafı olarak davacının poliçeden kaynaklanan sorumluluğunun kaza tarihinde devam ettiği kabul edilerek davanın reddine karar vermek gerekirken, Y. 17. HD., 26.05.2016 T., E: 2030, K: 6411 (Kazancı İçtihat). ‘...Sigorta ettirence bu ihbar yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde, araç maliki değişmiş olsa da sözleşme ilişkisi devam ettiğinden, sigorta ettirenin sorumluluğu devam edecektir. Somut olayda, kaza tarihi itibarıyla aracın tescil kaydı davalı adına olduğu gibi, davacı ile davalı arasındaki sözleşme ilişkisi de devam etmektedir. Bu durumda mahkemeye, davalıya husumet yöneltilebileceği gözetilerek, işin esasını incelenmesi gerekir... Y. 17. HD., 24.11.2008 T., E: 3236, K: 5456 (Kazancı İçtihat). . Aynı yönde ayrıca bkz. Y. 11. HD., 14.07.2009 T., E: 2007/13958, K: 8712 (Gökcan, s. 927); Y. 11. HD., 12.04.2001 T., E: 2103, K: 3102 (Ulaş, s. 1011 - 1012)

teydi¹⁰³. Bu sebeple, rizikonun meydana geldiği olay tarihi itibariyle eski malikin işleten sıfatı kalmasa da sigortacı ile olan sözleşme ilişkisi devam ettiğinden, davanın sigortacı tarafından zeyilname ile sigorta sözleşmesine üzerine almayan yeni işletene değil de, sigorta ettiren olan eski malik/işletene açılması gerekmektedir.¹⁰⁴ Bununla birlikte Yargıtay'ın¹⁰⁵ başka bir sebeple verdiği kararın öğretide yanlış değerlendirilmesi ile işleten değişince devredenin bunu sigortacıya bildirmemesi halinde sigorta sözleşmesi aynı şartlar altında yeni işletenle sürüyor sayılır şeklinde görüşe¹⁰⁶ katılmak mümkün değildir. Eğer böyle bir durum söz konusu olsaydı, yeni işleten kendiliğinden kendisinin akdetmediği sigorta sözleşmesinin tarafı haline gelmiş olurdu. Oysa durum böyle değildir, eski işleten sigorta ettiren olarak aracın devrini bildirmemiş ve yeni işleten de o araç için yeni bir sigorta sözleşmesi akdetmemiş veya zeyilname ile mevcut sigorta sözleşmesini üzerine almamış ise, rizikonun o sigorta süresi içinde meydana gelmesi şartıyla, eski işleten/sigorta ettirenin sigorta sözleşmesi olayda esas alınmakta, zarar görenler eski işleten/sigorta ettirenin sigortacısına başvurmakta, bu sigortacıda şartları varsa eski işleten olan kendi **âkidine** rücu davası açabilmektedir.

KTK 94. maddesine göre araç işleteninin değişmesi halinde sadece sigortacıya fesih hakkı tanınmış olduğundan, sigortacı devir işleminin kendisine bildirilmemiş olmasını bir fesih sebebi olarak ileri süremeyip, zarar gören üçüncü kişiye ödemede bulunduğu zaman, aslında bu davranış devir alan işleten ve zarar gören kişilerin hukuki yararlarını gerektirdiğinden, mahkemece devir işlemi ile sigorta ilişkisinin sona erdiğine karar verilememektedir.¹⁰⁷ Diğer bir anlatımla, işleten değişmiş olsa bile sigortacının sözleşme ilişkisini bozmayarak üçüncü kişiye sigorta bedelini ödedikten sonra kendi sözleşme tarafına rücu

¹⁰³ Y. 11. HD., 25.05.2009 T., E: 2008/2060, K: 6269 (Gökcan, s. 930 - 931).

¹⁰⁴ Y. 11. HD., 06.10.2003 T., E: 2666, K: 8767 (Kazancı İçtihat).

¹⁰⁵ Y. 11. HD., 01.05.1995 T., E: 115, K: 1781 (Yargıtay Kararları Dergisi, 1995 Temmuz, C. 21, S. 7, s. 1070 - 1071 ve Kazancı İçtihat). Bu karar genel şartlarda yer alan rücu sebepleri dışında bir sebebi ileri süren sigortacının iddiasının reddi hakkında olup aşağıda dava sebepleri başlığı altında bu karar incelenmiştir.

¹⁰⁶ Bkz. Yılmaz, s. 306.

¹⁰⁷ Y. 11. HD., 26.01.2004 T., E: 2003/6034, K: 644 (Ulaş, s. 1007); Y. 11. HD., 31.05.1999 T., E: 2579, K: 4846 (Kazancı İçtihat); Y. 11. HD., 09.06.1995 T., E: 3479, K: 4828 (Ulaş, s. 1006 -1007).

edebileceği kabul edilmekteydi.¹⁰⁸ Kısaca sigortacı araç işleteni değiştirmesine rağmen bunun kendisine bildirilmediğini ileri sürerek, trafik sigortasının geçersiz hale geldiğini iddia edememekteydi.¹⁰⁹ 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 94. maddesi uyarınca sigorta ettiren araç işletenin devri 15 gün içinde sigortacıya bildirmesi gerekmekte olup, sigortacının da yeni işletenle sigorta sözleşmesini devam ettirip, ettirmeme hususunda takdir hakkı bulunmaktadır.¹¹⁰ Sigortacı sigorta sözleşmesini durumun kendisine tebliği tarihinden itibaren on beş gün içinde feshedebilir. On beş günlük süre esasen, aracın sigortasız kalmaması için olup, sigortacı isterse bu süre içinde sözleşmeyi feshedebilir ve bu halde yeni işleten yeni bir zorunlu trafik sigortası yaptırmak zorunda kalır.¹¹¹ Eğer işleten değişikliği zeyilname ile belirlenmiş, yani işleten sigorta ettiren olarak artık belirlenmiş ise, bu andan sonra riziko gerçekleşmiş ise rücu davası ancak yeni işletene açılabilir.¹¹²

12.8.2003 tarihli KMAZMSS Genel Şartları C.4 maddesi ilk hali ile KTK md.94 ile uyumluydu. Şu an yürürlükte olan KMAZMSS Genel Şartları C.4 maddesi ise kapsamlı olarak değişmiştir. Yürürlükteki C.4'e göre '*sigorta sözleşmesi, sözleşmeye taraf olan sigortalıyı takip eder.*¹¹³ *Sigortalının değiştiği her durumda mevcut sözleşme değişim tarihi itibarıyla kendiliğinden sona erer ve ilgiliye gün esasına göre prim iadesi yapılır. Ancak, mevcut sözleşme sigortalının değiştiği tarihten itibaren on beş gün süre-*

¹⁰⁸ Ulaş, s. 1007.

¹⁰⁹ '...Somut olayda, davalı sigorta şirketine sigortalı araç, 07.11.2005 tarihinde noter satış sözleşmesi ile dava dışı T... Turizm Şirketine satılmıştır. Kaza ise 18.11.2005 tarihinde meydana gelmiş olup, araç 01.12.2004 ve 01.12.2005 tarihleri arasında davalı K... Allianz Sigorta A.Ş.'ye trafik sigortalıdır. Aracın işletenin değiştiği davalı sigortacıya bildirilmemiştir. Bu durumda, yukarıda açıklanan yasa hükümlerine göre, işleten değişse bile, sigortacının sorumluluğu devam edeceğinden davalı sigorta şirketinin poliçe uyarınca sorumlu olduğu hususunda tereddüt yoktur. Bu nedenle, davalı vekilinin kaza tarihinde poliçenin kendiliğinden hükümsüz olduğuna ilişkin temyiz itirazları yukarıda reddedilmiştir.. Y. 17. HD., 25.02.2012 T., E: 2011/7919, K: 6804 (Kazancı İçtihat).

¹¹⁰ Y. 11. HD., 27.10.2003 T., E: 3321, K: 9943 (Kazancı İçtihat). Ayrıca bkz. Çeker, s. 208 ve orada dnp. 42'deki Yargıtay Kararı.

¹¹¹ Yılmaz, s. 306.

¹¹² Y. 11. HD., 27.10.2003 T., E: 3321, K: 9943 (Ulaş, s. 1008).

¹¹³ Bu ifade sigorta hukukuna tamamen aykırı bir ifadedir. Sigorta sözleşmesine taraf olan sigorta ettiren olup, sigortalı sözleşmeye taraf değildir. Sigorta ettiren ile sigortalı aynı kimse olduğu haller de bu kimse sadece sigorta ettiren olarak ifade edilmelidir. Çünkü sigorta sözleşmesi başkası hesabına akdedilmediği sürece sigorta ettiren sigortalıyı da içine alan bir kavramdır.

*since herhangi bir işleme gerek kalmaksızın ve prim ödenmeksizin yeni işleten için sözleşme yapılana kadar geçerlidir'. Söz konusu değişikliğin Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Tarife Uygulama Esasları Hakkında Yönetmelik (Tarife Yönetmeliği)¹¹⁴ md. 11/1'den alındığı anlaşılmaktadır. Söz konusu Yönetmelik md.11/1 ise 19.06.2013¹¹⁵ tarihinde değişikliğe uğrayıp son halini almıştır. Değişiklikten önceki Tarife Yönetmeliği md.11/1 **hükmü şöyleydi**; *Sigorta sözleşmesi, sözleşmeye taraf olan araç işletenini takip eder. Ancak, sözleşme süresi içinde işletenin değişmesi halinde sigorta sözleşmesi, işletenin değiştiği tarihten itibaren on gün süresince herhangi bir işleme gerek kalmaksızın ve prim ödenmeksizin yeni işleten için de geçerlidir'. Haliyle değişiklikten önce Tarife yönetmeliğinin bu maddesi KTK md.94 ile uyumluydu. Son değişiklik ile Tarife Yönetmeliği md. 11/1 şu şekli almıştır; 'Sigorta sözleşmesi, sözleşmeye taraf olan araç işletenini takip eder. İşletenin değiştiği her durumda mevcut sözleşme değişim tarihi itibarıyla kendiliğinden sona erer ve ilgiliye gün esasına göre prim iadesi yapılır. Ancak, mevcut sözleşme işletenin değiştiği tarihten itibaren on beş gün süresince herhangi bir işleme gerek kalmaksızın ve prim ödenmeksizin yeni işleten için de geçerlidir.**

Genel Şartlar C.4'de Tarife Yönetmeliği'nden farklı olarak işleten yerine sigortalı ifadesi tercih edilmiştir. Ancak bu hatalı bir tercihtir. İşleten ifadesinin kullanılması daha uygun olurdu. Fikrimizce Tarife Yönetmeliği'ne uygun olarak sigortalıyı işleten olarak anlamak gerekir. Yukarıdaki açıklamalar ışığında, değişen Tarife Yönetmeliği md. 11/1'den alınan ve değişen yeni genel şartlara göre araç işletenin değişim tarihi anında sigorta sözleşmesi kendiliğinden sona erecektir. Ancak işletenin değiştiği tarihten itibaren 15 gün süresince yeni işleten bakımından mevcut sözleşme prim ödenmeksizin geçerli olacaktır. Bu 15 günlük süre sona erince yeni işleten bir KMAZMSS sigortası akdetmez ise, on altıncı günden itibaren sigortacı sorumlu olmayacak, zarar görenler belirli zararlar için¹¹⁶ ancak güvence hesabına başvurabileceklerdir.¹¹⁷

Hâlbuki 14.05.2015 tarih ve 29355 sayılı Resmi Gazete'de yayın-

¹¹⁴ RG., T. 14.07.2007, S. 26582.

¹¹⁵ RG, S. 28682.

¹¹⁶ Bkz. Aşağı.

¹¹⁷ Zekeriya Tepedelen, Zorunlu Sigortalarda Güvence Hesabı, Ankara 2017, s.37.

lanıp, 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe giren ve halen yürürlükte olan KMAZMSS Genel Şartları'ndan hemen önce yürürlükte bulunan 12.8.2003 tarihli KMAZMSS Genel Şartları son halinde C.4 şü şekildeydi; 'sigorta sözleşmesi, sözleşmeye taraf olan araç işletenini takip eder. İşleten, sahip olduğu yeni araca ilişkin bilgileri sigortacıya bildirir. Araç grubunda herhangi bir değişiklik meydana gelmesi halinde, C.3 maddesi hükümleri kıyasen uygulanır. Ancak, sözleşme süresi içinde işletenin değişmesi halinde sigorta sözleşmesi, işletenin değiştiği tarihten itibaren on gün süresince herhangi bir işleme gerek kalmaksızın ve prim ödenmeksizin yeni işleten için de geçerlidir'. Bu dönem içinde meydana gelen bir olayda yakın tarihli bir Yargıtay kararı da¹¹⁸ '...yukarıda açıklanan yasa hükümlerine göre, somut olaya bakıldığında, kaza yapan araç davalı ... şirketine zorunlu mali mesuliyet sigorta poliçesi ile sigortalıdır. Dosya kapsamına göre, söz konusu aracın, 10.5.2010 tarihinde noter satışı ile dava dışı ...'a satıldığı, 16.5.2010 tarihinde ise kazanın gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Araç satışı yasaya uygun şekilde gerçekleşmiş olmakla geçerli bir satıştır. Ancak aracı satan eski malikin, bilirkişi raporu aksine satışı kazadan önce davalı ... şirketine bildirmediği başka bir deyişle yukarıda açıklanan yasa ve genel şartlarda belirtilen hususları yerine getirmedeği anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca, eldeki davanın konusuna göre kaza tarihinde malik-işleten olup olmamasının hiç öneminin olmadığı, sigorta poliçesinin tarafı olarak davacının poliçeden kaynaklanan sorumluluğunun kaza tarihinde devam ettiği kabul edilerek davanın reddine karar vermek gerekirken, yazılı şekilde davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir'. şeklindedir.

b. Yürürlükteki KMAZMSS Genel Şartları Dönemi

Aracın devrinden sonra eski işletenin 'araç işleten sıfatı' ortadan kalkmaktadır. Bu halde eski işleten sigorta ettiren olarak devri sigortacısına bildirmelidir. Eski Genel Şartlar uyarınca sigortacıya aracın devri bildirilmemiş olsa bile eski işletenin mevcut sigorta sözleşmesi içerisinde riziko gerçekleşmiş ise, devreden işleten sıfatı kalmasa da, sigorta ettiren sıfatının devamı dolayısı ile devreden sigortacısının sorumluluğu devam etmekte olduğu kabul edilmekteydi. Böyle bir olayda rücu sebeplerinden biri de gerçekleşmiş ise, sigortacının dev-

¹¹⁸ Y. 17. HD., 26.05.2016 T., E: 2030, K: 6411 (Kazanıcı İçtihat).

reden eski işleten sigorta ettirene rücu etmesi mümkündür. Oysa yürürlükteki KMAZMSS Genel Şartları C.4'e göre ise sigortalının (araç işletenin) değişmesi ile sigorta sözleşmesi eski işleten bakımından devir anında sona ererken, değişim tarihinden itibaren 15 gün süresince herhangi bir işleme gerek kalmaksızın ve prim ödenmeksizin yeni işleten için de geçerlidir. 15 gün süre geçince ve eğer yeni işleten yeni sözleşme akdetmemiş ise, araç zorunlu trafik sigortasız hale gelmekte, bu halde riziko gerçekleşir ise zarar görenler ancak güvence hesabına başvurabilmektedir.¹¹⁹ Belirtelim ki, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 14. ve Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin¹²⁰ 9. maddeleri uyarınca, güvence hesabından rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararlar talep edilebileceği hüküm altına alınmıştır.¹²¹ Bunun dışında kalan örneğin kazanç kaybına (iş göremezlik zararı)¹²² veya araç zararları¹²³ güvence hesabı kapsamı dışındadır. Güvence hesabının kaza tarihi itibarıyla geçerli olan zorunlu mali mesuliyet sigortası kişi başına maluliyet için teminat limiti ile sınırlı olduğunu da belirtmek gerekir.¹²⁴ Böylece rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dâhilinde sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu zararlardan ancak bedensel zararlar güvence hesabından talep edilebilmektedir.¹²⁵

Sigorta genel şartları sigorta sözleşmesinin ana muhtevasını oluşturan sigorta sözleşmesinin hükümleridir.¹²⁶ TTK md. 1470 uyarınca sigorta edilen menfaatin sahibinin değişmesi halinde, aksine sözleşme yoksa sigorta ilişkisinin sona ereceği kuralı yer almaktadır. Böylece yürürlükteki C.4 maddesinde yer alan işletenlerin değişmesi halinde sözleşmenin kendiliğinden sona ereceği kuralının TTK md. 1470 gözüne alınınca, KTK md. 94 ile uyumlu olmasa da, uygulanabileceği ileri sürülebilir. Bununla birlikte TTK md. 1470 hükmü, sorumluluk

¹¹⁹ Tepedelen, s. 37.

¹²⁰ R.G. 26.07.2007 T., S. 26594.

¹²¹ Y. 17. HD. 25.01.2010 T. E: 2009/4567, K: 310 (Kazancı İçtihat). Ayrıca bkz. Tepedelen, s. 189.

¹²² Y. 17. HD. 25.01.2010 T. E: 2009/4567, K: 310 (Kazancı İçtihat).

¹²³ Y. 17. HD. 25.10.2011 T. E: 2010/10618, K: 9772 (Kazancı İçtihat).

¹²⁴ Y. 17. HD. 23.02.2017 T. E: 2014/18510, K: 1836 (Kazancı İçtihat).

¹²⁵ Y. 17. HD. 02.03.2017 T. E: 2014/18849, K: 2205 ve Y. 17. HD. 25.10.2011 T. E: 2010/10618, K: 9772 (Kazancı İçtihat). Ayrıca bkz. Tepedelen, s. 189 vd..

¹²⁶ Kender, s. 72.

sigortalara uygulanabilecek hükümleri gösteren TTK md. 1485'de sayılmadığından birer pasif sigortası olan zorunlu trafik sigortalarında TTK md. 1470 uygulanamaz.¹²⁷ İşletenin değişmesi durumunda, sigorta bakımından nasıl bir yol izleneceği KTK md. 94'de gösterilmiştir.¹²⁸ Bu sebeplerle fikrimizce yürürlükteki Genel Şartların C.4 maddesinde (ve Tarife Yönetmeliği md.11/1) yer alan işletenin değişimi anında sigorta ilişkisini devreden ile sona erdiren hüküm, KTK md. 94'de yer alan devreden sigortacısına bildirim şartını içeren hükmü ilga edemeyeceğinden uygulanamayacağını düşünmekteyiz. Bu konuda fikrimizce halen, KTK md. 94 uyarınca bildirim yapılmamış ise sigorta sözleşmesi süresinde meydana gelmesi şartıyla, riziko meydana gelirse ve yeni işleten zeyilname ile mevcut sigorta sözleşmesini üzerine almamış veya yeni bir sigorta sözleşmesi akdetmemiş ise, sigortacı zarar görene ödeme yapması hukuka uygun olup, sigortacı da, kendi **âkidi** olan sigorta ettirenine artık işleten olmasa da rücu edebilmelidir. Ayrıca aksinin kabulü aynı zamanda uygun olmayan sonuçlara da yol açabilmektedir. Şöyle ki, yürürlükteki genel şartlar uyarınca sigortacı devirden sonra sadece 15 gün içerisinde gerçekleşen rizikolar sebebi ile zarar görenlere ödeme yapmakla yükümlüdür. Yapar ise rücu hakkı o sırada araç işleten olan yeni işletene yönelik olacaktır. Çünkü işletenin değişmesi ile sigorta sözleşmesi eski işleten için kendiliğinden sona ermektedir. Oysa eski düzenlemeye göre eski işleten bildirim yapmamış ise, işletenin değişmesinden sonra riziko gerçekleşmiş olsa bile eğer sigorta sözleşmesi süresi içinde gerçekleşmiş ise sigortacı rücu hakkını yeni işletene değil de, artık işleten olmasa da sigorta ettiren olan eski işletene karşı açabilirdi.¹²⁹

Yine sigortacı ile önceki sigorta ettiren sıfatını taşıyan işleten ve aracı devir alan yeni işleten arasındaki iç ilişkiler, sigortalı aracın oluşturduğu riziko nedeniyle üçüncü kişilere zarar verilmesi halinde, üçüncü kişilere karşı da ileri sürülemez.¹³⁰ Mahkemece, sigorta süresinin bittiği veya akdin yenilenmediği hususlarının üçüncü kişilere karşı

¹²⁷ Samim Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C. II (Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler Birinci Bölüm Zarar Sigortaları md. 1453 - 1486), İstanbul 2016, s. 217 (C. II).

¹²⁸ Yılmaz, s. 305.

¹²⁹ Bkz. Çeker, s. 208 ve orada dpn. 41'de yer alan Yargıtay kararı.

¹³⁰ Y. 17. HD., 09.10.2008 T., E: 1576, K: 4536 (Kazancı İçtihat).

ileri sürülemeyeceği göz önünde bulundurularak, sigortacının sorumluluğuna gidilmek gerekmektedir.¹³¹

Eski işleten/sigorta ettiren ile sigortacının akdettiği sözleşme dönemi¹³² geçtikten sonra Yargıtay artık eski işletene rücu davası açılmayacağını kabul etmektedir. Yargıtay¹³³ sonraki sigorta dönemi zamanına ilişkin kaza tarihini kapsayan poliçe düzenletmekte sigorta ettirenin menfaati olmadığı için somut olayda devir durumunu sigortacısına bildirip bildirmediğini araştırmaya gerek olmadığına ve bildirimde bulunmayan eski işleten/sigorta ettirene sigortacının rücu edemeyeceğine karar vermiştir. Bu halde sigortacı riziko anındaki sigorta ettiren olmayan mevcut işletene de rücu edemeyecektir. Fikrimizde sigorta dönemi biten ve devam etmeyen bir sigorta ilişkisinde, eski işletenin sigorta ettiren konumu bulunmadığından bildirimde bulunup bulunmadığının aranmasına da gerek yoktur.¹³⁴

Eğer aracı yasaya uygun devreden işleten, aracın devrini sigortacıya 15 gün içinde bildirmiş ise sigortacı da takdir hakkını kullanarak sigorta sözleşmesini sona erdirmemiş ise aracın devrinden itibaren meydana gelen riziko dolayısıyla sigortacının ödediği tazminattan artık ancak yeni işletene rücu davası açabilir. Çünkü artık yasa gereği sigorta sözleşmesinin sigorta ettireni yeni işleten olacaktır. Böyle bir

¹³¹ Y. 11. HD., 20.10.2003 T., E: 5421, K: 9509 (Kazancı İçtihat); Y. 11. HD., 27.12.1990 T., E: 1989/5136, K: 8436 (Ulaş, s. 1006).

¹³² TTK md. 1411/1 uyarınca prim daha kısa zaman dilimlerine göre hesaplanmamış ise bu Kanuna göre sigorta dönemi bir yıldır.

¹³³ ‘...Mahkemenin gerekçesinde dayandığı, 2918 sayılı KTK’nun 94. maddesi hükmü uyarınca, sigortalı motorlu aracın işleteninin değişmesi halinde devreden işletene, on beş gün içinde sigortacıya durumu bildirmek zorunluluğu getirilmiştir. Yeni işletenle sözleşmeyi devam ettirme konusunda takdir hakkı sigortacıya bırakılmış ve sigortacının, durumun kendisine bildirilmesinden itibaren on beş gün içinde sigorta sözleşmesini feshedebilme hakkı tanınmış bulunmaktadır. Ne var ki, somut olayda davalılardan Mustafa’nın yeni döneme ilişkin poliçe tanziminden 1,5 yıl kadar önce sattığı araç için, kaza tarihini kapsayan poliçe düzenletmekte menfaati kalmadığına göre, bu yasal düzenlemede ihbar yükümlülüğü olan işleten konumunda olmayıp, bu yükümlülüğü yerine getirmediğinden ve devir durumunu sigortacısına bildirmediğinden söz etmeye gerek kalmamaktadır.. Y. 11. HD., 28.09.2005 T., E: 2004/11274, K: 8891 (Kazancı İçtihat).’

¹³⁴ Mülga mevzuata göre hükmedilen eski tarihli bir Yargıtay Kararı’na (Y. TD., 08.01.1968 T., E: 1967/109, K:23 (BATIDER, C.V, S. 2, Eylül 1969, s. 309)) göre sigorta sözleşmesinin yenilenmediğini trafik idaresine bildirmeyen sigortacı üçüncü kişilere karşı sorumlu kalmaya devam eder. Yürürlükteki mevzuata göre ise sigortacının böyle bir yükümlülüğü yoktur.

olayda devri bildirmiş olan eski işletene açılan dava husumet nedeniyle reddedilmeli¹³⁵ ve eski işleten rüçudan (tazminattan) sorumlu olmamalıdır.¹³⁶

5. 'Kazaya Sebebiyet Veren' İfadesi

14.05.2015 tarih ve 29355 sayılı resmi gazetede yayınlanıp, 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe giren ve halen yürürlükte olan KMAZMSS Genel Şartları md. B.4 ikinci paragrafı, 02.02.2016 tarihinde (RG. S.29612) değişikliğe uğramış ve 'ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda 'kazaya sebebiyet veren' sigortalıya rücu edebilir' şeklini almıştır. 'Kazaya sebebiyet veren' ifadesi yapılan değişiklik ile paragrafa eklenmiştir. Yeni eklenen ifade kapsamlı bir değişiklik getirmiştir. Değişiklikten önce aynı fıkra, 'ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda 'sigorta ettirene' rücu edebilir' şeklindeydi. Eski düzenlemede işleten/sigorta ettirenin sorumlu olduğu aracı kullanan şoförün kazaya sebebiyet vermesi halinde de, eğer B.4'de sayılan rücu nedenleri olayda söz konusu ise kazaya kendisi sebebiyet vermeyen sigorta ettirene de, sigortacı bu sebeplerle rücu edebilmekteydi.

Yapılan değişiklik ile net bir biçimde 'kazaya sebebiyet veren' sigortalı ifadesi kullanılmıştır. Burada yapılan değişikliğin dar yorumlanması halinde, rücu nedenlerine sigortacının başvurabileceği halin ancak sigortalının (sigorta ettiren) kendisinin sebebiyet verdiği kazalar ile sınırlanmış olduğu savunulabilecektir. Bu durum elbette rücu nedenlerindeki ifadelerle çelişmektedir. Örneğin B.4.a'da tazminatı gerektiren olay, sigortalının veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kasti bir hareketi veya ağır kusuru sonucunda meydana gelmesi bir rücu nedenidir. Bu nedene göre kazaya sebebiyet veren

¹³⁵ 'Somut olayda da, bu yasal düzenlemelere uygun olarak, davacının, davalılardan Halil ile olay tarihinden önce sigorta ilişkisi sona erdiğinden, bu davalıya husumet düşmeyeceği açıktır. Zira kaza tespit tutanağında, davacının düzenlediği zeyilname bilgilerinin ve malik olarak da sigorta ettiren konumundaki dava dışı Ali'nin yer alması ve de zarar gören 3 ncü kişinin kazadan sonra bu zeyilname ile davacıya başvurması da bu kabulü doğrulamaktadır... Y. 11. HD., 27.10.2003 T., E: 3321, K: 9943 (Kazancı İçtihat).'

¹³⁶ Y. 11. HD., 05.05.1997 T., E: 2860, K: 3215 (Kazancı İçtihat); Gökcan, s. 915.

kimse, sigortalı dışında onun eylemlerinden sorumlu olduğu bir başka kimse de olabilir. Örneğin sigortalı oğluna arabayı vermiş ve bu kimşenin ağır kusuru sonucu kaza yani tazminatı gerektiren olay meydana gelmiş ise bu rücu nedenine göre sigortacının sigorta ettirene karşı rücu hakkı varken, bahsettiğimiz değişiklik gereğince ise olmadığı savunulabilecektir. Bu çelişkinin giderilmesi gerekir. Fikrimizce 'kazaya sebebiyet veren' ifadesi hüküm fıkrasından çıkarılmalıdır. Aksi halde, B.4 maddesinde sayılan rücu nedenleri yapılan bu değişikliğe göre yeniden düzenlenmelidir. Biz çalışmamızda aşağıda rücu nedenlerini incelerken sadece genel şartlarda yer alan rücu nedenlerinde ifadeler nasıl yazılmış ise o şekilde değerlendirme yapacağız.

VII. DAVANIN SEBEPLERİ

A. GENEL OLARAK

1. KTK'da

KTK'da sigortacının kendi **âkidi** olan sigorta ettirene rücu edebileceği sebepler ayrıca sayılmamıştır.¹³⁷ KTK md. 95/2 maddesinde sigortacının rücu hakkı genel bir düzenlemeye tabi tutulmuştur.¹³⁸ KTK md. 105/4 gereğince yetkili makamdan izin alınmaksızın düzenlenen bir yarışta gerçekleşen zararlar, zarara sebep olan motorlu aracın sorumluluk sigortacısı tarafından karşılanacağı ve bu durumda sigortacının, yarış için özel bir sigortanın yapılmamış olduğunu bilen veya gerekli özenin gösterilmesi halinde bilebilecek olan işleten veya işletenlere rücu edebileceği belirtilmiştir. Bu hüküm haricinde KTK ayrıca bir sebep göstermemiştir. Rücu sebeplerinin düzenlenmesi sözleşme hükümlerine bırakılmıştır.¹³⁹

2. KMAZMSS Genel Şartları'nda

Sigorta sözleşmesinin ana muhtevasını oluşturan KMAZMSS Genel Şartları B.4. maddesinde sigortacının kendi **âkidi** olan sigorta ettirene rücu edebileceği sebepler sayılmıştır. KMAZMSS Genel

¹³⁷ Karasu, s. 114; Yılmaz, s. 307. Ayrıca bkz. Y. 11. HD, 29.03.2005 T., E: 2004/6413, K: 2942 (Ulaş, s. 1028 - 1029).

¹³⁸ Y. 11. HD, 29.03.2005 T., E: 2004/6413, K: 2942 (Ulaş, s. 1028 - 1029); Ulaş, s. 1014.

¹³⁹ Y. 11. HD, 29.03.2005 T., E: 2004/6413, K: 2942 (Ulaş, s. 1028 - 1029).

Şartları'nda sayılan sebeplerin ise sınırlı olarak sayılmadığı¹⁴⁰ ve sayılan rücu sebeplerinin açıklama mahiyetinde olduğu ifade edilmektedir.¹⁴¹ Böylece genel şartlarda sayılan sebepler dışında da başka sebeplerle sigortacının kendi **âkidi** olan sigorta ettirene rücu edebileceği söylenebilecektir. Örneğin öğretide¹⁴² sebepsiz zenginleşme hükümleri sebepleriyle rücu hakkının olduğu ve buna dair Yargıtay kararı olduğu ifade edilmiştir. Buna karşın başka bir görüşe göre ise, zarar görenlere tazminat ödeyen sigortacının daha sonradan sigorta ettirene rücu etmesi istisnai durumlar dışında mümkün olmadığından sigortacının sigorta ettirene rücu etme hakkı, sadece genel şartlarda öngörülen istisnai hallerde tanınmıştır.¹⁴³ Yargıtay, KMAZMSS Genel Şartları'nda sayılmayan sebeplerle açılan rücu davalarını red edebilmektedir. Örneğin Yargıtay¹⁴⁴ KTK md. 94 maddesinde araç işletenin değişmesinin sigortacıya bildirim halinde fesih hakkı verdiğini belirtirken, bu bildirim rizikodan önce zamanında yapılamamış olması halini eski işleten/sigorta ettirene yönelik tek başına bir rücu nedeni olarak saymamıştır. Yine Yargıtay'a¹⁴⁵ göre sigorta ettirenin salt olay yerinden ayrılması bir rücu nedeni olarak sayılmamaktadır.

¹⁴⁰ Ulaş, s. 1015; Karasu, s. 114; Zekeriya Yılmaz, s. 1128.

¹⁴¹ Zekeriya Yılmaz, s. 1128.

¹⁴² Zekeriya Yılmaz, s. 1128. Karar için bkz. Y. 11. HD., 30.10.2001 T., E: 5320, K: 8410 (Zekeriya Yılmaz, s. 1128, dpn. 126).

¹⁴³ Çeker, s. 207.

¹⁴⁴ '...KTK'nın 94. maddesinde mülkiyet değişikliği halinde sigorta sözleşmesinin kendiliğinden münfesihi olacağına ilişkin bir hüküm taşımayıp, sigortacıya fesih hakkı tanınmış olmasına, sigortacı mülkiyet değişikliğinden zamanında haberdar edilmiş olsaydı sigorta sözleşmesinin feshetme konusunda haklı nedenleri bulunduğu ileri sürüp, kanıtlanmadıkça; rizikonun gerçekleşmesinden sonra sadece fesih hakkının bulunduğu bahisle primini peşinen tahsil etmiş olduğu zorunlu trafik sigortası sözleşmesinin geçersiz kaldığı görüşüyle üçüncü kişiye ödeme yaptıktan sonra kendi sigortalısına rücu etmesi, gerek bu madde gerekse sigorta poliçesi genel şartlarının 9 ve 4. maddelerine uygun düşmediğinden davacı sigorta vekilinin yerinde görülme temyiz itirazlarının reddiyle, kararın onanması gerekmiştir...Y. 11. HD., 01.05.1995 T., E: 115, K: 1781 (Yargıtay Kararları Dergisi, 1995 Temmuz, C. 21, S. 7, s. 1070 - 1071 ve Kazancı İçtihat)'

¹⁴⁵ 17. HD., 03.07.2014 T., E:12746, K:10508 (Kazancı İçtihat); Y. 17. HD., 18.01.2011 T., E: 2010/4885, K: 89 (Karasu, s. 1014 - 1015 ve Kazancı İçtihat); Y. 11. HD., 15.05.2008 T., E:2007/4471, K:6444 (Muktedir Lale / İhsan Akgül, Özetli İçtihatlı Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku 6155 Emsal Karar, Ankara 2011, s. 462 - 463); Y. 11. HD., 10.02.2004 T., E: 2003/6717, K: 1071 (Ulaş, s. 1014 ve Kazancı İçtihat); Y. 11. HD., 01.05.2003 T., E: 11759, K: 4361 (Zekeriya Yılmaz, s. 1130, dpn. 129 ve Kazancı İçtihat). Bu kararların verildiği zamanda 'olay yerini terk' hakkında bir rücu maddesi KMAZMSS Genel Şartları'nda yer almamaktaydı.

Fikrimizce rücu sebepleri KMAZMSS Genel Şartları'nda sayılan rücu sebepleri ile sınırlı değildir. KMAZMSS Genel Şartları B.4 maddesinin kaynağı olan KTK md. 95/1'dir. KTK md. 95/1'de 'sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller zarar görene karşı ileri sürülemez' ifadesi bulunmaktadır. Bu ifadede yer alan 'haller' kelimesi geniş kapsamlı düşünölmeye müsait olup, hem defileri ve hem de itirazları kapsamaktadır.¹⁴⁶

Belirtelim ki, sigortacıya rücu hakkı veren sayılan olayların her biri sigortacı bakımından sigorta himayesi kapsamındadır. Sigorta himayesi kapsamında olmasaydı zarar görenlerin sigortacıya doğrudan dava hakkı da olamazdı. Yani rücu sebeplerinden biri gerçekleşse bile sigortacı zarar görenlerin ona başvurması halinde, zararlarını karşılamak zorundadır.¹⁴⁷ Burada rücu hakkı ile sigortacıya, sigorta ettirene karşı defi hakkına dayanarak kendi âkidine dönmesi sağlanmaktadır.¹⁴⁸

Aşağıda KMAZMSS Genel Şartları'nda sayılan sigortacının kendi sigorta ettirenine rücu edebileceği sebepler/haller ayrı ayrı açıklanacaktır. Genel Şartlar'da sayılan rücu sebeplerinde çoğunlukla genel bir prensip olarak sigorta ettirenin kendi kusuru oranında ve kendi kusuru kadar sorumluluğu kabul edilmiş görünmektedir. Örneğin sigortacı, bilirkişi incelemesi sonucu belirlenen sigortalı aracın kusur oranını aşacak şekilde üçüncü kişilere fazla ödeme yapması sigorta ettiren aleyhine sonuç doğurmayacaktır.¹⁴⁹ Diğer bir ifadeyle genel şartlarda sayılı rücu sebeplerinden birinin gerçekleştiği ve zarar görenin de kusurlu olduğu bir olayda, üçüncü kişiye bu sebebi ileri süremeyen sigortacı üçüncü kişiye ödemede bulunmuş olsa da fazla ödemediği kısmı sigorta ettirenden talep edemeyecektir.¹⁵⁰ Sigorta ettiren sigortalı aracının sürücüsünün kusuru oranında gerçekleşen zarardan sorumludur.¹⁵¹ Örneğin ehliyetsiz olarak aracı süren sürücünün kusursuz olması halin-

¹⁴⁶ Yılmaz, s. 306; Vural, s. 75; Bozer, s. 157; Orhunöz, s. 209.

¹⁴⁷ Yılmaz, s. 307.

¹⁴⁸ Ulaş, s. 1010.

¹⁴⁹ Y. 11. HD., 23.05.1997 T., E: 3089, K: 3717 (Ulaş, s. 1024).

¹⁵⁰ Gökcan, s. 913 - 914 ve 915.

¹⁵¹ Y. 11. HD., 02.04.2009 T., E: 2007/14513, K: 4017 (Gökcan, s. 932).

de sigortacının rücu hakkı bulunmamaktadır.¹⁵² Ceza davasında kusur oranı belirlenmiş olsa da, Yargıtay¹⁵³ hukuk mahkemesinin de ayrıca gerçek zarar araştırması yapmasını, gerçek zarar belirlendikten sonra rücu davasında karar tesis edilmesi gerektiğini belirtmektedir.

B. KASDİ HAREKET VEYA AĞIR KUSURUN VARLIĞI

1. Genel Olarak

Genel şartlar B.4.a bendine göre tazminatı gerektiren olay, sigortalının veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kasti bir hareketi veya ağır kusuru sonucunda meydana gelmiş ise sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı bulunmamaktadır. Bu hükümden sigortacının sigorta ettirene rücu edebilmesinin koşulunun, tazminata konu olayın kasti bir hareket veya ağır kusurla gerçekleşmesi olduğu anlaşılmaktadır.¹⁵⁴ Dikkat edilirse, madde hükmünde tam kusurdan değil de, kast veya ağır kusurdan söz edilmektedir.¹⁵⁵ Sigortacı bakımından, sigorta ettiren kim ise, fiilinden sorumlu olduğu kimse (örneğin şöför) de o sayılmakta olup, bu kimselerin fiilleri de sigorta ettirenin fiili addedilmektedir.¹⁵⁶

2. Kusur, Kast ve Ağır Kusur Kavramları

B.4.a bendinde kast ve ağır kusur kavramları yer aldığından, kast, kusur ve ağır kusur kavramlarına öncelikle değinilmelidir. Sigorta hukukunda kast ve kusur kavramları Borçlar Hukuku'ndaki gibidir.¹⁵⁷ Kusur; genel kabul gördüğü anlamı ile hukuk düzenince kınanan (beğenilmeyen) davranış (zihin ve ruh hali içinde bulunma) olarak tanımlanmaktadır.¹⁵⁸ Kusur diğer bir anlatımla, somut olaydaki hareket

¹⁵² Y. 11. HD., 19.01.2004 T., E: 2003/5567, K: 432 (Gökcan, s. 942 - 943).

¹⁵³ Y. 11. HD., 22.05.2006 T., E: 5971, K: 6000 (Gökcan, s. 937).

¹⁵⁴ Y. HGK., 10.12.2003 T., E: 11-756, K: 743 (Karasu, s. 180 - 184); Zekeriya Yılmaz, s. 1129.

¹⁵⁵ Y. 11. HD., 28.04.2003 T., E: 2002/11908, K: 4189 (Gökcan, s. 946).

¹⁵⁶ Y. TD., 07.11.1967 T., E: 1966/3268, K: 3941 (Bahaettin Kars/İrfan Dönmez, Açıklamalı - İçtihatlı Trafik İş Kazası Tazminatı ve Sigorta Rücu Davaları (Genel ve Sosyal Sigorta), İstanbul 1976, s. 203 - 204).

¹⁵⁷ Ünan, s. 297.

¹⁵⁸ Selahattin Sulhi Tekinay/Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/ Atilla Altıp, Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1993, s. 492; Fikret Eren, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 2012, s. 569; Gökhan Antalya, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.1, İstanbul 2012, s. 416.

tarzının belli şartlar altında bireylerden beklenen ortalama hareket tarzına uygun olunmamasıdır.¹⁵⁹ Kusur, hafif, orta ve ağır olarak bir tasnife tabi tutulmakta¹⁶⁰ ve kendi içinde kast ve ihmâl olarak ikiye ayrılmaktadır.¹⁶¹ Kast sonucun bilerek ve isteyerek meydana getirilmesi¹⁶² iken, ihmâl zararlı sonucun meydana gelmemesi için gereken özenin (dikkat ve tedbirin) gösterilmemiş olmasıdır.¹⁶³

Normal olarak aynı durum ve koşullar altında, herkesin göstereceği temel özen ihmâl edilmiş ve en basit tedbirler dahi alınmamış ise artık ağır kusurdan bahsedilmektedir.¹⁶⁴ İsviçre Federal Mahkemesi'ne¹⁶⁵ göre de ağır kusur, en basit ihtiyat kurallarını ihlâl eden, aynı hal ve şartlarda bulunan her makul insanın zorunlu sayacağı tedbirleri ihmâl eden kimsenin davranışıdır.¹⁶⁶ Türk Hukuku bakımından da kabul edilebilecek trafik ile ilgili olaya dair bir Alman Federal Mahkemesi kararına¹⁶⁷ göre ağır kusur, bütün şartlar altında trafikte gerekli olan özenin mutlak olmayan aşırı ölçüde ihlâl edilmesi ve ortaya çıkan olayda açıkça belli olan şeylerin hesaba katılmaması hallerinde söz konusu

¹⁵⁹ Haluk Tandoğan, *Türk Mesuliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mesuliyet)*, 1961 Yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s. 46 (Mesuliyet Hukuku).

¹⁶⁰ Y. HGK., 10.12.2003 T., E: 11-756, K: 743 (Karasu, s. 180 - 184 ve Ulaş, s. 1018 - 1021).

¹⁶¹ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 493; Tandoğan, *Mesuliyet Hukuku*, s. 46; Antalya, s. 419; Eren, s. 574; Y. HGK., 10.12.2003 T., E: 11-756, K: 743 (Karasu, s. 180 - 184 ve Ulaş, s. 1018 - 1021); Tekin Memiş, "Sigorta Hukukunda Ağır Kusur ve Kırmızı Işık İhlali Konulu Bir Hukuk Genel Kurulu Kararı Değerlendirmesi", *Reasürör*, S. 54, s. 4.

¹⁶² Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 493; Tandoğan, *Mesuliyet Hukuku*, s. 46; Eren, s. 574; Antalya, s. 420; Karasu, s. 114; Yılmaz, s. 307; Memiş, s. 5.

¹⁶³ Y. HGK., 10.12.2003 T., E: 11-756, K: 743 (Karasu, s. 180 - 184 ve Ulaş, s. 1018 - 1021); Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 494; Ünan, s. 297; Memiş, s. 5.

¹⁶⁴ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 495; Eren, s. 580; Ünan, s. 297; Karasu, s. 115; Memiş, s. 5. Ayrıca bkz. Y. HGK., 10.12.2003 T., E: 11-756, K: 743 (Karasu, s. 180 - 184 ve Ulaş, s. 1018 - 1021).

¹⁶⁵ BGE 88 II 30. Kararın çevirisi için bkz. Selim Kaneti, *İsviçre Federal Mahkemesinin Borçlar Hukuku Kararları (1955 - 1964)*, C. I (Borçların Genel Hükümleri), Ankara 1968, s. 102.

¹⁶⁶ Tandoğan, *Mesuliyet Hukuku*, s. 54 - 55.

¹⁶⁷ Karar çevirisi için bkz. Tekin Memiş, "Alman Federal Mahkemesi'nin (BGH) 29.01.2003 tarihli Kırmızı Işık İhlali ile ilgili Kararı. (BGH: IV ZR 173/01)", *e-akademi*, S. 28, Haziran 2004, para.13: [http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=Alman%20Federal%20Mahkemesi%92nin%20\(BGH\)%2029.01.2003%20tarihli%20K%FDrm%FDz%FD%20I%FE%FDk%20DDhlali%20%DDle%20ilgili%20Karar%FD&kimlik=-381674607&url=makaleler/tmemis-7.htm](http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=Alman%20Federal%20Mahkemesi%92nin%20(BGH)%2029.01.2003%20tarihli%20K%FDrm%FDz%FD%20I%FE%FDk%20DDhlali%20%DDle%20ilgili%20Karar%FD&kimlik=-381674607&url=makaleler/tmemis-7.htm) (erişim tarihi: 29.05.2017) (Karar).

olur. Yargıtay kararlarında belirttiği üzere ağır kusur kasta yakın bir kusurun varlığını gerekli kılmakla birlikte¹⁶⁸, kasta denk değildir.¹⁶⁹ Ancak öğretide ağır kusur ifadesinin kast ve ağır ihmale karşılık geldiği ifade edilmektedir¹⁷⁰. Bununla birlikte ağır kusur denilince çoğunlukla ağır ihmal anlaşılır¹⁷¹. Ağır kusur durumunda kişinin kendisine ait olan özen gösterme ve tedbir alma ödevlerine veya belirli bir şekilde davranmayı emreden bir hukuk kuralına tam bir aldırılmazlık ile uymaması söz konusudur.¹⁷² Kişi ortalama hareket tarzından ne kadar uzaklaşır ve hukuka aykırı sonucu önlemeye engel olan hususların bertarafı ne kadar kolay olursa kusur o derece ağırdır¹⁷³.

Ağır kusur, başışlanması kesinlikle olanaksız olan bir irade eksikliğine dayanmaktadır.¹⁷⁴ Aracın frenlerinin bozuk olduğunu bilerek sürücünün sefere çıkması durumu buna örnektir¹⁷⁵. Böyle bir halde sürücü en kolay dikkat ve tedbiri almamış, yani hiç özen göstermemiştir. Bu sürücü aynı zamanda göstermesi gereken iradeyi de hiç göstermemiştir. Sigorta ettiren rizikonun gerçekleşme olasılığını zihninde canlandırabiliyor ve buna rağmen, rizikonun gerçekleşmesine neden oluyor ise kast gerçekleşmiş sayılmaktadır.¹⁷⁶ Böylece olası kast ile kast aynı sonuca bağlanmaktadır.¹⁷⁷

Sigorta sözleşmesinin temel amacı rizikoya karşı koruma sağlamaktır.¹⁷⁸ Rizikonun gerçekleşip gerçekleşmeyeceği veya ne zaman gerçekleşeceği bilinmeyen bir olaydır.¹⁷⁹ Sigortadan yararlanan kimse rizikoyu kasten meydana getirir ise, rizikonun temelinde yer alan 'be-

¹⁶⁸ Y. 17. HD., 11.06.2013 T., E: 6915, K: 8891(Gökcan, s. 919 - 920).

¹⁶⁹ Y. 11. HD., 20.09.2004 T., E: 13993, K: 8495 ve Y. 11. HD., 20.10.2003 T., E: 3093, K: 9548 (Zekeriya Yılmaz, s. 1129, dpn. 128); Y. 11. HD., 28.04.2003 T., E: 2002/11908, K: 4189 (Ulaş, s. 1016); Y. 11. HD., 24.06.2002 T., E: 2679, K: 6416 (Ulaş, s. 1017); Y. 11. HD., 30.10.2001 T., E: 5330, K: 8413 (Kazancı İçtihat); Y. 11. HD., 05.12.1994 T., E: 5450, K: 9379 (Ulaş, s. 1015 - 1016); Karasu, s. 115; Yılmaz, s. 307; Zekeriya Yılmaz, s. 1129.

¹⁷⁰ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 495; Antalya, s. 420; Tandoğan, Mesuliyet Hukuku, s. 54.

¹⁷¹ Tandoğan, Mesuliyet Hukuku, s. 55.

¹⁷² Y. HGK., 10.12.2003 T., E: 11-756, K: 743 (Karasu, s. 180 - 184); Karasu, s. 115.

¹⁷³ Tandoğan, Mesuliyet Hukuku, s. 55.

¹⁷⁴ Y. HGK., 10.12.2003 T., E: 11-756, K: 743 (Karasu, s. 180 - 184 ve Ulaş, s. 1018 - 1021).

¹⁷⁵ Tandoğan, Mesuliyet Hukuku, s. 55.

¹⁷⁶ Ünan, s. 297; Karasu, s. 114 - 115.

¹⁷⁷ Ünan, s. 297

¹⁷⁸ Ünan, s. 300 - 301.

¹⁷⁹ Ünan, s. 300 - 301.

lirsizlik' unsuru ortadan kalkmış olacağından, bu kimsenin sigortanın sağladığı korumadan yine de yararlanması menfaatler dengesine uygun olmadığı gibi, adil ve tutarlı da değildir.¹⁸⁰ Kast ve ağır kusuru ispat yükü sigortacıya aittir.¹⁸¹

3. Asli Kusur, Tam Kusur ve Ağır Kusur Ayırımı

KTK md. 84' de kırmızı ışıkta geçme fiili dâhil sayılan eylemlerin hepsi, bu eylemleri işleyen bakımından asli kusur olarak nitelendirilmiştir. O halde kırmızı ışıkta geçen veya KTK md. 84' de yer alan filleri gerçekleştirenlerin asli kusurlu sayılacakları tartışmasız olarak kabul edilecektir. Bununla birlikte belirtelim ki, Genel Şartlar B.4.a bendinde asli kusurdan değil de, ağır kusurdan söz edilmektedir.¹⁸² Öyleyse sigortacının rücu hakkının varlığı için olayın gerçekleşmesinin asli kusura dayanması yetmemektedir. Önemli olan asli kusuru aşan bir ağırlıkta ağır kusurun bulunmasıdır.¹⁸³ Sürücünün 8/8 (veya %100)¹⁸⁴ kusurlu sayılması dahi, tek başına ağır kusurun varlığı ve rücu talebinde bulunmak için yeterli değildir.¹⁸⁵ Diğer bir ifadeyle tam kusur, ağır kusur ile eş anlamlı değildir.¹⁸⁶ Kısaca sürücünün tam kusurlu olması ağır kusurlu olduğu anlamına gelmemektedir.¹⁸⁷ Yine aynı yönde, sigorta ettirenin kasdi hareketi sonucu meydana gelen zarar ile onun %100 kusurlu olması da aynı anlama gelmemekte, %100 kusurlu olmak kasdi olarak hareket edildiğini göstermemektedir.¹⁸⁸ Zaten Genel Şartlar B.4.a bendinde tam kusurdan değil de, kasıt veya ağır kusurdan söz edilmektedir.¹⁸⁹

¹⁸⁰ Ünan, s. 301; Karasu, s. 115.

¹⁸¹ Y. 11. HD., 17.04.1995 T., E: 2377, K: 3438 (Ulaş, s. 1021); Ünan, s. 302; Ulaş, s. 1021; Zekeriya Yılmaz, s. 1129; Memiş, s. 6.

¹⁸² Y. HGK., 10.12.2003 T., E: 11-756, K: 743 (Karasu, s. 180 - 184); Karasu, s. 115; Memiş, s. 14.

¹⁸³ Y. HGK., 10.12.2003 T., E: 11-756, K: 743 (Karasu, s. 180 - 184); Karasu, s. 115.

¹⁸⁴ Aynı yönde '... sürücünün 6/8 oranında kusurlu olması, sigorta şirketinin sigortalı olan davalıya rücu etme hakkını vermez. Y. 11. HD., 05.03.2007 T., E: 962, K: 3850 (Gökcan, s. 934 - 935).

¹⁸⁵ Y. 11. HD., 01.03.1999 T., E: 1998/9872, K: 1654 (Şahin, s. 1457 - 1458); Y. 11. HD., 16.01.2006 T., E: 2005/184, K: 121 (Karasu, s. 184); Zekeriya Yılmaz, s. 1129; Gökcan, s. 914.

¹⁸⁶ Yılmaz, s. 307; Zekeriya Yılmaz, s. 1129. Ayrıca bkz. Y. 11. HD., 21.01.2002 T., E: 8113, K: 255 (Zekeriya Yılmaz, s. 1129, dpn. 128).

¹⁸⁷ Y. 11. HD., 16.01.2006 T., E: 184, K: 121 (Gökcan, s. 939); Y. 11. HD., 28.04.2003 T., E: 2002/11908, K: 4189 (Gökcan, s. 946) .

¹⁸⁸ Orhunöz, s. 210.

¹⁸⁹ Y. 11. HD., 28.04.2003 T., E: 2002/11908, K: 4189 (Ulaş, s. 1016); Y. 11. HD., 24.06.2002 T., E: 2679, K: 6416 (Ulaş, s. 1017); Y. 11. HD., 05.12.1994 T., E: 5450, K:

Sürücünün kırmızı ışıkta geçmesi, yüzde yüz kusurlu olduğunu gösterse bile, bu onun ağır kusurlu veya kasıtlı olduğunu göstermez.¹⁹⁰ Alman Federal Mahkemesi'ne¹⁹¹ göre kırmızı ışıkta geçmek fiili objektif olarak ağır kusur olarak değerlendirilmelidir. Bununla birlikte yine Alman Federal Mahkemesi'ne¹⁹² göre de kırmızı ışık ihlalinin daima ağır kusur sayılması şeklinde bir ilke de çıkarılamaz. KTK md. 84'de sayılan asli kusur hallerinin aynı zamanda ağır kusur olarak sayılmasını gerektiren bir hukuk kuralı da bulunmamaktadır.¹⁹³ Motorlu araçların karayolunda karışmış olduğu kazaların bir bölümü kırmızı ışıkta geçme gibi trafik ışıklarına uymama sebebi ile meydana gelmektedir.¹⁹⁴ Türk Ceza Kanunu gerekçesinde olası kast örneklerinden biri olarak 'kırmızı ışıkta geçme'¹⁹⁵ sayılmıştır. Bununla birlikte kırmızı ışığa uymama eylemini gerçekleştirenin otomatik olarak kasıtlı veya ağır kusurlu olduğunu kabul etmek yerine, her somut olayın koşulları göz önünde bulundurularak değerlendirme yapılmalıdır.¹⁹⁶ Sigorta ettirenin veya şoförünün salt kırmızı ışıkta geçmesi nedeniyle trafik kurallarına aykırı davranışı nedeniyle %100 kusurlu bulunması, başlı başına kasıtlı veya ağır kusurlu olduğu anlamına gelmemektedir.¹⁹⁷

-
- 9379 (Ulaş, s. 1015 - 1016).
- ¹⁹⁰ Y. 11. HD., 24.06.2002 T., E: 2679, K: 6416 (Ulaş, s. 1017); Y. 11. HD., 30.10.2001 T., E: 5330, K: 8413 (Karasu, s. 184 ve Ulaş, s.1016 - 1017).
- ¹⁹¹ Kararın çevirisi için bkz. Tekin Memiş, "Alman Federal Mahkemesi'nin (BGH) Kırmızı Işık İhlali İle ilgili 8.7.1992 Tarihli Kararı (BGHZ 119, 147)", e-akademi, S. 28, Haziran 2004, para. 7: [http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=Alman%20Federal%20Mahkemesi%20nin%20\(BGH\)%20K%20FDrm%20FDz%20FD%20I%20FE%20FDk%20%20DDhlali%20%20DDle%20ilgili%20208.7.1992Tarihli%20Karar%20FD&kimlik=-1346400217&url=makaleler/tmemis-8.htm](http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=Alman%20Federal%20Mahkemesi%20nin%20(BGH)%20K%20FDrm%20FDz%20FD%20I%20FE%20FDk%20%20DDhlali%20%20DDle%20ilgili%20208.7.1992Tarihli%20Karar%20FD&kimlik=-1346400217&url=makaleler/tmemis-8.htm) (erişim tarihi 29.05.2017) (Karar2).
- ¹⁹² Memiş, Karar, para. 14.
- ¹⁹³ Y. HGK., 10.12.2003 T., E: 11-756, K: 743 (Karasu, s. 180 - 184).
- ¹⁹⁴ Ünan, s. 312.
- ¹⁹⁵ Türk Ceza Kanunu (TCK) md.21'de yer alan 'olası kast' hakkında kanun koyucunun madde gerekçesinde verdiği örnek şu şekilde yer almıştır: 'Yolda seyreden bir otobüs sürücüsü, trafik lambasının kendisine kırmızı yanmasına rağmen, kavşakta durmadan geçmek ister; ancak kendilerine yeşil ışık yanan kavşaktan geçmekte olan yayalara çarpıp ve bunlardan bir veya birkaçının ölümüne veya yaralanmasına neden olur. Trafik lambası kendisine kırmızı yanan sürücü, yaya geçidinden her an birilerinin geçtiğini görmüş; fakat, buna rağmen kavşakta durmamış ve yoluna devam etmiştir. Bu durumda otobüs sürücüsü, meydana gelen ölüm veya yaralama neticelerinin gerçekleşebileceğini öngörerek, bunları kabul etmiştir'. Bkz. TCK md. 21 madde gerekçesi.
- ¹⁹⁶ Ünan, s. 312; Karasu, s. 115 - 116. Ayrıca bkz. Y. HGK., 10.12.2003 T., E: 11-756, K: 743 (Karasu, s. 180 - 184)
- ¹⁹⁷ Y. 11. HD., 03.05.2004 T., E: 2003/10906, K: 4814 (Gökcan, s. 943 - 944).

4. Ağır Kusurun Belirlenmesi ve İspatı

Kusurun derecelendirilmesinde somut olayın özelliğine ve delil durumuna göre mahkemece tüm hususlar tartışılarak ve somut deliller değerlendirilerek karara varılmalı,¹⁹⁸ hem objektif ve hem de sübjektif şartların birlikte gerçekleşip gerçekleşmediği araştırılmalıdır.¹⁹⁹ Alman Federal Mahkemesi'nin müstekar içtihatlarına göre ağır kusur kavramı için sadece trafiğin gerektirdiği objektif ölçüler geçerli olmadığı gibi, çoğu defa sorumlu tutulan kişiyi ilgilendiren sübjektif hal ve şartlar da dikkate alınmalı, zira sübjektif unsurlar ağır kusuru hafifletebilmektedir.²⁰⁰ Böylece diyebiliriz ki, kusurun derecelendirilmesinde somut olayın özelliğine göre, belli bir şekilde hareketi emreden bir mutlak nitelikteki bir trafik kuralının ihlaline rağmen durumu ağır kusur kavramından ayırmak gerekebilir.²⁰¹ Örneğin kalp krizi geçirip bilincini yitiren bir sürücünün karışmış olduğu kaza da, sürücünün sadece trafik ışıklarına uymama eylemini esas alarak kasıtlı veya ağır kusurlu olduğu nitelendirilemeyeceği gibi,²⁰² kırmızı ışıkta geçmek bir dalgınlık sonucu veya zamanlama hatasından da kaynaklanabilir.²⁰³ Sırf kırmızı ışıkta geçtiği için asli kusurlu sayılan bir kimse, buna rağmen o olayın kendi özel yapısı içinde ağır kusurlu kabul edilmeyebilir.²⁰⁴

Sigortacı bu tür ağır kusur hallerinde özellikle ağır kusurun objektif unsurlarını ispat etmelidir.²⁰⁵ Sürücünün kusurlu olduğunun ispatlandığı, ancak ağır kusurlu olduğuna dair yeterli bir olgunun varlığı

¹⁹⁸ Zekeriya Yılmaz, s. 1129.

¹⁹⁹ Memiş, s. 5.

²⁰⁰ Memiş, Karar2, para. 10.

²⁰¹ Y. HGK., 10.12.2003 T., E: 11-756, K: 743 (Karasu, s. 180 - 184 ve Ulaş, s. 1018 - 1021).

²⁰² Ünan, s. 313.

²⁰³ Y. HGK., 10.12.2003 T., E: 11-756, K: 743 (Karasu, s. 180 - 184); Karasu, s. 115. Bununla birlikte kısa bir dikkatsizlik veya dalgınlık durumunun her olayda ayrı değerlendirilmesi, ve bazı hallerde bunun ağır kusuru hafifletmeyeceği hakkında bir Alman Federal Mahkemesi kararı için bkz. Memiş, Karar2, para. 16. Bir anlık dalgınlık ile kırmızı ışık ihlali yapmak yalın bir halde ağır kusur teşkil ettiği ancak sigorta ettirenin hâkime mazur gösterilebilecek olayın özelliklerini ortaya koyarak mahkemeyi ikna edebileceği hakkında bkz. Memiş, s. 17. Böyle bir durumda kırmızı ışıkta geçmek ile objektif unsur gerçekleşmiştir. Ancak sigorta ettiren olayın özelliğine göre sübjektif unsurları ortaya koyarak sigortacının rücu davasının reddini sağlayabilir.

²⁰⁴ Y. HGK., 10.12.2003 T., E: 11-756, K: 743 (Karasu, s. 180 - 184 ve Ulaş, s. 1018 - 1021).

²⁰⁵ Karasu, s. 116.

sigortacı tarafından ortaya konulmadığı hallerde, sigortacının Genel Şartlar B.4.a bendine dayanarak açtığı sigorta ettirene rücu davası reddedilmektedir.²⁰⁶ Sigorta ettiren, sürücünün (veya kendinin) olayın oluş şekli, davranışının sebepleri, olay anındaki kendi fiziksel veya ruhsal durumu gibi subjektif nedenleri ortaya koyarak ağır kusurlu olmadığını gösterebilir.²⁰⁷ Sonuç olarak kırmızı ışıkta geçmek fiili tek başına ve daima, ilke olarak bir ağır kusur sayılamaz ise de, sigorta ettiren somut olayın özelliklerine göre dikkatsizlik, dalgınlık, hastalık veya zamanlama hatası gibi sübjektif unsurları hâkime beyan ederek göstermelidir.²⁰⁸ Sigortacı ağır kusuru ispat ederken, zararın doğumuna neden olan olay ile ağır kusur arasındaki bağlantıyı da göstermelidir.²⁰⁹ Sigorta ettirenin sigortacısına açtığı bir davada, kasıt veya ağır kusur gerekçesiyle tazminat ödemesi yapmayan sigortacının bu hususu defi olarak ileri sürmesi gerekir.²¹⁰

Yukarıda ifade edilenler sadece kırmızı ışıkta geçme hali için değil, diğer haller için de aynıdır. Örneğin sürücünün önündeki aracın durmasından sonra, bu araç ile emniyetli mesafe bırakmadan bu araca çarpması onun KTK md. 84.d gereğince asli kusurlu sayılmasını gerektirse de, otomatik olarak onun ağır kusurlu veya kasıtlı olduğunu kabul etmeye yetmemektedir.²¹¹ Yargıtay,²¹² bilirkişi raporu ile şoförün aracı eğimli yolda park ederken el freni çektikten sonra ayrıca aracın takoza alınmaması, tekerleklerin sol refüje çevrilmemesi gibi ek önlemleri almaması nedeniyle %100 kusurlu olduğunun belirlenmiş olduğu bir olayda, şoförün aracı %3 gibi az eğimli bir yolda refüj kenarına çektikten sonra el frenini çekerek aracı park etmiş bulunmasında şoförün hiç önlem almadığının kabul edilemeyeceğini eksik önlem almakla kusurlu olduğunu ancak ağır kusurlu sayılamayacağına karar vermiştir. Yine sigortalı aracın taşıt giremez mahalde 'u' dönüşü yaptıktan sonra, karşı yönden gelen aracın seyir şeridine tecavüz edip kazanın oluştuğu bir olayda, bu oluşum şekli içinde tam kusurlu olan sürücünün ağır kusurlu olmadığını somut olayın şartlarına göre kabul edildiği

²⁰⁶ Y. HGK., 10.12.2003 T., E: 11-756, K: 743 (Karasu, s. 180 - 184).

²⁰⁷ Karasu, s. 116.

²⁰⁸ Memiş, s. 18.

²⁰⁹ Karasu, s. 116; Memiş, s. 6.

²¹⁰ Y. 11. HD., 06.03.1997 T., E: 688, K: 1394 (Ulaş, s. 1021).

²¹¹ Y. 11. HD., 15.10.2001 T., E: 5002, K: 7965 (Karasu, s. 184 ve Ulaş, s. 1018).

²¹² Y. 11. HD., 05.12.1994 T., E: 5450, K: 9379 (Ulaş, s. 1015 - 1016).

Yargıtay²¹³ kararı da mevcuttur. Üçüncü kişiye ait aracın seyir şeridine girilerek şeride tecavüz, hatalı doğrultu değiştirmek şeklinde tam kusurlu olmak, kasıt veya ağır kusur olarak kabul edilememektedir.²¹⁴ Bununla birlikte fren tertibatının hatalı - arızalı olduğunu bildiği halde yola çıkan ve bu arıza sebebi ile rizikonun gerçekleşmesine neden olan sürücü ağır kusurlu olup, bu sebeple sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı vardır.²¹⁵

5. Yargıtay'ın Olay Yerini Terk Eylemini Kast ve Ağır Kusur Olarak Nitelendirmemesi

Yargıtay²¹⁶ sigorta ettirenin (veya sürücünün) salt olay yerinden ayrılmasını²¹⁷ bir rücu nedeni saymadığından, bu halleri kast veya ağır kusur hallerinden biri olarak görmemektedir. Yargıtay bu son görüşünde, olay yerini terk etmek %100 kusur sayılabilirse de, %100 kusur, yani tam kusur kasdi hareket veya ağır kusur demek değildir gerekçelerine dayanmaktadır. Yine, Yargıtay'a²¹⁸ göre sigortalı sürücünün tam kusurlu olduğu, geceleyin araç kullanarak yol kenarına park etmiş araca çarpıp olay yerinden kaçmış olması onun kastı veya ağır kusuru olarak nitelendirilemez.

C. EHLİYETSİZ ARAÇ KULLANMAK

1. Genel Olarak - Davalı Kimse

Motorlu aracın ehliyetnameye sahip olmayan veya geçerliliğini yitirmiş sürücü sertifikasına sahip ya da ehliyetine geçici/sürekli el konulmuş kimseler tarafından sevk edilmesi KMAZMSS Genel Şartları

²¹³ Bkz. Y. 11. HD., 17.11.2003 T., E: 11975, K: 11020 (Zekeriya Yılmaz s. 1129 - 1130, dpn. 128).

²¹⁴ Y. 11. HD., 11.06.2009 T., E: 2008/3047, K: 7239 (Gökcan, s. 929).

²¹⁵ Y. 11. HD., 20.11.2006 T., E: 11122, K: 11935 (Gökcan, s. 935 - 936).

²¹⁶ 17. HD., 03.07.2014 T., E:12746, K:10508 (Kazancı İçtihat); Y. 17. HD., 18.01.2011 T., E: 2010/4885, K: 89 (Karasu, s. 1014 - 1015 ve Kazancı İçtihat); Y. 11. HD., 15.05.2008 T., E:2007/4471, K:6444 (Lale/Akgül, s. 462 - 463); Y. 11. HD., 10.02.2004 T., E: 2003/6717, K: 1071 (Ulaş, s. 1014 ve Kazancı İçtihat); Y. 11. HD., 01.05.2003 T., E: 11759, K: 4361 (Zekeriya Yılmaz, s. 1130, dpn. 129 ve Kazancı İçtihat).

Ulaş, s. 1010. '... Salt olay yerinde bulunmamak sigortacının kendi sigortalısına rücu hakkı vermez... Y. 11. HD., 10.02.2004 T., E: 2003/6717, K: 1071 (Gökcan, s. 940). Ayrıca bkz. Y. 11. HD., 26.05.2003 T., E: 123, K: 5485 (Gökcan, s. 945).

²¹⁷ Bu konuda bkz. aşağı.

²¹⁸ Y. 17. HD., 11.06.2013 T., E: 6915, K: 8891 (Gökcan, s. 919 - 920).

B.4.b fıkrasında bir rücu sebebi olarak sayılmıştır.²¹⁹ Bu fıkra uyarınca rücu nedeni ehliyetsiz araç kullanmak değil, riziko gerçekleştiği sırada ehliyetsiz araç kullanmaktır. Bu rücu nedenine dayalı bir davanın davalısı sürücü değil ancak sigorta ettiren olduğundan²²⁰ hüküm ancak sigorta ettiren hakkında tesis edilebilmektedir.²²¹ Diğer bir ifade ile bu rücu nedenine dayanarak sigortacı kendi **âkidi** olmayan ehliyetsiz sürücüye davayı yöneltemez.²²² Sigortacı tarafından kendi **âkidi** olmayan sürücüye açılan rücu davasının sıfat yokluğu (husumet) nedeniyle reddedilmesi gerekmektedir.²²³ Bununla birlikte riziko gerçekleştiğinde aracı ehliyetsiz olarak kullananın sigorta ettiren olması zorunlu değildir. Diğer bir ifadeyle sigorta konusu aracı sigorta ettiren kendisi dışında ehliyetsiz bir kimseye kullandırırken rizikonun gerçekleşmesi halinde de sigortacının rücu hakkı doğmaktadır.²²⁴ Hatta sigorta ettirenin kendi tespit edip yetki verdiği şoförünün ehliyetsiz muavinine aracı terk ve teslim etmesi sigorta ettirenden kaynaklanmış sayılmakta ve sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı doğmaktadır.²²⁵

2. Kusur Oranının Belirlenmesi

Hak sahiplerine ödeme yapan sigortacının ehliyetsiz araç kullanımını sebebi ile sigorta ettirene rücu hakkı, sürücünün kusur oranı ile sınırlıdır.²²⁶ Çünkü araç sahibinin sorumluluğu aracı kullanan sürücü

²¹⁹ 'Dava konusu olayda kazadan sonra düzenlenen kaza tespit tutanağında davalıya ait araç sürücüsünün sürücü belgesinin bulunmadığı belirtilmiş olduğundan davalı sigorta şirketinin davalı sigortalısına rücu etme şartlarının oluştuğu gözetilerek... Y. 17. HD., 13.03.2012 T., E: 2367, K: 3063 (Zekeriya Yılmaz, s. 1138 - 1139).

²²⁰ Ulaş, s. 1025.

²²¹ Y. 11. HD., 28.12.2004 T., E: 3559, K: 12978 (Karasu, s. 190).

²²² Y. 11. HD., 04.02.2002 T., E: 2001/8798, K: 772 (Ulaş, s. 1025).

²²³ Y. 17.HD., 01.03.2012 T., E: 2011/8505, K: 2455. Aynı karar Y.HGK., 13.03.2015 T., E:2013/17 - 1757, K: 1038 karar ile onanmış ve kesinleşmiştir. Y.HGK. karar metni için bkz. Legal Hukuk Dergisi, C. 13, S. 153, Eylül 2015, s. 307 - 309.

²²⁴ Y. 11. HD., 31.03.1990 T., E: 1990/7070, K: 4028 ve Y. 11. HD., 01.05.2003 T., E: 2002/11832, K: 4369 (Ulaş, s. 1023 - 1025). KMAZMSS Genel Şartları md. B.4 ikinci paragrafı, 02.02.2016 tarihinde (RG. S.29612) yukarıda değindiğimiz değişiklik sebebiyle kazayı yapan ehliyetsiz kişi sigorta ettiren kimse dışında birisi ise sigortacı, B.4.b'ye dayanarak sigorta ettirene rücu edemeyecektir. Hâlbuki bu değişiklik öncesinde kazayı yapan aracın sigorta ettiren dışında ehliyetsiz kişi tarafından kullanılması halinde sigortacı sigorta ettirene bu sebeple rücu edebiliyordu.

²²⁵ Y. TD., 20.12.1970 T., E: 1107, K: 5507 (Kars/Dönmez, s. 200).

²²⁶ Y. HGK., 13.04.2011 T., E: 17-2, K: 40 (Karasu, s. 187). Ayrıca bkz. Y. 17.HD., 01.03.2012 T., E: 2011/8505, K: 2455. Aynı karar Y.HGK., 13.03.2015 T., E:2013/17 - 1757, K: 1038 karar ile onanmış ve kesinleşmiştir. Y.HGK. karar metni için bkz.

ehliyetsiz dahi olsa kusur esasına dayalıdır.²²⁷ Ehliyetsiz olarak aracı süren sürücünün kusursuz olması halinde sigortacının rücu hakkı bulunmamaktadır.²²⁸ Sigortacının kusur oranını açacak şekilde üçüncü kişilere fazla ödeme yapması sigorta ettiren aleyhine sonuç doğurması da mümkün değildir.²²⁹ Ehliyetsiz araç kullanma rücu nedenine dayalı davalarda mahkemenin mutlaka kusur değerlendirmesi için teknik bilirkişiden rapor alınması ve buradaki kusur değerlendirmesine göre rücu halinde istenebilecek tazminat miktarına hükmetmesi gerekir.²³⁰

3. Ehliyetsiz Kimse

KTK md. 36/1 uyarınca motorlu araçların, sürücü belgesi sahibi olmayan kişiler tarafından karayollarında sürülmesi ve sürülmesine izin verilmesi yasaktır. Aynı hüküm uyarınca mahkemelerce veya cumhuriyet savcılıklarınca ya da bu kanunda belirtilen yetkililerce sürücü belgesi geçici olarak ya da tedbiren geri alınanlar da sürücü belgesi olmayan veya iptal edilenlerle aynı statüde kabul edilmektedir. Zaten Genel Şartlar B.4.b fıkra hükmünde de, geçerliliğini yitirmiş sürücü sertifikasına sahip ya da ehliyetine geçici/sürekli el konulmuş kişiler tarafından sigortalı aracın sevk edilmesi de birer rücu nedeni olarak belirtilmiştir. Yargıtay'a²³¹ göre de haklı olarak rizikonun gerçekleşmesinden önce sürücü belgesi (alkollü araç kullanma, hız sınırını aşmak vs. sebepleri ile) elinden alınmış (diğer bir ifadeyle sürücü belgesine geçici olarak el koyulmuş²³²) olan sürücü, ehliyetnamesiz sürücü konumunda olup, sigortacının bu sebeple sigorta ettirenine rücu hakkı bulunmaktadır.²³³ Kazadan önce sürücü belgesi yasa gereği (180) gün elinden alınmış sürücü ehliyetnamesiz sürücü konumundadır.²³⁴

Legal Hukuk Dergisi, C. 13, S. 153, Eylül 2015, s. 307 – 309.

²²⁷ Y. 11. HD., 01.05.2003 T., E: 2002/11832, K: 4369 (Ulaş, s. 1024 - 1025).

²²⁸ Y. 11. HD., 19.01.2004 T., E: 2003/5567, K: 432 (Gökcan, s. 942 - 943); Y. 11. HD., 01.05.2003 T., E: 2002/11832, K: 4369 (Gökcan, s. 944 - 945) .

²²⁹ Y. 11. HD., 23.05.1997 T., E: 3089, K: 3717 (Ulaş, s. 1024).

²³⁰ Karasu, s. 117.

²³¹ Y. 11. HD., 23.02.2006 T., E: 2004/15174, K: 1791 (Ulaş, s. 1026 - 1027).

²³² 'Sürücü belgesinin KTK hükümlerine göre geçici olarak geri alındığı sırada meydana gelen hasarlarında bu madde kapsamı içinde kalacağı, dolayısı ile teminat kapsamı dışında olduğu olduğu tabiidir... Y. 11. HD., 27.06.2005 T., E: 10172, K: 6817 (Zekeriya Yılmaz, s. 1137, dpn. 132).

²³³ Bkz. ayrıca Y. 11. HD., 25.05.2004 T., E: 2003/321, K: 210; Y. HGK., 31.05.2006 T., E: 11-299, K: 328 (Ulaş, s. 619 - 620).

²³⁴ Y. 11. HD., 23.02.2006 T., E: 15174, K: 1791 (Gökcan, s. 939).

Bu uyuşmazlıklarda önemli olan rizikonun meydana gelme anında sürücü ehliyetine sahip olup olmadığı olup, mahkemenin bu konuyu araştırarak hüküm sevk etmesi gerekmektedir.²³⁵

KTK md.36 hükmüne göre sürücü belgesi iptal edilenler de sürücü belgesi olmayanlarla aynı statüdedir. Bir kimsenin sürücü belgesi ancak hukuken iptal edilmiş ise, kişi ehliyetnamesiz sayılabilir. Diğer bir ifadeyle sürücü ehliyeti iptal edilmiş olmadıkça geçerlidir.²³⁶ Sigortacının davalının bir sınıfta geçerli ehliyeti olup da, bu kimsenin o sınıfa dair koşulları taşımadığını rücu davasında ileri sürmesi ve bu koşulları taşıyıp taşımadığının rücu davasında değerlendirilmesi mümkün olmayıp, sürücü belgesi verilmesi işlemi idari bir işlem olduğundan, bu belgenin iptali için idare mahkemesinde dava açılmalı ve onun sonucuna göre karar verilmelidir.²³⁷

Sürücü kursunu tamamlamak ve sürücü sertifikası almak hukuken ehliyetli olmak anlamına gelmemektedir. Sürücü, yasanın öngördüğü şekilde sürücü sertifikasını sürücü belgesine dönüştürmedikçe ehliyetnamesiz sayılmaktadır.²³⁸ KTK md. 42/son uyarınca sürücü sertifikaları, sınıfına uygun sürücü belgelerine dönüştürülmedikçe sahiplerine karayolunda araç kullanma yetkisi vermemektedir. Diğer bir ifadeyle şoför, sürücü sertifikası sahibi olup ehliyet alma hakkına haiz olsa dahi ehliyetini almadığı süre içinde araç kullanması durumunda sürücü belgesiz araç kullanan kişi konumunda olup bu sırada oluşan kazadan dolayı üçüncü kişiye ait araçta meydana gelen zararı ödeyen sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı bulunmaktadır.²³⁹

KTK md. 39/2 uyarınca sürücü belgesi sahiplerinin, sürücü belgelerinin sınıfına göre sürmeye yetkili oldukları araçların dışındaki araçları sürmeleri yasaktır. Bu sebeple de sürücü belgesi söz konusu sigortalı aracı sürmeye uygun bir sınıfta sürücü belgesi değilse, yani

²³⁵ Y. HGK., 31.06.2006 T., E: 11-299, K: 328 (Zekeriya Yılmaz, s. 1137, dpn. 132); Y. 11. HD., 30.11.2004 T., E: 2375, K: 11748 (Ulaş, s. 1025 – 1026; Y. 11. HD., 27.06.2005 T., E: 10172, K: 6817 (Zekeriya Yılmaz, s. 1137, dpn. 132).

²³⁶ Ulaş, s. 1027.

²³⁷ Y. 11. HD., 17.05.2004 T., E: 2003/11672, K: 5462 (Ulaş, s. 1027).

²³⁸ Y. 11. HD., 16.01.2007 T., E: 2005/13398, K: 316 (Karasu, s. 193 – 194 ve Kazancı İçtihat). Ayrıca bkz. Y. 11. HD., 26.02.1996 T., E: 661, K: 1144 (Ulaş, s. 623 - 624).

²³⁹ Y. 17.HD., 01.03.2012 T., E: 2011/8505, K: 2455. Aynı karar Y.HGK., 13.03.2015 T., E:2013/17 – 1757, K: 1038 kararı ile onanmış ve kesinleşmiştir. Y.HGK. karar metni için bkz. *Legal Hukuk Dergisi*, C. 13, S. 153, Eylül 2015, s. 307 – 309.

sürücü gerekli ehliyetnameye sahip değilse, yani sigortalı aracı yeter-siz sürücü belgesi ile kullanıyorsa²⁴⁰, o kimse de ehliyetnamesiz araç süren sayılmakta ve sigortacının rücu hakkı doğmaktadır.²⁴¹ Böylece sigortalı araç türü için G sınıfı sürücü belgesi gerekmekte iken, sürücünün sürücü belgesinin C sınıfı olduğu belirlenen veya D sınıfı sürücü belgesi gerekmekte iken, sürücünün sürücü belgesinin E sınıfı olduğu hallerde sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı bulunmaktadır.²⁴² İlgilinin sigortalı aracı kullanmaya ehil sürücü belgesine sahip olması halinde ise sigortacının rücu davası reddedilmelidir.²⁴³ Bir yasanın yürürlüğe girmesinden önce o araç için gerekli ehliyetnameyi almış olan kimseler müktesep hak ilkesi sayesinde gerekli ehliyetnameye sahip sayılmaktadır.²⁴⁴ Bununla birlikte kanun koyucunun müktesep hakkı korumakla birlikte eski yasaya göre müktesep hak kazanmış sürücülere bir geçiş süreci belirleyerek bazı ek kurslara katılmasını zorunlu koşabilmesi mümkündür.

Sigorta ettirenin aracı kullanmasına muvafakat ettiği kişinin ehliyetname sahibi olduğunu zannetmesi, yani ehliyetnamesiz olduğunu bilmemesi sonuca etkili değildir.²⁴⁵ Yabancı ülkelerden alınan ehliyet ile araç kullanılması halinde yasal mevzuata uygunluğun olup olmadığı aranmalıdır. Yabancı ülkelerden alınan ehliyet ile araç kullanma hali Karayolları Trafik Yönetmeliği md. 88’de sayılmıştır. Örneğin md. 88.a uyarınca Türk vatandaşları dış ülkelerden alınan sürücü belgeleri ile Türkiye’ye giriş yapıldığı tarihten itibaren en fazla 1 yıl süreyle araç

²⁴⁰ Y. 17. HD., 24.05.2010 T., E: 2165, K: 4673 (Gökcan, s. 923).

²⁴¹ Y. 11. HD., 19.01.1988 T., E: 1987/7238, K: 47; Y. 11. HD., 17.05.1999 T., E: 2087, K: 4105; Y. 11. HD., 02.04.2002 T., E: 2002/65, K: 3004; Y. 11. HD., 07.11.2002 T., E: 6845, K: 10118 (Ulaş, s. 620 - 623).

²⁴² Y. 11. HD., 12.02.2001 T., E: 10171, K: 1158 ve Y. 11. HD., 07.11.2002 T., E: 6845, K: 10118 (Zekeriya Yılmaz, s. 1136, dpn. 131).

²⁴³ Bkz. Y. 17. HD., 13.02.2012 T., E: 2367, K: 1484 (Zekeriya Yılmaz, s. 1139). ‘...2918 sayılı KTK 39. maddesinde, sürücü adayı olarak araç kullanacakların ‘K’ sınıfı sürücü belgesine sahip olmaları zorunlu olduğu ve sürücü aday belgelerinin 6 ay geçerli olduğu düzenlenmiş olup, somut olayda sigortalı aracı kullanan sürücünün sürücü adayı olduğu, belgesinin ‘K’ sınıfı olduğu, sürücü kursu tarafından kullanılan araç ile ve yanında sorumlu sürücü bulunduğu sırada kazanın meydana geldiği anlaşılmaktadır. Bu hale göre, aracın gerekli ehliyetnameye sahip sürücü tarafından kullanıldığı davacı sigorta şirketinin sigorta ettiren konumundaki davalıya rücu imkanı bulunmadığının kabulü... Y. 17. HD., 30.06.2009 T., E: 5042, K: 4792 (Gökcan, s. 928).

²⁴⁴ Y. 11. HD., 20.09.1973 T., E: 3098, K: 3397 (Kars/Dönmez, s. 202).

²⁴⁵ Y. 11. HD., 24.10.1979 T., E: 4973, K: 4927 (Ulaş, s. 618).

kullanabilmektedir. Md. 88.b uyarınca da yabancılar dış ülkelerden alınan sürücü belgeleri ile Türkiye'ye giriş yapıldığı tarihten itibaren en fazla altı ay süreyle araç kullanılabilir, altı ayın sonunda Türkiye'de araç kullanılabilmesi için dış ülkelerden alınan sürücü belgelerinin Türkiye'de geçerli sürücü belgesi ile değiştirilmesi zorunludur. Mahkeme önüne gelen olayda bu yasal mevzuata uygunluğu araştırmalı, eğer uygunluk var ise sürücü ehliyetli, yok ise ehliyetsiz sayılmalıdır.²⁴⁶

4. Ağır Kusur

B.4.b fıkrasında ehliyetnamesiz araç kullanma ile doğrudan ilgili olmayacak şekilde, aynı zamanda bir başka rücu nedeni daha tesis edilmiştir. Bu sebebe göre sigortacı sigorta ettirenin trafik kurallarını ağır kusuru²⁴⁷ ile ihlali sonucunda kaza meydana gelmiş ise ona rücu edebilecektir. Bu husus zaten B.4.a fıkrası ile düzenlenmiş iken tekrar başka bir fıkra ile düzenlenmesi kanun yapma tekniğine aykırıdır. Bu konu hakkında B.4.a fıkrası için söylediklerimiz geçerlidir.

D. ALKOLLÜ VEYA UYUŞTURUCU MADDE KULLANMIŞ OLARAK ARAÇ KULLANMAK

1. Eski Mevzuatta Durum

Yukarıda da değindiğimiz gibi KMAZMSS Genel Şartları 14 Mayıs 2015 Tarihli ve 29355 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış, böylece 12.8.2003 tarihli ve 25197 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan KMAZMSS Genel Şartları yürürlükten kaldırılmıştır. 14.05.2015 tarih ve 29355 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanıp, 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe giren ve halen yürürlükte olan KMAZMSS Genel Şartları B.4.c fıkrasında sigortalı aracın, uyuşturucu madde veya ilgili mevzuatta belirlenen seviyenin üzerinde alkollü içki almış kişilerce veya aynı

²⁴⁶ Bkz. Y. 11. HD., 19.02.2001 T., E: 2000/10346, K: 1417; Y. 11. HD., 25.09.2003 T., E: 2042, K: 8235 (Ulaş, s. 625 - 626).

²⁴⁷ 14.05.2015 tarih ve 29355 sayılı resmi gazetede yayınlanıp, 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe giren ve halen yürürlükte olan KMAZMSS Genel Şartları md. B.4.b ilk halinde 'trafik kurallarının ihlali' ifadesi vardı. Böyle bir ifade sonucu sigorta ettirenin herhangi bir ihmali dahi aranmıyordu. Bu hükmün iptali için davalar sonucu kanun koyucu değişikliğe giderek ifadeyi 'trafik kurallarının ağır kusuru ile ihlali' şeklinde bir ifade ile değiştirdi. Değişiklik 02.02.2016 tarihinde (RG. S.29612) yayımlandı.

mevzuatta alkollü içki alamayacağı belirtilen kişilerce alkollü içki alınmak suretiyle kullanılması birer rücu sebebi olarak sayılmıştır. Oysa önceki genel şartlarda aynı rücu sebebini düzenleyen B.4.d fıkrasında tazminatı gerektiren olay, işletenin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin uyuşturucu veya keyif verici maddeler almış olarak aracı sevk ve idare etmeleri esnasında meydana gelmiş veya olay, yukarıda sayılan kişilerin alkollü içki almış olmaları nedeni ile aracı güvenli sürme yeteneklerini kaybetmiş bulunmalarından ileri geliyorsa sigortacının sigorta ettirene rücu edebileceği belirtilmişti.

24.05.2013 kabul tarihli 6487 sayılı Kanun²⁴⁸'un 19. maddesi ile değişen KTK md. 48/1 uyarınca 'uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri almış olan sürücüler ile alkollü olan sürücülerin karayolunda araç sürmeleri yasaktır'. Oysa değişiklikten önce KTK md. 48, 'uyuşturucu veya keyif verici maddeleri almış olanlar ile alkollü içki almış olması nedeniyle güvenli sürme yeteneklerini kaybetmiş kişilerin karayolunda araç sürmeleri yasaktır' şeklindeydi. Görüldüğü gibi sigortacının sigorta ettirene rücu edebileceği sebepler arasında en tartışmalı olan²⁴⁹ bu sebeple ilgili olarak kanun koyucu kapsamlı bir değişikliğe gitmiştir. Bu konuda eski genel şartlar ve eski KTK md. 48'de sigortacının rücu hakkının varlığı için alkolün tek başına yeterli olmaması²⁵⁰ ve sürücülerin alkollü içki almış olmaları nedeni ile güvenli araç sürme yeteneklerini kaybetmiş olması olgusunun varlığının da kanıtlanması gerektiğine dair Yargıtay kararlarına²⁵¹, yeni genel şartlar ve yeni KTK md. 48 karşısında artık başvurulamayacağı kanaatindeyiz.²⁵²

Şöyle ki, KTK md. 48'de meydana gelen değişiklikten ve yeni genel şartların yürürlüğe girmesinden önce Yargıtay²⁵³ haklı ve doğru

²⁴⁸ Bazı Kanunlar ile 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (RG. 11.06.2013 T., S. 28674).

²⁴⁹ Bkz. Karasu, s. 117.

²⁵⁰ '...O halde, hasarın teminat dışı kalabilmesi için, kazanın meydana geliş şekli itibariyle sürücünün salt (münhasıran) alkolün etkisi altında kaza yapmış olması gerekmektedir... Y. 17. HD., 16.03.2009 T., 2008/4510, K: 1458 (Kazancı İçtihat)'; '...hasarın teminat dışı kalabilmesi için kazanın meydana geliş şekli itibariyle sürücünün salt (münhasıran) alkolün etkisi altında kaza yapmış olması gerekmektedir...Y. 17. HD., 19.04.2016 T., E: 2015/19444, K: 5007 (Kazancı İçtihat)'.

²⁵¹ Kararlar için bkz. Ulaş, s. 1028 vd..

²⁵² Aynı görüşte bkz. Karasu, s. 118.

²⁵³ '...Sigorta poliçesi genel şartları 4/b'e göre kaza ve hasar sürücünün, alkolün et-

olarak sigortacının rücu hakkının doğumu için alkolün meydana gelen zararın tek başına sebebi olması gerektiğini, sigortacının rücu hakkı için kazanın meydana geliş şekli itibarı ile sürücünün salt (münhasıran) alkolün etkisi altında kaza yapmış olmasını aramaktaydı. Diğer bir anlatımla Yargıtay'a²⁵⁴ göre sürücünün alkollü olması tek başına rücu etmek için yeterli olmamaktaydı. Yargıtay²⁵⁵ sürücünün aldığı alkolün oranının doğrudan doğruya sonuca etkisi bulunmadığından,

kisi altında bulunmasından ileri gelmiş olması durumunda teminat dışı kalır. Ancak sırf sürücünün alkollü olması hasarın teminat dışı kalmasını gerektirmez.... Y. HGK., 19.04.2000 T., E: 11-806, K:801 (Kazancı İçtihat); '...Rizikonun teminat dışında kalması için sürücünün sadece alkollü olması yeterli olmayıp, kazanın münhasıran alkolün etkisinde oluştuğunun sigortacı tarafından ispatlanması gerekir... Y. HGK., 23.10.2002 T., E: 11-768, K:840 (Kazancı İçtihat) ve Y. HGK., 14.12.2005 T., E: 11-624, K:715 (Kazancı İçtihat); '...sürücünün alkollü olması, yalnız başına hasarın teminat dışı kalmasını gerektirmez. Oluşan hasarın salt alkolün etkisi altında oluşup oluşmadığının saptanması gerekir... Y. HGK., 07.04.2004 T., E: 11-217, K:212 (Kazancı İçtihat); '...Hasarın teminat dışı kalabilmesi için aracı kullananın alkolün etkisi altında trafik kazasına yol açmış olması gerekmektedir... Y. 11. HD., 28.09.2004 T., 2003/14413, K: 9000 (Kazancı İçtihat)'.

²⁵⁴ Y. 17. HD., 16.03.2009 T., 2008/4510, K: 1458 (Kazancı İçtihat).

²⁵⁵ Y. HGK., 07.04.2004 T., E: 11-217, K:212 (Kazancı İçtihat). Yargıtay 11.Hukuk Dairesi'nin 15.9.1997 gün ve 1997/5251-5773 şü ilamı Y. HGK tarafından aynen benimsenmiştir; 'Dairemiz uygulamasında; sürücünün alkollü içki almış olması nedeniyle aracı güvenli sürme yeteneklerini kaybetmiş bulunması halinde teminat dışı olduğu kabul edilmektedir. Bu durumda sürücünün aldığı alkolün oranı doğrudan doğruya sonuca etkili değildir. Bu bağlamda mahkemece yapılacak iş; aralarında nöroloji uzmanı tabip ile trafik uzmanı kişilerden oluşturulacak bilirkişi kurulunca inceleme yaptırılması ve davalı yanın kazanın saat 05'de olduğu, alkol muayenesinin ise saat 07'de yapıldığı şeklindeki savunması da, göz önün de tutularak olayın meydana geliş şekli itibarıyla bu kaza ve hasarın münhasıran sürücünün alkolün etkisi altında kalmasından ileri gelip gelmediğinin tespit ettirilmek ve sonucuna göre, hüküm kurulmak gerekirken, bu hususlar gözden kaçırılarak yazılı şekilde davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiş ve kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir. Y. HGK., 15.04.1998 T., E: 11-258, K:273 (Kazancı İçtihat)'. Ayrıca bkz. Y. HGK., 19.04.2000 T., E: 11-806, K:801 (Kazancı İçtihat). Ayrıca bkz. 'Sürücünün aldığı alkolün oranının doğrudan doğruya sonuca etkisi bulunmadığından, mahkemece nöroloji uzmanı, hukukçu ve trafik konusunda uzman bilirkişilerden oluşan bilirkişi kurulu aracılığıyla olayın salt alkolün etkisiyle gerçekleşip gerçekleşmediğinin, alkol dışında başka unsurlarında olayın meydana gelmesinde rol oynamadığının saptanması, sonuçta olayın tek başına alkolün etkisiyle meydana geldiğinin belirlenmesi durumunda, oluşan hasarın poliçe teminatı dışında kalacağından davanın kabulüne aksi halinde reddine karar verilmesi gerekir' Y. 17.HD., 09.05.2016 T., E: 560, K: 5641 (Kazancı İçtihat)' ve '...kazanın münhasıran alkolün etkisi altında gerçekleşip gerçekleşmediğinin, başka unsurlarında etkili olup olmadığının tespiti hususlarında ayrıntılı, gerekçeli, denetime elverişli, önceki bilirkişi kurulu raporunun da dirdelendiği rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekir. Y. 17.HD., 26.02.2015 T., E: 2014/24543, K: 3456 (Kazancı İçtihat)'.

mahkemece nöroloji uzmanı, hukukçu ve trafik konusunda uzman bilirkişilerden oluşan bilirkişi kurulu aracılığıyla, olayın salt alkolün etkisiyle gerçekleşip gerçekleşmediğinin, alkol dışında başka unsurların da olayın meydana gelmesinde rol oynayıp oynamadığının saptanması gerektiğini kabul etmekteydi.²⁵⁶ Özetle olayın tek başına alkolün etkisi ile meydana geldiğinin saptanması durumunda, oluşan hasarın polişe teminatı dışında kalacağından davanın reddine, aksi halde kabulüne karar verilmesi gerekmekteydi.

Yargıtay'a²⁵⁷ göre kazanın münhasıran alkol etkisiyle meydana gelip gelmediği konusunda rapor aldırılmalı ve alınması gereken bu raporun da somut olayda kazanın münhasıran (salt) alkolün etkisi altında gerçekleşip gerçekleşmediği ile başka unsurlarında etkili olup olmadığının belirlenmesi için gerekçeli ve denetime elverişli olması gerekmektedir. Bu anlayış doğrultusunda, kazaya karışan diğer araç sürücüsünün de kusurlu olduğunun belirlenmesi halinde kazanın münhasıran davalının alkollü olması nedeniyle meydana geldiği kabul edilmemektedir.²⁵⁸ Yargıtay'a göre eski KTK md. 48 hükmü uyarınca kandaki promil oranı dikkate alınmaksızın olayın sürücünün alkolün etkisi nedeniyle güvenli sürüş yeteneğini kaybetmesi sonucu meydana gelip gelmediğinin saptanması önem kazanmakta, zira alkolün etkisi kişilerin bünyesine göre değişik sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir.²⁵⁹

²⁵⁶ '...kazaya başka bir aracın davalıya ait araca çarpmasının etken olup olmadığı, salt alkolün etkisi ile meydana gelip gelmediğinin duraksamaya yer vermeyecek şekilde belirlenmesi yönünde bilirkişi heyetinden rapor alınması gerektiğinden... Y. HGK., 26.02.2014 T., E: 2013/17-626, K: 146 (Gürcan, s. 916 - 917). Böyle bir bilirkişi kurulunca davaya konu olayın sürücünün alkolün etkisinde kalması sonucu meydana geldiği tespit edilirse sigortacının rücu hakkı doğmaktadır. Bkz. Y. HGK., 02.03.2005 T., E: 11-81, K:118 (Kazancı İçtihat).

²⁵⁷ Y. 17. HD., 09.05.2016 T., E: 560, K:5641 (Kazancı İçtihat). Bu davada Yargıtay 'sigortalı araç sürücüsü kazadan sonra 04:25'de yapılan ölçüme göre 0,85 promil alkollü olarak tespit edilmiştir. Ancak münhasırlıktan bahsedebilmek için kazaya neden olan başka etkenin olmaması gerekir. Oysa somut olayda, dosya kapsamına göre 6.5.2015 tarihli Trafik İhtisas Dairesi raporunda davalı ZMSS'li sürücü ...'in %70 oranında, dava dışı araç sürücüsünün %30 oranında kusurlu olduğu belirlenmiş, aldırılan hasar raporuna göre belirlenen miktarın davalının kusuruna tekabül eden kısmı için davanın kabulüne karar verilmiştir. Kazanın gerçekleşme şekline göre münhasırlıktan söz edilemez.' Şeklinde karar vererek sigortacının rücu talebini tamamen reddetmiştir.

²⁵⁸ Y. HGK., 13.05.2015 T., E: 17-2156, K: 1338 (Kazancı İçtihat).

²⁵⁹ Y. HGK., 02.03.2005 T., E: 11-81, K:118 (Kazancı İçtihat).

Yargıtay²⁶⁰ haklı olarak olay alkollü içki alınması sebebiyle aracın güvenli sürme yeteneğinin kaybedilmesi sonucu meydana gelmiş ise, sigortacının sigortalısına rücu hakkı bulunduğunu kabul etmekteydi. Sürücünün münhasıran alkolün etkisiyle kaza yapmış olduğu ise, sigortacı tarafından ispat edilmesi gerekmektedir.²⁶¹

2. Yürürlükteki Mevzuatta Durum

KTK md. 48/son uyarınca alkol, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin tespiti için kullanılacak teknik cihazların sahip olacağı asgari koşullar ile diğer usul ve esaslar yönetmelikte gösterilir. Karayolları Trafik Yönetmeliği (RG. 18.07.1997 T, S. 23053) md. 97/1²⁶² uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri almış olan sürücüler ile kanlarındaki alkol miktarı 0.50 promilin üzerinde olan hususi otomobil sürücülerinin ve kanlarındaki alkol miktarı 0.20 promilin üstünde olan diğer araç sürücülerinin karayolunda araç sürmeleri yasaktır. KTK md.48/7 uyarınca ayrıca hususi otomobil sürücüleri bakımından 0.50 promilin, diğer araç sürücüleri bakımından 0.20 promilin üzerinde alkollü olan sürücülerin trafik kazasına sebebiyet vermesi hâlinde, ayrıca Türk Ceza Kanunu'nun ilgili hükümleri uygulanır.

KTK md. 48/1 uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri almış olan sürücüler ile alkollü olan sürücülerin karayolunda araç sürmeleri yasak olduğundan ve bununla uyumlu olarak yürürlükteki KMAZMSS Genel Şartları B.4.c fıkrasında sigortalı aracın, uyuşturucu madde veya ilgili mevzuatta belirlenen seviyenin üzerinde alkollü içki almış kişilerce veya aynı mevzuatta alkollü içki alamayacağı belirtilen kişilerce alkollü içki alınmak suretiyle kullanılması birer rücu sebebi olarak sayıldığından, artık yürürlükteki mevzuat gereği uyuşturucu

²⁶⁰ Y. 17. HD. 23.09.2008 T., E: 3274, K: 4234 (Ulaş, s. 1032).

²⁶¹ Y. 17. HD. 15.04.1996 T., E: 2211, K: 2742 (Ulaş, s. 1032); Y. HGK., 23.10.2002 T., E: 11-768, K:840 (Kazancı İçtihat); Y. HGK., 14.12.2005 T., E: 11-624, K:715 (Kazancı İçtihat).

²⁶² KTK md. 48 açıkça alkollü olan sürücülerin karayolunda araç sürmelerini yasaklamış olduğundan, buna dair çıkarılan Karayolları Trafik Yönetmeliği md. 97. maddesi ile 'yasada yer alan hükmü (eski KTK md.48) dikkate almadan, salt 0.50 promilin üstünde alınan alkol miktarına göre araç kullanma yasağı getirilmesinin yasal dayanağı bulunmadığından geçersiz bulunduğu dair (bkz. Y. 17. HD. 16.03.2009 T., E: 2008/4510, K: 1458 (Ulaş, s. 1029 - 1030)) gibi Yargıtay kararlarına da artık başvurulamayacağı kanaatindeyiz.

madde kullanmakta olduğu gibi, başka bir şart aranmadan mevzuatta belirlenen miktarın üzerinde alkollü araç kullanırken kaza meydana gelmiş olması sigortacının rücu sebebine başvurusu için yeterlidir. Özet olarak artık 'alkolün güvenli araç sürme yeteneğini engellemesi hali'²⁶³ değil de 'mevzuatta belirlenen yasal sınırın²⁶⁴ üzerinde alkollü araç sürme hali' birer rücu sebebi olarak kabul edilmelidir. Bununla birlikte sigortacının ispat yükünde bir değişiklik bulunmamaktadır. Sigortacı sürücünün yasal mevzuatta belirlenen sınırın üzerinde alkollü araç kullanırken kazayı yaptığını ispatlamalıdır. Zira zorunlu Genel Şartları B.4. maddesinde sigorta şirketinin sigortalısına rücu edebileceği haller düzenlenmiş olup, rücu hakkının doğduğunun ve maddede sayılan bu hallerin mevcut olduğunu ispat yükü sigorta şirketindedir.²⁶⁵

3. Görüşümüz

Yeni yasal düzenlemeler uyarınca artık, uyuşturucu madde almış olan sürücüler ile mevzuatta belirlenen sınırın üzerinde alkollü olan sürücüler arasında sigortacının rücu hakkına başvurusu bakımından bir fark kalmadığı düşüncesindeyiz. Şöyle ki, eski genel şartlar ve eski KTK md. 48 ile yeni mevzuat arasında uyuşturucu madde alınarak araç kullanılmasında sigortacının rücu sebebinde bir değişiklik bulunmadığı malumdur. Uyuşturucu madde alınarak araç kullanılması hali tek başına sigortacının rücu sebebini oluşturmaktadır. Diğer bir anlatımla uyuşturucu madde alınarak aracın kullanılması esnasında kazanın gerçekleşmesinde uyuşturucu madde alınması ile güvenli sürüş yeteneğinin kaybedilip kaybedilmediği araştırması yapılmamakta, yani bu hal ile kaza arasında illiyet bağı aranmamaktadır.²⁶⁶ Yargıtay²⁶⁷ da sigortacının rücu hakkının doğabilmesi için uyuşturucu ve keyif verici maddelerin alınmış olmasını yeterli görmektedir. Bundan böyle aynı değerlendirme mevzuatta belirlenen seviyenin üzerinde alkollü içki almış kişilerce veya aynı mevzuatta alkollü içki alamayacağı belir-

²⁶³ Bkz. Ulaş, s. 1029.

²⁶⁴ Oysa eski mevzuat gereğince 'sürücünün aldığı alkolün promil oranlarının doğrudan doğruya sonuca etkisi yoktu'. Bkz. Y. 11. HD., 08.04.1996 T., E: 2125, K:2595 (Ulaş, s. 1032).

²⁶⁵ Y. 17. HD., 18.01.2011, E: 2010/4885, K: 89 (Kazancı İçtihat).

²⁶⁶ Bkz. Ulaş, s. 1031.

²⁶⁷ Y. 11. HD., 08.11.1996 T., E: 7018, K:7722 (Ulaş, s. 1031).

tilen kişilerce alkollü içki alınmak suretiyle aracın kullanılması sırasında meydana gelen zararlar bakımından da geçerlidir.

Yeni genel şartların yürürlüğe girmesinden sonra (ve yeni KTK md. 48 yönünden de) gerçekleşen olaylarda, artık kazaya salt-münhasıran alkolün etki etmesi rücu şartı olarak aranmayacak,²⁶⁸ ancak meydana gelen zarara alkolün dışında başka bir unsur daha etken olmuş ise sigortacının rücu hakkının kapsamı alkolün kazaya etkisi oranında olması gerekecek²⁶⁹ ve kazanın alkollü araç kullanma sebebi ile değil de, illiyet bağını ortadan kaldıracak şekilde, alkolün hiç etkisi olmadan meydana geldiği tespit edilebiliyorsa sigortacının rücu hakkının olmayacağı ileri sürülebilecektir.²⁷⁰ Türk Medeni Kanunu md. 6 uyarınca kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlü olduğundan bu

²⁶⁸ Böylece fikrimizce artık 'kazaya karışan diğer araç sürücüsüne de kusur verildiğinden kazanın münhasıran davalının alkollü olması nedeniyle meydana geldiği kabul edilemez' şeklinde karar verilmesi yasaya aykırı olacaktır. Bu karar için bkz. Y. HGK., 13.05.2015 T., E: 17-2156, K: 1338 (Kazancı İçtihat).

²⁶⁹ Yukarıda örnek olarak verilen bir içtihadta Yargıtay 'sigortalı araç sürücüsü kazadan sonra 04:25'de yapılan ölçüme göre 0,85 promil alkollü olarak tespit edilmiştir. Ancak münhasırlıktan bahsedebilmek için kazaya neden olan başka etkenin olmaması gerekir. Oysa somut olayda, dosya kapsamına göre 6.5.2015 tarihli Trafik İhtisas Dairesi raporunda davalı ZMSS'li sürücü ...'in %70 oranında, dava dışı araç sürücüsünün %30 oranında kusurlu olduğu belirlenmiş, aldırılan hasar raporuna göre belirlenen miktarın davalının kusuruna tekabül eden kısmı için davanın kabulüne karar verilmiştir. Kazanın gerçekleşme şekline göre münhasırlıktan söz edilemez.' şeklinde karar vererek sigortacının rücu talebini tamamen reddetmiştir. Bkz. Y. 17. HD., 09.05.2016 T., E: 560, K:5641 (Kazancı İçtihat). Yeni genel şartların yürürlüğe girmesinden sonra (ve yeni KTK md. 48 yönünden de) gerçekleşen bir olayda artık bu şekilde karar verilemez. Olayın gerçekleştiği zaman yürürlükte bulunan mevzuata göre doğru olan bu karar artık doğru değildir. Bu olayda yerel mahkemenin o zaman verdiği kusur oranına göre verdiği karar yürürlükteki mevzuata göre artık yasaya uygundur. Zira sürücü yasal sınırın üzerinde alkollüdür. Artık tek başına bu husus bir rücu nedenidir. Ancak kazaya alkolün dışında etki eden unsur varsa bu da dikkate alınarak sonuca gidilmelidir. Yine, somut olayda, olay anında (Widmark formülüne göre tespit edilen) 0.61 promil alkollü olarak araç kullanırken, bariyerlere çarparak kaza yapan sürücünün %100 kusurlu olması dahi, ZMSS şirketi yönünden sigortalıya rücu sebebi değildir şeklinde bir kararın (bkz. Y. 17.HD., 26.02.2015 T., E: 2014/24543, K: 3456 (Kazancı İçtihat)) verilmesi yeni genel şartların yürürlüğe girmesinden sonra (ve yeni KTK md. 48 yönünden de) artık yasaya uygun değildir. Böyle bir olayda sigortacının rücu sebebi kanıtlanmış ve gerçekleşmiştir. Bundan sonra sigorta ettiren olaya başka bir unsurun da sebebiyet verdiğini veya başka bir unsurun alkol etkisinin önüne geçerek illiyet bağını kestiğini ileri sürebilir. İspat yükü de sigorta ettirendedir.

²⁷⁰ Bkz. Karasu, s. 118 - 119.

hususların ispat yükü sigorta ettiren üzerindedir. Sigortacının sigorta ettirene bu sebeple başvurması halinde dahi, 'sigortacının ancak gerçek zarar miktarından, sürücünün kusuru oranında indirim yapılarak rücu edebileceği'²⁷¹ yeni düzenlemeler uyarınca da geçerlidir.

E. İSTİAP HADDİNİN AŞILMASI - PATLAYICI, PARLAYICI VE TEHLİKELİ MADDELERİ TAŞIMA RUHSATI BULUNMAYAN ARAÇLARDA TAŞINIRKEN BU MADDELERİN PARLAMA, TUTUŞMA VE İNFİLAKI - YOLCU TAŞIMA RUHSATI OLMAYAN ARAÇLA YOLCU TAŞIMA

KMAZMSS Genel Şartları B.4.ç fıkrasında tazminatı gerektiren olay, yolcu taşımaya ruhsatlı olmayan araçlarda yolcu taşınması veya yetkili makamlarca tespit edilmiş olan istiap haddinden fazla yolcu veya yük taşınması veya patlayıcı, parlayıcı ve tehlikeli maddeleri taşıma ruhsatı bulunmayan araçlarda, bu maddelerin parlama, tutuşma ve infilakı yüzünden meydana gelmiş olması bir rücu nedeni olarak sayılmıştır.

Uygulamada bu rücu sebebi ile ilgili olarak Yargıtay önüne gelen olayların istiap haddinin aşılması hakkında olduğu belirtilmektedir.²⁷² İstiap haddi, aracın taşıyabileceği yolcu ve yük miktarını belirleyen azami sınırdır.²⁷³ KTK md. 3 uyarınca aracın taşıma sınırı güvenle taşıyabileceği en çok yük ağırlığı veya yolcu sayısıdır. Rücu sebebi olarak gösterilen durumların kazanın oluşumuna münhasıran etken - sebep olması gerekmektedir,²⁷⁴ aksi halde bu sebeplerle kaza arasında uygun illiyet bağının bulunmaması halinde sigortacının rücu hakkı doğmamaktadır.²⁷⁵ Yani olayın meydana gelişi ile istiap haddinin aşılması

²⁷¹ Ulaş, s. 1034 ve orada Y. 11. HD. 17.05.2005 T., E: 2004/8256, K: 5242 (Ulaş, s. 1034).

²⁷² Bkz. Ulaş, s. 1035; Karasu, s. 119.

²⁷³ Karasu, s. 119.

²⁷⁴ '...Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın B.4.e maddesine göre, tazminatı gerektiren olay, yetkili makamlarca tespit edilmiş olan istiap haddinden fazla yolcu veya yük taşınması yüzünden meydana gelmişse sigortacının işletene rücu hakkı bulunmaktadır. Bu hakkın doğabilmesi için araca istiap haddinden fazla yolcu alınmasının kazanın oluşumuna münhasıran etken olması gereklidir...Y. 11. HD., 03.12.1996 T., E: 8118, K: 8507 (Ulaş, s. 1035).

²⁷⁵ Ulaş, s. 1035. '...Mahkemece toplanan deliller ve benimsenen bilirkişi raporuna göre, kazanın meydana gelmesinde araçta istiap haddi üzerinde yolcu bulunmasının etkili olmadığı gerekçesi ile asıl ve birleştirilen davanın reddine karar verilmiş; hüküm, davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dosya içerisindeki

arasında uygun illiyet bağının olması²⁷⁶ ve salt (münhasıran) bu nedenle rizikonun gerçekleşmesi gerekmektedir.²⁷⁷ Hâkim önüne gelen olayda, uygun illiyet bağının bulunup bulunmadığı konusunda ay-

bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre,... Y. 17. HD., 24.06.2014 T., E: 2013/9634, K: 9903 (Legalbank); '...kazanın oluşumunda sigortalı araçta istiap haddinden fazla yolcu alınmasının etkisi olmadığı kesinleşmiş olması ve sigorta şirketinin dayandığı poliçe genel koşullarının 4/e maddesindeki rücu koşullarının oluşmadığı sabit olması karşısında davanın reddine karar vermek gerekirken... Y. 11. HD., 08.03.1999 T., E: 1998/10065, K: 1847 (Ulaş, s. 1035 - 1036)'.

²⁷⁶ '...Bu durumda mahkemece istiap haddinden fazla yolcu alınması ile kazanın meydana gelmesi arasında uygun nedensellik bağının bulunup bulunmadığı konusunda ek bilirkişi raporu alınarak sonuca göre karar verilmesi gerekirken,.. Y. 11. HD., 02.03.2009 T., E: /200713595, K: 2298 (Gökcan, s. 933)'.

²⁷⁷ Bkz. Y. 11. HD., 05.07.1999 T., E:4361, K: 6300 (Gökcan, s. 91 ve dñn. 66); Y. 17. HD., 19.02.2013 T., E: 10264, K: 1983 ve Y. 17. HD., 10.06.2013 T., E: 2638, K: 8819 (Zekeriya Yılmaz, s. 1151 - 1153). '...mahkemece alınan ilk bilirkişi raporunda rizikonun aşırı yüklemekten değil, araç şoförünün viraja aşırı süratli girmesinden doğduğunu açıklamıştır. Bu rapora itiraz üzerine, teknik sahada uzman bir bilirkişiden alınan raporda ise, rizikonun asıl gerçekleşme sebebi ilk rapora uygun bir şekilde araç şoförünün viraja aşırı süratli girmesinin neden olduğu açıklandıktan sonra, aşırı yüklemenin aracın devrilmesinde kolaylaştırıcı rol oynadığını açıklanmış bulunmaktadır. Kısacası, her iki raporda da araç devrilmesinin yani rizikonun asıl sebebinin sürücünün viraja aşırı süratle girmesi olarak kabul edilmektedir. Dairemizin yerleşik uygulamasına göre, bu gibi hallerde rizikonun sigorta teminatı dışında kalabilmesi için, riziko ile teminat dışı bırakılan husus veya eylem arasında uygun illiyet bağı olması ve rizikonun münhasıran bu sebeple oluşması gerektiği aranmaktadır. Yukarıda açıklanan bilirkişi raporlarında ise, rizikonun asıl sebebinin aşırı yükleme olmadığını açıkladığına göre, bu hasarın sigorta teminatı için kaldığının kabulü gerekir. Y. 11. HD., 10.10.1997 T., E: 6225, K: 6841 (Kazancı İçtihat)'; '... taraflar arasındaki kasko sigorta sözleşmesinin ayrılmaz bir parçası olan poliçe genel şartlarının anılan maddesi ile aracın ruhsatında belirtilen istiap haddinden fazla yük ve yolcu taşınması halinde oluşan hasar ve ziyalar sigorta güvencesi dışında bırakılmıştır. Ancak, Dairemiz alkollü araç kullanma hallerinde olduğu gibi, bu istisna hükmünü uygularken, gerçekleşen riziko ile istiap haddinden fazla yük ve yolcu taşıma arasında uygun nedensellik (illiyet) bağının bulunmasını ve ancak kazanın salt bu nedenle meydana gelmesi koşulu ile riziko ve hasarın sigorta güvencesi dışında olduğunu kabul etmektedir. Oysa 4.6.1999 tarihli uzman bilirkişi raporunda istiap haddinin aşılması ile kaza arasında doğrudan sebep - sonuç ilişkisi bulunmadığı saptandığına göre, davanın (746.605.000) TL üzerinden kısmen kabulü gerekirken, değinilen gerekçelerle yazılı biçimde karar verilmesi doğru görülmemiştir... Y. 11. HD., 20.06.2000 T., E: 6225, K: 6841 (Zekeriya Yılmaz, s. 1151). Bu son karar YGK tarafından onaylanmıştır. Karar için bkz. Y.HGK, 05.12.2001 T., E: 11-1109, K: 1108 (Kazancı İçtihat). 'Dairemizin yerleşik uygulamalarında belirtildiği gibi, riziko ile istiap haddinden fazla yük ve yolcu taşıma arasında uygun illiyet bağının bulunması ve kazanın münhasıran bu nedenle meydana gelmesi gerekmektedir. Y. 11. HD., 01.05.2006 T., E: 5077, K: 4916 (Gökcan, s. 939)'. Yargıtay'ın yerleşmiş uygulamasının bu yönde olduğu hakkında bkz. Zekeriya Yılmaz, s. 1150. Ayrıca bkz. Yılmaz, s. 308.

rıntılı, gerekçeli ve denetime açık bir rapora göre karara varmalıdır.²⁷⁸ Mahkemece, kazanın oluş şekli ile aracın nitelikleri ve araçtaki yolcu sayısı da dikkate alınarak kazanın sırf istiap haddinin aşılmasından kaynaklanıp kaynaklanmadığı hususunda uzman bilirkişilerden rapor alınması gerekmektedir.²⁷⁹ Eğer bu rapor ile istiap haddinin münhasıran kazanın gerçekleşmesine sebep olmadığı belirlenmiş ve olayın meydana gelmesine gelişen başka sebeplerin de etkili olduğu belirlenmiş ise kusurun bölünmezliği ilkesi esas alınarak dava reddedilmelidir.²⁸⁰ Yok, olayın salt istiap haddinin aşılması neticesinde meydana geldiği bilirkişi raporu ile sabit hale gelmiş ise rücu davasının kabulüne karar verilmelidir.²⁸¹

Ancak sigortalı araç sürücüsünün idaresindeki kamyonu gabari dışında, yüklü halde izin verilen azami genişliği 2,55 metreyi aşacak ve kasa kenarlarından dışarıya taşacak şekilde yükleme yapması, bu şekilde trafiğe çıkmak suretiyle trafiği tehlikeye düşürmesi nedeniyle olayda %100 oranında tam kusurlu sayılsa bile, bu durum sürücünün başlı başına kasıtlı ya da ağır kusurlu olduğu anlamına gelmediği hakkındaki bir Yargıtay²⁸² kararına katılma olanağı bulunmamaktadır. Çünkü istiap haddinin aşılmasından dolayı trafik kazası oluşması halinde sigortacının, sigorta ettirenine rücu edebilmesi için KMAZMSS Genel Şartları B.4.e'de ağır kusur şartı aranmamaktadır. Sigortacının rücu hakkının varlığı için istiap haddinin aşılması olgusu gerçekleşmeli ve arkasından da bu sebebin kazaya yol açması yeterli olup, başka bir şartın varlığı aranmamaktadır. İstiap haddinin aşılmasında kusurun var olup olmadığı önemsizdir. Önemli olan istiap haddinin aşılması ile kaza arasında uygun illiyet bağının varlığıdır.

Patlayıcı, parlayıcı ve tehlikeli maddeleri taşıma ruhsatı bulunmayan araçlarda taşınırken bu maddelerin parlama, tutuşma ve infilakı

²⁷⁸ Y. 17. HD., 21.05.2012 T., E: 1099, K: 6467 (Kazancı İçtihat) ve Y. 17. HD., 18.03.2013 T., E: 2012/4603, K: 3641 (Karasu, s. 192 -193).

²⁷⁹ Y. 11. HD., 01.05.2006 T., E: 5077, K: 4916 (Gökcan, s. 939).

²⁸⁰ Y. 11. HD., 05.07.1999 T., E:4361, K: 6300 (Gökcan, s. 91 ve dpn. 66).

²⁸¹ '...Mahkemece, dosya kapsamına ve benimsenen bilirkişi raporlarına göre, kazanın salt aşırı yük nedeniyle sağ tekerleğin aks kesmesi sonucu aracın şarampole düşmesi ile oluştuğu, yol bozukluğunun etkisinin bulunmadığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir. Dosyadaki bilgi ve belgelere, mahkemenin kararındaki gerekçede dayandırılan...usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına... Y. 11. HD., 10.07.2006 T., E: 8087, K: 8199 (Gökcan, s. 936 - 937).

²⁸² Y. 11. HD., 14.10.2010 T., E: 5013, K: 8274 (Ulaş, s. 1022).

yüzünden kazanın gerçekleşmesi de sigortacı yönünden bir rücu sebebidir. Bu tür maddelerin taşıma ruhsatı olan bir araçta taşınırken parlama, tutuşma ve infilakı yüzünden kazanın gerçekleşmesi ise bir rücu sebebi değildir. İstiap haddinin aşılması rücu sebebinde olduğu gibi, parlama, tutuşma ve infilakı ile kaza arasında uygun illiyet bağının varlığı da şarttır.

Yolcu taşımaya ruhsatlı olmayan araçlarda yolcu taşınması sırasında bu sebeple bir kazanın olması hali de, sigortacı bakımından kendi sigorta ettirenine yönelik bir rücu sebebi olarak sayılmıştır. Yolcu taşıma ruhsatı olmaksızın yolcu taşıyan sigorta ettiren, ya TTK md. 1435 gereğince ya önemli olan bu hususu sigortacıya sözleşmenin kurulması sırasında bildirmemiştir veya sigortacının izni olmaksızın rizikoyu ağırlaştıran bu sebebi TTK md. 1444 uyarınca sigortacısına bildirmemiştir. Her iki hal de, TTK md. 1439 ve 1445 bakımından birer sigorta sözleşmesinin sigortacı bakımından fesih sebebidir. Sigortacının fesih hakkını kullanmadan önce rizikonun gerçekleşmesi halinde, bu durumu bildirmeyen sigorta ettiren bu sebepten doğan zarara sigortacıya rücu hakkı verilerek kendisinin katlanması doğaldır.

F. RİZİKONUN GERÇEKLEŞMESİ HALİNDE SİGORTA ETTİRENİN BELİRLİ BAZI YÜKÜMLÜLÜKLERİNİ YERİNE GETİRMEMESİ

KMAZMSS Genel Şartları B.4.d fıkrasında sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesi halinde bu genel şartların B.1. maddesinde belirtilen yükümlülükleri yerine getirmemesinden dolayı zarar ve ziyan miktarında bir artış olması hali bir rücu sebebi olarak düzenlenmiştir. Sigorta ettiren rizikonun gerçekleşmesinden sonra yasada belirtilen sürede rizikoyu sigortacıya ihbar etmek, rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta ettiren bakımından zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya rücu haklarının korunabilmesi için, önlem almak ve sigortacının talimatlara uymak, gerekli bilgi ile belgeyi sigortacıya zamanında ulaştırmak, kendisine açılan dava, talep veya cezai soruşturmayı sigortacıyı derhal haberdar etmek ve tüm belgeleri derhal sigortacıya vermek, sigorta konusu ile ilgili başka sigortacılar varsa her birine rizikonun gerçekleştiğini bildirmek, maddi hasarlı trafik kazalarında motorlu aracı tutanak düzenlemek üzere güvenli

bir yere çekmek şeklinde sınırlı sayıda²⁸³ sayılmış yükümlülüklerden bir veya birkaçını yerine getirmemiş ise ve bu yükümlülüklerin ihlal edilmesi sebebiyle ödenecek tutar artarsa, zarar görenlere bu sebeple yapılan ödeme ihlaldeki kusur nispetinde sigorta ettirenden rücu tahsil edilmektedir.

Belirtelim ki gerek TTK ve gerekse başka kanun veya mevzuatta sigorta ettirene Genel Şartlar B.1 maddesinde sayılmayan bir yükümlülük yüklenmiş olsa bile, sigorta ettiren tarafından bunun yerine getirilmemiş olması sigortacıya rücu hakkı vermemektedir. Ayrıca tek başına sayılan bu sebeplerden birinin gerçekleşmesi yeterli olmayıp, bu sebeplerin bir veya bir kaçının gerçekleşmesi ile birlikte bu yüzden sigortacının zarar görenlere ödemesi gereken tutar da artmış olmalıdır. Bunun yanında sigorta ettiren bu yükümlülükleri yerine getirmemek konusunda kusurlu olmalıdır. Sigorta ettirenin kusuru yoksa sigortacının sayılan bu sebeplere dayanarak, zarar artmış olsa bile rücu hakkı yoktur. Sigorta ettirenin kusuru tespit edilmiş ise, ancak kusuru oranında sigortacı ona rücu edebilmektedir.²⁸⁴

Rizikoyu ihbar yükümlülüğünü rizikoyu sigorta ettirenin öğrenmesinden itibaren 10 gün içinde yerine getirmiş olması gerekmektedir. Sigorta ettiren dışında sürücünün karıştığı olayda rizikonun öğrenilme anı sürücüye göre değil, sigorta ettirene göre belirlenmelidir. Çalınma ve gasp gibi rizikoların ayrıca resmi mercilere de bildirim gerekmektedir. Genel şartlar B.1 hükmünde bu husus yer almamaktadır. Bununla birlikte genel şartlar B.1.a gereğince sigorta ettiren sorumluluğunu gerektirecek bir olayı, haberdar olduğu andan itibaren on gün içinde sigortacıya ihbar etmek ve B.1.c gereğince de rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sözleşme uyarınca veya sigortacının isteği üzerine, rizikonun veya tazminatın kapsamının belirlenmesinde gerekli ve beklenebilecek olan her türlü bilgi ile belgeyi sigortacıya makul bir süre içinde sağlamak yükümlülüklerine sahip olduğundan, sigorta ettirenin bu gibi olaylarda olayı öğrenmesinden itibaren makul sürede resmi mercilere başvurması gerekmektedir. Gerek genel şartlar B.1.c ve gerekse resmi mercilere başvuru gereğince makul süre somut olaya göre değerlendirilmelidir. Yargıtay'a²⁸⁵ göre gece gerçekleşen

²⁸³ KMAZMSS Genel Şartları B.4.d fıkrasında 'B.1. maddesinde belirtilen yükümlülükleri yerine getirmemesinden' ifadesi sebebi ile B.1 maddesinden sayılanlar ile sınırlı olduğu anlaşılmaktadır.

²⁸⁴ Karasu, s. 120.

²⁸⁵ Y. 11. HD., 25.11.1996 T., E: 7895, K: 8427 (Ulaş, s. 1036 - 1037).

otomobil hırsızlığının ertesi gün öğle vakti polise bildirilmesi, makul süre içinde sayılmalıdır.

Genel şartlar B.1.a uyarınca sigorta ettiren kendisine yöneltilen istemi derhâl sigortacıya bildirmek ve B.1.ç uyarınca da zarardan dolayı dava yolu ile veya başka yollarla bir tazminat talebi karşısında kaldığı halde durumdan sigortacıyı derhal haberdar etmek yükümlülüğündedir. Bu yükümlülüğüne aykırı olarak sigortacıya herhangi bir bildirim yapmadan, zarar görenlerle anlaşıp kendisi zararlarını öderse ve sigortacısına da bildirim yapmadığı için sigortacı da zarar görenlere ödeme yapmış ise, artık sigorta ettirenin bu miktarı sigortacısından talep etme hakkı bulunmamaktadır.²⁸⁶ Sigortacının yazılı iznini almadan ödeme yapan sigorta ettirene sigortacı, kendisine usulüne uygun ihbar yapılmadığı için daha önce ödeme yapıldığını bilmediğinden, sürücünün alkollü ve ehliyetsiz olması rücu nedeni ile zarar görene yaptığı mükerrer ödemeyi rücu etmesinde hakkı bulunmaktadır.²⁸⁷

G. SİGORTALI ARACIN ÇALINMASI VEYA GASP EDİLMESİNDE KUSURLU OLMAK

KMAZMSS Genel Şartları B.4.e fıkrasında tazminatı gerektiren olayın aracın çalınması veya gasp edilmesi sonucunda olması halinde, çalınma veya gasp edilme olayında sigorta ettirenin kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurlu olduğunun tespit edilmesi birer rücu sebebi olarak sayılmaktadır.

Sigortalı aracın çalınması veya gasp edilmesinde sigorta ettiren veya onun eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurlu olmaları aranmaktadır. Diğer bir ifadeyle bu kimseler aracın çalınması veya gasp edilmesinde kusurları bulunmuyorsa sigortacının rücu hakkı doğmamaktadır.²⁸⁸ Sigorta ettiren veya onun eylemlerinden sorumlu olduğu kişiler sigortalı aracın çalınması veya gasp edilmesinde kusurlu değilse, oluşan zarardan aracı çalan veya gasp edenler sorumlu-

²⁸⁶ ‘...Zorunlu trafik sigortasında, zarardan dolayı hakkında dava açılan sigorta ettirenin bu durumu derhal belgeleriyle birlikte sigortacısına bildirmesi gerekir. Sigorta ettirenin, sigortacının yazılı iznini almaksızın, tazminat talebini kabul edip ödemesi de mümkün değildir. Bu hususlar gerçekleşmediği için, sigortacının olaydan zarar görenlere usulüne uygun ödeme yapmak suretiyle sorumluluktan kurtulmuş bulunduğu kabulü ile, sigortalının açtığı rücu davasının reddi gerekir Y. HGK., 03.04.1996 T., E: 11-35, K: 221 (Kazancı İçtihat).

²⁸⁷ Y. HGK., 12.06.2013 T., E: 2012/17-1828, K: 819 (Gürcan, s. 917 - 918).

²⁸⁸ Yılmaz, s. 309. Ayrıca bkz. KTK md.107.

dur.²⁸⁹ Nitekim KTK md. 107 gereğince bir motorlu aracı çalan veya gasbeden kimse işleten gibi sorumlu tutulur. Bu halde zarar görene ödeme yapan sigortacı, kendi **âkidine** dönerek ona rücu edemez.

Sigorta ettiren veya onun eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurlu olup olmadıklarını ispat yükü sigortacıdır.²⁹⁰ Sigortacı kendisinin ve sözleşme **âkidi** olan araç işleteninin hukuki sorumluluğunun mevcut olduğunu ve üçüncü kişilere yapılan ödemelerin bu kapsamda olduğunu da ispatlamalıdır.²⁹¹ Zarar görenlerin doğrudan işletene dava açması halinde ise KTK md. 107 gereğince işleten, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerden birinin, aracın çalınmasında veya gasbedilmesinde kusurlu olmadığını ispat yükü altındadır. Sigortacı sigorta ettirenin eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurlu olduğunu ispat ederek rücu davasını kazanır ise, sigorta ettiren işleten sorumlulara rücu edebilir (KTK md. 107). İşletenin eylemlerinden sorumlu olduğu kişiler sürücü ve aracın kullanılmasına katılan yardımcı kişilerdir.²⁹²

KMAZMSS Genel Şartları A.6.h'ye göre çalınan veya gasp edilen araçların sebep oldukları ve Karayolları Trafik Kanununa göre sigorta ettirenin sorumlu olmadığı zararlar zorunlu trafik sigortası teminatı dışındadır. Karayolları Trafik Kanunu md. 104/1²⁹³ gereğince de motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüslerin sahibi, gözetim, onarım, bakım, alım - satım, araçta değişiklik yapılması amacı ile veya benzeri bir amaçla kendisine bırakılan bir motorlu aracın sebep olduğu zararlardan dolayı; işleten gibi sorumlu tutulur. Aracın işleteni ve araç için zorunlu mali sorumluluk sigortası yapan sigortacısı bu zararlardan sorumlu değildir. Böylece aracını onarım için bu konuda mesleki faaliyette bulunan bir işyerine bırakılması halinde, bu işyeri sahibi işleten gibi sorumlu olacağından, asıl işleten²⁹⁴ ve onun sigortacısı bu zararlardan sorumlu olmayacaktır.²⁹⁵

²⁸⁹ Karasu, s. 121.

²⁹⁰ Zekeriya Yılmaz, s. 1154.

²⁹¹ Ulaş, s. 1038.

²⁹² Tandoğan, s. 200 – 202; Gürsoy, s. 21.

²⁹³ KTK md. 104/1 ve 2, İsviçre Trafik Kanunu (Strassenverkehrsgesetz) md.71/1 ve 2 den iktibas edilmiştir.

²⁹⁴ Motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüslerin sahibi, gözetim, onarım, bakım, alım - satım, araçta değişiklik yapılması amacı ile veya benzeri bir amaçla kendisine bırakılan kişi 'farazi işleten' olarak anılmaktadır. Bkz. Tandoğan, s. 202.

²⁹⁵ '...Motorlu aracın onarımı için bu konuda mesleki faaliyette bulunan bir işyerine

Bu yasal düzenlemeler uyarınca motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüslerin sahibi, gözetim, onarım, bakım, alım - satım, araçta değişiklik yapılması amacı ile veya benzeri bir amaçla kendisine bırakılan kişi çalınma veya gasp edilme olayında sigortalının eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerden değildir. KTK md.104/2 uyarınca bu kimseler kendilerine bırakılan motorlu araçların tümünü kapsamak üzere esasları Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanlıkça tespit edilecek bir zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptır-maya mecburdurlar. Böylece bu kimseler elinde iken bu araç dolayısı ile zarar görenler bu kimselerin zorunlu mali sorumluluk sigortasına başvurabilirler. Bu hüküm olmasaydı tamirhaneye bırakılan bir aracın tamirhane çalışanı olan şöför tarafından kullanılması sırasında üçüncü şahıslar aleyhine doğacak zararlar sigorta dışı kalacaktı.²⁹⁶ Oysa zorunlu trafik sigortasında amaç motorlu araçların kullanılmasından doğacak tehlikelere karşı zarar gören (üçüncü) kişileri korumaktır.²⁹⁷

H. BAZI HALLER HARİÇ OLAY YERİNİ TERK ETMEK VEYA KAZANIN OLUŞ KOŞULLARINA İLİŞKİN GEREKEN BELGELERİN DÜZENLENMESİ YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRI DAVRANMAK

1. Yeni Bir Hüküm

KMAZMSS Genel Şartları B.4.f fıkrasında bedeni hasara neden olan trafik kazalarında sigortalının veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin, tedavi veya yardım amaçlı sağlık kuruluşuna gitme, can güvenliği nedeniyle uzaklaşma gibi zorunlu haller hariç olmak üzere, olay yerini terk etmesi veya kaza tutanağı, alkol raporu vb. kazanın oluş koşullarına ilişkin gereken belgelerin düzenlenmesi yükümlülü-

---

bırakılması halinde bu durumdaki aracın sebep olduğu kazalardan iş yeri sahibi işleten gibi sorumlu olup aracın asıl işleteni ile onun sigortacısı bu zararlardan sorumlu değildir... Y. 11. HD., 29.06.1995 T., E: 4359, K: 5563 (Kazancı İçtihat).

²⁹⁶ Eski tarihli bir Yargıtay kararında bu durumun menfi yönlerine dikkat çekilmiş ve henüz KTK md. 104/2 benzeri bir hüküm de bulunmadığından ticaret dairesi tamirhaneye verilen aracın asıl işleteni tarafından yapılan zorunlu trafik sigortasının tamirhanede bulunduğu sürece de işleyeceğine karar vermişti. Karar için bkz. Y. TD., 02.10.1965 T., E: 505, K: 2722 (Türk, s. 345 - 346). Aracın onarılmak üzere tamirhaneye bırakılması sırasında işleten sıfatının değişmesi yönünde Özsunay tarafından önerilen (bkz. Özsunay, s. 105) İsviçre Trafik Kanunu (Strassenverkehrsgesetz) md.71/1 ve 2, KTK md. 104/1 ve 2'ye alınmıştır.

²⁹⁷ Türk, s. 347; İmre, s. 274.

ğüne aykırı davranması sigortacı bakımından bir rücu sebebi olarak sayılmıştır. Bu rücu sebebi eski KMAZMSS Genel Şartları B.4. maddesinde yer almamaktaydı. 14.05.2015 tarih ve 29355 sayılı resmi gazete de yayınlanıp, 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe giren ve halen yürürlükte olan KMAZMSS Genel Şartları B.4.f fıkrasına yeni bir hüküm olarak eklenen bu fıkra olay yerini terke dair sigorta ettiren lehine verilen yerleşmiş Yargıtay içtihatlarına tamamen aykırı olarak genel şartlara eklenmiş olduğu göze çarpmaktadır.

2. KMAZMSS Genel Şartları B.4.f Hükümü Yürürlüğe Girmeden Önceki Durum

KMAZMSS Genel Şartları B.4.f fıkrasında düzenlenen aslında rizikonun gerçekleşme sebebinin sigorta ettirenin bildirdiği şekilde olmadığı, başka bir şekilde olduğunun sigortacı tarafından iddia edilmesi hakkındadır. Çünkü uygulamada da karşılaşıldığı gibi, bu tür durumlarda, yani sürücünün olay yerini terk etmiş olduğu hallerde, sigortacı sürücünün ya alkollü olduğu için veya ehliyetsiz olduğu için olay yerini terk ettiğini iddia etmektedir. Böyle bir durumda, olay yerini terk eden sürücünün kaza tutanağında yer alması söz konusu olmadığı gibi, alkol raporu da tutulamamaktadır. Bu durumlarda kaza tutanağı kolluk kuvvetlerince sürücünün yokluğunda tutulmaktadır.

Yargıtay'ın²⁹⁸ yerleşmiş içtihatlarına göre sigortacı, rizikonun ih-

²⁹⁸ 'Sigortacı, rizikonun ihbar edilenden farklı şekilde oluştuğunu, hasarın sigorta teminatı dışında kaldığını soyut iddialarla değil somut delillerle kanıtlamalıdır. Y.17. HD., 18.09.2014 T., E:10331, K:11972 (Kazancı İchtihat)'; 'Salt olay yerinin terk edilmesi veya sürücünün olay yerinden firar etmesi rizikonun ve dolayısıyla hasarın teminat dışında kaldığının kabulü için yeterli olmadığı gibi sigortalıya rücu sebebi de değildir. Ayrıca sigortalının kasten ve iyiniyet kurallarına aykırı olarak rizikonun gerçekleşme şeklini ihbar ettiği de ispat yükümlülüğü davacı sigorta şirketinde olup, davacı rizikonun farklı bir şekilde meydana geldiğini ve bu oluş şeklinin teminat dışında kaldığını, davalı sigortalıya rücu sebeplerinin (şartlarının) gerçekleştiğini, davalının kasten ve iyiniyet kurallarına açıkça aykırı şekilde doğru ihbar mükellefiyetine uymadığını, ispat edememiştir. Y. 17. HD., 03.07.2014 T., E:12746, K:10508 (Kazancı İchtihat)'; 'Sigortalı, Kasko Poliçesi Genel Şartlarının B.1.5 maddesi ve 6762 sayılı T.T.K'nın 1292. maddesinin 3. fıkrası uyarınca rizikonun gerçekleştiğine dair doğru ihbar mükellefiyetini kasten yerine getirmez veya iyiniyet kurallarına açıkça aykırı şekilde sigorta teminatı dışında kalan bir hususu sanki bu oluşan riziko teminat içinde kalmış gibi ihbar edildiği somut delillerle kanıtlanırsa, ispat külfeti yer değiştirip sigortalıya geçer. Bu durum karşısında, rizikonun ihbar edilenden farklı şekilde gerçekleştiğini ispat külfeti sigortacıda bulunmakta olup, sigortacı, rizikonun ihbar edilenden farklı şekilde meydana

bar edilenden farklı şekilde oluştuğunu, hasarın sigorta teminatı dışında kaldığını soyut iddialarla değil somut delillerle kanıtlamalıdır. Yargıtay'a²⁹⁹ göre kazanın bildirildiği gibi olmadığını, olay yerini terk eden sürücünün olay esnasında alkollü veya ehliyetnamesiz olduğunu ispat yükü sigortacıdadır. Yargıtay'ın³⁰⁰ yerleşmiş içtihatlarına göre

geldiğinin soyut iddialarla değil, somut delillerle kanıtlanması gerekir. Y.HGK., 05.06.2015 T., E:2013/17-2303, K:1497 ve Y. HGK., 22.12.2010 T., E: 2010/17-655, K:641(Kazancı İçtihat)'; 'İspat külfeti somut olayda davalı sigortacı olmakla, sigortacı rizikonun ihbar edilen yerden farklı şekilde oluştuğunu aracı sigorta teminat dışında ve başka yerde hasarlanıp olay yerine getirildiğini soyut iddialarla değil somut delillerle kanıtlamalıdır. Y.HGK., 16.12.1998 T., E:11-872, K:905 (Kazancı İçtihat)'; 'Sigortacının bu sorumluluktan kurtulabilmesi için, gerçeğe uygun olarak bildirilmeyen rizikonun, gerçekte ne şekilde meydana geldiğinin ve bu gerçekleşme tarzına nazaran yasa ve poliçe genel şartlarının öngördüğü teminat dışı hallerinden birinin varlığını veya riziko başlı başına sigorta teminatı kapsamı dışında kalmıyor olsa bile yapılan ihbar yanlışlığını doğrudan zarar sorumlularına karşı rücu hakkını etkisiz kılma sonucunu ortaya çıkardığını ispat etmesi gerekir. Y.HGK., 10.12.1997 T., E:11-772, K:1043(Kazancı İçtihat) .

299 Y. 11. HD., 25.05.2009 T., E: 2008/2065, K: 6291 (Gökcan, s. 930).

300 'Salt olay yerinin terk edilmesi veya sürücünün olay yerinden firar etmesi rizikonun ve dolayısıyla hasarın teminat dışında kaldığının kabulü için yeterli olmadığı gibi sigortalıya rücu sebebi de değildir. Ayrıca sigortalının kasten ve iyiniyet kurallarına aykırı olarak rizikonun gerçekleşme şeklini ihbar ettiği de ispat yükümlülüğü davacı sigorta şirketinde olup, davacı rizikonun farklı bir şekilde meydana geldiğini ve bu oluş şeklinin teminat dışında kaldığını, davalı sigortalıya rücu sebeplerinin (şartlarının) gerçekleştiğini, davalının kasten ve iyiniyet kurallarına açıkça aykırı şekilde doğru ihbar mükellefiyetine uymadığını, ispat edememiştir. Y. 11. HD., 03.07.2014 T., E: 12746, K: 10508 (Kazancı İçtihat)'; 'Kaza sonrası düzenlenen tutanaklarda, rizikonun gerçekleştiği, davacı taraf araç sürücüsünün olay yerini terk ettiği yazılı olmasına rağmen, alkollü olduğuna ilişkin bir ibareye rastlanılmamıştır. Olaya ilişkin alınan raporda ise, sadece hasar miktarı belirlenmiştir. Bu durumda, mahkemece, rizikonun gerçekleştiğinin kabulüyle, oluşan hasarın teminat kapsamı dışında olduğunun ispat yükünün davalı sigorta şirketinden olduğu, davalı sigorta şirketinin hasarın teminat kapsamı dışında olduğuna ilişkin delil sunmadığı, davacı taraf sürücüsünün olay mahallini terk etmesinin hasarın teminat kapsamı dışında olduğu sonucuna ulaştırılmayacağı, dikkate alınarak bir karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile.. Y. 11. HD., 15.05.2008 T., E: 2007/4471, K: 6444 (Lale/Akgül, s. 461- 462)'; 'Kaza sonrası şoförün olay yerini terk etmesi tek başına rücu talebinde bulunmak için yeterli değildir. Her ne kadar sigortalı aracı kullanan şoförün alkollü olduğu iddia edilmiş ve mahkemece de bu husus sabit olarak kabul edilmişse de, sigortalı araç şoförünün alkollü olduğu konusunda teslim tutanağında geçen bir beyandan başka delil bulunmamaktadır. Buna göre kazada tam kusurlu olmak rücu sebebi olmadığı gibi sigortalı araç sürücüsünün olay yerini terk etmesi de aracı güvenli sürme yeteneğini kaybedecek şekilde alkollü içki almasında, ileri geldiği hiçbir şekilde ispat edilemediğinden, olayda sigorta şirketinin rücu hakkı bulunmamaktadır. Bu nedenle davanın reddi gerekirken kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir. Y. 11. HD., 01.05.2003 T., E: 2002/11759, K: 4361(Kazancı İçtihat)'; 'Somut olayda rücu hakkının dayanağı olarak zararı oluşturan olay tamamen sigortalı-

salt olay yerinin terk edilmesi, diğer bir ifadeyle sürücünün olay yerinden firar etmesi tek başına birer rücu sebebi değildir. Bu tür durumlarda alkollü olduğu için olay yerini sürücünün terk ettiğini iddia eden sigortacı bu hususu da ispat yükü altındadır.³⁰¹ Yargıtay sürücünün kazadan sonra olay yerinin terk etmiş olduğu bir davada, rizikonun teminat dışında kaldığını ispat yükünün kazanın belirtilen şekilde olmadığını iddia eden sigortacıya ait olduğuna karar vermiştir.³⁰² Mahkemece aracın sürücüsünün olay yerini terk etmesinin zararın oluşumu veya artışına ne şekilde etkisi olduğu üzerinde durularak bu hususta delil toplanmalı ve gerekirse bilirkişi raporu alınarak sonuca gidilmelidir.³⁰³

3. Eleştiri ve Görüşümüz

KMAZMSS Genel Şartları B.4.f fıkrasının Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatları hilafına getirildiği açıktır. Yeni getirilen bu düzenleme ile de, sigortacı olay yerinin sürücü tarafından terk edildiğini veya kazanın

nın kusuru nedeniyle oluşmuştur. Davacı sigorta şirketi, sigortalının olay yerini terk etmesi nedeniyle, TTK'nın 1301/2 nci maddesindeki yükümlülüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüş ise de, dosya içeriğine göre davalının olay sonrasında kolluk güçlerine ifade verdiği ve kaza tutanağına uyan beyanı ile de kusurun tamamının kendisinde olduğunu belirtmiştir. Salt olay yerinde bulunmamak sigortacının kendi sigortalısına rücu hakkını vermez. O halde davanın reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir. Y. 11. HD., 10.02.2004 T., E: 2003/6717, K: 1071(Kazancı İçtihat)'; 'Davacı sigorta şirketi, davalı A. adına kayıtlı aracın zorunlu mali sorumluluk sigortacısı olup, kaza sırasında sigortalı aracı kullanan kişinin olay yerini terk ettiğini, ehliyet ve alkol durumunun belirsiz olduğunu ileri sürerek poliçe kapsamında ödediği tazminatı sigortalıdan rücu eden tazmini talebinde bulunmuştur. Mahkemece, davanın hukuki nitelendirmesi yanlış yapılarak davalının tam kusurlu olması nedeniyle davanın kabulüne karar verilmiştir. Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası poliçe genel şartlarının B.4. maddesinde sigorta şirketinin sigortalısına rücu edebileceği haller düzenlenmiş olup, rücu hakkının doğduğunun ve maddede sayılan bu hallerin mevcut olduğunu ispat yükü sigorta şirketindedir. Buna göre kaza sonrası sürücünün olay yerini terk etmesi, tek başına rücu tazminattan sorumluluğu gerektirmez. Davacı sigorta şirketi, zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları uyarınca, sürücünün ehliyetsiz olduğunu veya alkollü bulunduğunu somut delillerle kanıtlaması gerekir (HGK'nın 10.12.1997 gün 1997/11-772-1043, HGK'nın 16.12.1998 gün, 1998/11-872-905, HGK'nın 22.12.2010 gün 2010/17-655, 688 sayılı kararları). O halde mahkemece, davacı davasını somut delillerle kanıtlayamadığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken, kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir. Y. 17. HD., 18.01.2011 T., E: 2010/4885, K: 89 (Kazancı İçtihat)'.

³⁰¹ Y. 11. HD., 01.05.2003 T., E: 11759, K: 4361 (Zekeriya Yılmaz, s. 1130, dpn. 129 ve Kazancı İçtihat).

³⁰² Y. 11. HD., 25.05.2009 T., E: 2008/2065, K: 6291 (Gökcan, s. 930).

³⁰³ Y. 11. HD., 27.04.2006 T., E: 4522, K: 4750 (Gökcan, s. 937 - 938).

oluş koşullarına ilişkin gereken belgelerin düzenlenmediğini ortaya koyması yeterli olacaktır. Bu durumda sigorta ettiren rücu sebebinin doğmasını engellemek için, ancak zorunlu hallerden birinin gerçekleştiğini kanıtlaması gerekecektir. Zorunlu hallerin gerçekleştiğini kanıtlaması halinde, sigortacının rücu davası reddedilecektir. Zorunlu hallerin tedavi veya yardım amaçlı sağlık kuruluşuna gitme, can güvenliği nedeniyle uzaklaşma halleri ile sınırlı olmadığı açıktır. Örneğin dağ yolunda kaza yapıp, yırtıcı hayvanlardan korkup yakındaki bir köye sığınmak da bu zorunlu hallerden olabilir. Tacize uğrama korkusu, ıssız bir yerde kaza yapan bir bayanın olay yerini terk etmesi de bunun içinde sayılabilir. Zorunlu hallerin geniş düşünülmesi gerekir. Bu hükmün getirilmesi ile sigortacıların ispat yükü tamamen üzerlerinden alınmıştır. Sigortacılar artık sürücünün aslında alkollü veya ehliyetnamesiz olduğu için olay yerini terk ettiklerini ispatlamaktan kurtulmuştur. Sürücünün olay yerini terk etmiş olduğunu ispatlamaları yeterlidir. Bununla birlikte sigorta ettiren, sürücünün can güvenliği nedeni ile olay yerini terk ettiğini ispatlarsa, bu sefer ispat yükü sigortacıya geçer ve sigortacı artık alkollü olmak gibi başka bir sebebi iddia ediyorsa bunu ispatlamalıdır.

Olay yerini terk eden sürücünün kaza tutanağı, alkol raporu vb. kazanın oluş koşullarına ilişkin gereken belgelerin düzenlenmesi yükümlülüğünü yerine getiremeyeceği açıktır. Sürücünün yokluğunda kaza tutanağının resen kolluk kuvvetlerince tutulması mümkün olsa da alkol raporu düzenlenemez.

Belirtelim ki, Yargıtay'a³⁰⁴ göre geceleyin yol kenarına park etmiş araca çarpması, kazadan sonra olay yerini terk etmesi sürücünün %100 kusurlu olduğunu gösterse bile bu onun kasıtlı veya ağır kusurlu olduğunu göstermemektedir. Sırf kırmızı ışıkta geçtiği için asli kusurlu sayılan bir kimse, buna rağmen o olayın kendi özel yapısı içinde ağır kusurlu kabul edilmeyeceği,³⁰⁵ sigortacının bu tür olaylarda ağır kusur hallerinde özellikle ağır kusurun objektif unsurlarını ispat etmesi

³⁰⁴ Y. 17. HD., 11.06.2013 T., E: 6915, K: 8891 (Gökcan, s. 919 - 920).

³⁰⁵ Y. HGK., 10.12.2003 T., E: 11-756, K: 743 (Karasu, s. 180 - 184 ve Ulaş, s. 1018 - 1021).

gerektiği,³⁰⁶ sürücünün kusurlu olduğunun ispatlandığı, ancak ağır kusurlu olduğuna dair yeterli bir olgunun varlığı sigortacı tarafından ortaya konulmaz ise sigortacının Genel Şartlar B.4.a bendine dayanarak açtığı sigortalıya rücu davasının reddedileceği³⁰⁷, sigortacının ağır kusuru ispat ederken, zararın doğumuna neden olan olay ile ağır kusur arasındaki bağlantıyı da göstermesi gerektiği³⁰⁸ KMAZMSS Genel Şartları B.4.a fıkrası bağlamında anlatılmıştı. Sürücünün olay yerini terk etmek davranışı - fiili, onun tek başına ne ağır kusurlu ve ne de kasıtlı olduğunu göstermediği - kanıtlamadığı halde, bu hususlar dikkate alınmadan belirli hususlar hariç salt olay yerini terk etmek fiilinin bir rücu sebebi olarak düzenlenmiş olması bu sebeplerle yerinde de değildir.

Son olarak belirtelim ki alkol raporunun düzenlenmesi veya böyle bir raporun varlığı kazanın oluş koşullarına ilişkin gereken belgelerin düzenlenmesi yükümlülüğüne dâhil sayılması hatalıdır. Zira böyle bir raporu ancak kolluk görevlileri (polis - jandarma) düzenleyebilir. Bu raporu düzenleme görevi ve yükümlülüğü sigorta ettirene yüklenmemelidir. Alkol tespit tutanağı kolluk kuvvetlerince idare hukuku ve mevzuatına uygun olarak düzenlenmesi gerekir. Ancak Yargıtay 'ın³⁰⁹ da belirttiği gibi alkol tespit tutanağı usule uygun düzenlenmediğinden iptaline İdare Mahkeme'since karar verilmesi sürücünün alkollü olmadığına dair kesin bir belirleme değildir. Bununla birlikte şu an yürürlükte bulunan düzenleme uyarınca usule uygun olmadan kolluk kuvvetlerince düzenlenen alkol raporu idare mahkemesince iptal edilirse, hukuken ortada bir alkol tespit tutanağı mevcut olmayacak ancak, sigorta ettiren bu usulsüzlükten sorumlu olmasa bile, kendisinin düzenlemediği usulsüz alkol raporunun hukuken olmamasından da sorumlu olacak, bu durum dahi sigortacıya rücu hakkı verecektir. Bu sayılan hususlar da getirilen düzenlemenin sakıncalıdır.

Sürücü olay yerini terk ettiği hallerde, olay yerine ihbar üzerine gelen kolluk kuvvetlerince resen tutulan kaza tutanağı bulunması halin-

³⁰⁶ Karasu, s. 116.

³⁰⁷ Y. HGK., 10.12.2003 T., E: 11-756, K: 743 (Karasu, s. 180 - 184).

³⁰⁸ Karasu, s. 116.

³⁰⁹ Y. 17. HD., 20.09.2013 T., E: 9372, K: 12561 (Gökcan, s. 918).

de, Yargıtay³¹⁰ haklı olarak sürücünün olay sonrasında kolluk kuvvetlerine ifade verilmesi ve ifadenin kaza tutanağı ile uyuşması halinde, salt olay yerinde bulunmamanın sigortacıya rücu hakkı vermediğini kabul etmektedir. Haliyle kaza tutanağı resen kolluk kuvvetlerince tutulduğunda, alkol tespitinin yapılmasına kolluk kuvvetlerince gerek de görülmeyebilir. Böyle bir durumda sırf alkol raporu olmadığından sigortacının rücu hakkının doğduğu kabul edilemez, zira olayda olduğu gibi olay yerini terk ettikten sonra kolluk kuvvetlerine verilen ifade ile resen tutulan kaza tutanağı uyumlu ise, sırf olay yerini terk etmek sigortacı rücu hakkı vermemelidir.

Fikrimizce, bu rücu sebebinin genel şartlarda yazıldığı şekilde, sadece bedeni hasara neden olan trafik kazaları ile sınırlı tutulması yerinde olur. Nitekim fıkranın yazılış biçiminden de bu anlaşılmaktadır. Böylece bedeni hasara neden olmayan sadece (bedeni hasar dışında) maddi zararlar sonuçlanan trafik kazalarında sürücünün salt olay yerini terk etmesi sigortacıya rücu hakkı vermemelidir. Bu durumda olay yerini terk etmek hakkında Yargıtay tarafından verilen kararların bedeni hasara neden olmayan sadece (bedeni hasar dışında) maddi zararlar sonuçlanan trafik kazaları yönünden halen geçerli olduğunu kabul etmek gerekir.

SONUÇ

Sigortacı, KTK 95/2. maddesi ve KMAZMSS Genel Şartları B.4. maddesi gereğince tazminat yükümlülüğünün azaltılması veya kaldırılmasına dair halleri üçüncü kişilere karşı ileri süremeyeceğinden zarar görene ödeme yaptıktan sonra sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye dair kanun hükümlerine göre kendi sigorta ettirenine rücu edebilmektedir.

Sigortacının kendi sigorta ettirenine açtığı rücu davası kaynağını halefiyet ilkesinden almamakta, bu dava ile sigortacının sözleşme ve kanun gereği sigorta sözleşmesinin diğer tarafını oluşturan sigorta ettirene karşı defi hakkına dayanarak kendi **âkidine** dönmesi sağlanmaktadır. Sigortacının rücu hakkı kaynağını sigorta sözleşmesinden almaktadır.

³¹⁰ Y. 11. HD., 10.02.2004 T., E: /20036717, K: 1071 (Gökcan, s. 940).

Sigortacının kendi **âkidi** olan tüketici niteliğindeki sigorta ettirene aralarındaki sigorta sözleşmesinden kaynaklanan rücu davasında görevli mahkemenin TKHK'nın yürürlüğe girmesinden sonra gerçekleşen olaylarda artık Tüketici Mahkemeleri olduğu anlaşılmaktadır. Tüzel kişinin tacir olduğu hallerde, ruhsatta yer alan tacir tüzel kişi ile bu araç için sigortacı ile trafik sigorta sözleşmesi yapıldığında, bu sözleşmeye dayalı sigortacının sigorta ettirene açacağı rücu davasında görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemesi olmalıdır.

Rücu hakkının doğduğunu ve ilgili maddelerde sayılan hallerin mevcut olduğunu ispat yükü sigortacıya aittir.

Sigortacının sigortalısına rücu davası zamanaşımı onun zarar gören üçüncü kişilere zorunlu trafik sigortası sözleşmesi gereği yaptığı ödeme tarihinden başlayarak iki yıl ve 1482'nci madde hükmü gereğince rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren on yıl geçmekle zamanaşımına uğramaktadır.

KTK md. 95/2'ye dayanılarak çıkarılan KMAZMSS Genel Şartları'nda düzenlenen rücu hakkına dayalı bu dava ancak sigortacı tarafından açılabilir. KTK md. 95/2'ye dayanılarak çıkarılan trafik sigortası genel şartlarında düzenlenen rücu hakkına dayalı bu dava sigortacı tarafından ancak kendi **âkidine** karşı yöneltilebilir. Böylece sigortacı kendi tazminat yükümlülüğünü kaldıran veya azaltan halleri kendisine başvuran zarar gören üçüncü kişilere karşı ileri süremeyecek, ancak kendi sigorta ettirenine karşı ileri sürebilecektir. Bir kimse hem sigorta ettiren ve hem de sigortalı ise sigorta hukukuna dair metinlerde o kimseden sigortalı değil de, sigorta ettiren olarak bahsetmek sigorta hukuku anlamında daha uygundur. Sigortacının kendi **âkidi** ise sigorta ettirendir. Öyleyse bu davanın davalısı ancak sigorta ettiren olabilir. KMAZMSS Genel Şartlarında 'sigortalı' ifadesi yerine sigorta hukukuna uygun olan 'sigorta ettiren' ifadesi kullanılmalıdır.

KTK gereğince araç işleten araç üzerinde fiili hakimiyet icra eden ve aracı yarar, masrafları ve rizikosu kendisine ait olmak üzere kullanan kimsedir. Yürürlükteki KMAZMSS Genel Şartları C.4'e göre ise sigortalının (araç işletenin) değişmesi ile sigorta sözleşmesi eski işleten bakımından devir anında sona ererken, değişim tarihten itibaren 15 gün süresince herhangi bir işleme gerek kalmaksızın ve prim öden-

meksizin yeni işleten için de geçerlidir. 15 gün süre geçince ve eğer yeni işleten yeni sözleşme akdetmemiş ise, araç zorunlu trafik sigortasız hale gelmekte, bu halde riziko gerçekleşir ise de zarar görenler ancak güvence hesabına başvurabilmektedir. Fikrimizce yürürlükteki Genel Şartların C.4 maddesinde (ve Tarife Yönetmeliği md.11/1) yer alan işletenin değişimi anında sigorta ilişkisini devreden ile sona erdiren hüküm, KTK md. 94'de yer alan devredeninin sigortacısına bildirim şartını içeren hükmü ilga edemeyeceğinden uygulanamayacağını düşünmekteyiz. Bu sebeple de fikrimizce halen, KTK md. 94 uyarınca bildirim yapılmamış ise sigorta sözleşmesi süresinde meydana gelmesi şartıyla, riziko meydana gelirse ve yeni işleten zeyilname ile mevcut sigorta sözleşmesini üzerine almamış veya yeni bir sigorta sözleşmesi akdetmemiş ise, sigortacı zarar görene ödeme yapması hukuka uygun olup, sigortacı da, kendi **âkidi** olan sigorta ettirenine artık işleten olmasa da rücu edebilmelidir.

KMAZMSS Genel Şartları md. B.4 ikinci paragrafında yer alan 'kazaya sebebiyet veren sigortalıya' ifadesinde yer alan 'kazaya sebebiyet veren' ifadesi hüküm fıkrasından çıkarılmalıdır.

KTK'da sigortacının sigorta ettirene rücu edebileceği sebepler ayrıca sayılmamıştır. KTK md. 95/2 maddesinde sigortacının rücu hakkı genel bir düzenlemeye tabi tutulmuştur. Sigorta sözleşmesinin ana muhtevasını oluşturan KMAZMSS Genel Şartları'nda B.4. maddesi içinde ise rücu sebepleri belirtilmiştir. KMAZMSS Genel Şartları'nda sayılan sebepler sınırlı olarak sayılmamış olup, sayılan rücu sebepleri açıklama mahiyetindedir.

Genel Şartlar B.4.a bendinde asli kusurdan değil de, ağır kusurdan söz edilmektedir. Öyleyse sigortacının rücu hakkının varlığı için olayın gerçekleşmesinin asli kusura dayanması yetmemektedir. Önemli olan asli kusuru aşan bir ağırlıkta ağır kusurun bulunmasıdır. Sürücünün tam kusurlu sayılması dahi, tek başına ağır kusurun varlığı ve rücu talebinde bulunmak için yeterli değildir. Sürücünün tam kusurlu olması ağır kusurlu olduğu anlamına gelmemektedir. Diğer bir ifadeyle tam kusur, ağır kusur ile eş anlamlı değildir. Aynı yönde, sigorta ettirenin kasdi hareketi sonucu meydana gelen zarar ile onun %100

kusurlu olması aynı anlama gelmemekte, %100 kusurlu olmak kasdi olarak hareket edildiğini göstermemektedir. Sigorta ettirenin veya şoförünün salt kırmızı ışıkta geçmesi nedeniyle trafik kurallarına aykırı davranışı nedeniyle %100 kusurlu bulunması, başlı başına kasıtlı veya ağır kusurlu olduğu anlamına gelmemektedir

KMAZMSS Genel Şartları B.4.b fıkrası uyarınca rücu nedeni ehliyetsiz araç kullanmak değil, riziko gerçekleştiği sırada ehliyetsiz araç kullanmaktır. Bu rücu nedenine dayalı bir davanın davalısı sürücü değil ancak sigorta ettirendir. Bu rücu nedenine dayanarak sigortacı kendi **âkidi** olamayan ehliyetsiz sürücüye davayı yöneltemez. Sigorta konusu aracı sigorta ettiren kendisi dışında ehliyetsiz bir kimseye kullandırırken rizikonun gerçekleşmesi halinde de sigortacının rücu hakkı doğmaktadır. Hak sahiplerine ödeme yapan sigortacının ehliyetsiz araç kullanımı sebebi ile sigorta ettirene rücu hakkı, sürücünün kusur oranı ile sınırlıdır. Rizikonun gerçekleşmesinden önce sürücü belgesi elinden alınmış (diğer bir ifadeyle sürücü belgesine geçici olarak el koyulmuş) olan sürücü, ehliyetnamesiz sürücü konumunda olup, sigortacının bu sebeple sigorta ettirenine rücu hakkı bulunmaktadır. Sürücü, yasanın öngördüğü şekilde sürücü sertifikasını sürücü belgesine dönüştürmedikçe ehliyetnamesiz sayılmaktadır Sürücü belgesi söz konusu sigortalı aracı sürmeye uygun bir sınıfta sürücü belgesi değilse, yani sürücü gerekli ehliyetnameye sahip değilse, yani sigortalı aracı yetersiz sürücü belgesi ile kullanıyorsa, o kimse de ehliyetnamesiz araç süren sayılmakta ve sigortacının rücu hakkı doğmaktadır

KTk md. 48/1 uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri almış olan sürücüler ile alkollü olan sürücülerin karayolunda araç sürmeleri yasak olduğundan ve bununla uyumlu olarak yürürlükteki KMAZMSS Genel Şartları B.4.c fıkrasında sigortalı aracın, uyuşturucu madde veya ilgili mevzuatta belirlenen seviyenin üzerinde alkollü içki almış kişilerce veya aynı mevzuatta alkollü içki alamayacağı belirtilen kişilerce alkollü içki alınmak suretiyle kullanılması birer rücu sebebi olarak sayıldığından, artık yürürlükteki mevzuat gereği uyuşturucu madde kullanmakta olduğu gibi, başka bir şart aranmadan mevzuatta belirlenen miktarın üzerinde alkollü araç kullanırken kaza meydana

gelmiş olması sigortacının rücu sebebine başvurması için yeterlidir. Yani, artık 'alkolün güvenli araç sürme yeteneğini engellemesi hali' değil de 'mevzuatta belirlenen yasal sınırın üzerinde alkollü araç sürme hali' birer rücu sebebi olarak kabul edilmelidir. Ancak meydana gelen zarara alkolün dışında başka bir unsur daha etken olmuş ise sigortacının rücu hakkının kapsamı alkolün kazaya etkisi oranında olması gerekecek ve kazanın alkollü araç kullanma sebebi ile değil de, illiyet bağını ortadan kaldıracak şekilde, alkolün hiç etkisi olmadan meydana geldiği tespit edilebiliyorsa sigortacının rücu hakkının olmayacağı ileri sürülebilecektir.

KMAZMSS Genel Şartları B.4.ç fıkrasında rücu sebebi olarak gösterilen durumların kazanın oluşumuna münhasıran etken - sebep olması gerekmekte, aksi halde bu sebeplerle kaza arasında uygun illiyet bağının bulunmaması halinde sigortacının rücu hakkı doğmamaktadır. Yani olayın meydana gelişi ile istiap haddinin aşılması arasında uygun illiyet bağının olması ve salt (münhasıran) bu nedenle rizikonun gerçekleşmesi gerekmektedir. Hâkim önüne gelen olayda, uygun illiyet bağının bulunup bulunmadığı konusunda ayrıntılı, gerekçeli ve denetime açık bir rapora göre karara varmalıdır.

KMAZMSS Genel Şartları B.4.d fıkrasında sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesi halinde bu genel şartların B.1. maddesinde belirtilen sınırlı sayıda sayılan yükümlülükleri yerine getirmemesinden dolayı zarar ve ziyan miktarında bir artış olması halinde zarar görenlere bu sebeple yapılan ödeme ihlaldeki kusur nispetinde sigorta ettirenden rücu tahsil edilmektedir. Gerek TTK ve gerekse başka kanun veya mevzuatta sigorta ettirene Genel Şartlar B.1 maddesinde sayılmayan bir yükümlülük yüklenmiş olsa bile, sigorta ettiren tarafından bunun yerine getirilmemiş olması sigortacıya rücu hakkı vermemektedir. Sigortacıya herhangi bir bildirim yapmadan, zarar görenlerle anlaşıp kendisi zararlarını öderse ve sigortacısına da bildirim yapmadığı için sigortacı da zarar görenlere ödeme yapmış ise, artık sigorta ettirenin bu miktarı sigortacısından rücu talep etme hakkı bulunmamaktadır.

KMAZMSS Genel Şartları B.4.e fıkrasında tazminatı gerektiren olayın aracın çalınması veya gasp edilmesi sonucunda olması halinde, çalınma veya gasp edilme olayında sigorta ettirenin kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurlu olduğunun tespit edilmesi birer rücu sebebi olarak sayılmaktadır. Sigorta ettiren veya onun eylemlerinden sorumlu olduğu kişiler sigortalı aracın çalınması veya gasp edilmesinde kusurlu değilse, oluşan zarardan aracı çalan veya gasp edenler sorumludur. Sigorta ettiren veya onun eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurlu olup olmadıklarını ispat yükü sigortacıdadır. Motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüslerin sahibi, gözetim, onarım, bakım, alım - satım, araçta değişiklik yapılması amacı ile veya benzeri bir amaçla kendisine bırakılan kişi çalınma veya gasp edilme olayında sigortalının eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerden değildir.

KMAZMSS Genel Şartları B.4.f fıkrasının olay yerini terke dair sigorta ettiren lehine verilen yerleşmiş Yargıtay içtihatlarına tamamen aykırı olarak genel şartlara eklenmiş olduğu göze çarpmaktadır. Bu rücu sebebinin genel şartlarda yazıldığı şekilde, sadece bedeni hasara neden olan trafik kazaları ile sınırlı tutulması yerinde olur. Bu durumda olay yerini terk etmek hakkında Yargıtay tarafından verilen kararların bedeni hasara neden olmayan sadece (bedeni hasar dışında) maddi zararlar sonuçlanan trafik kazaları yönünden halen geçerli olduğunu kabul etmek gerekir.

Kaynakça

- Antalya Gökhan, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.1, İstanbul 2012.
- Arkan Sabih, "Tüketici Kredileri", *BATIDER*, 1995, C. XVIII, S. 1 - 2, s. 35 - 42.
- Arkan Sabih, Ticari İşletme Hukuku, Son Değişikliklere Göre Hazırlanmış ve Genişletilmiş 23. Bası, Ankara 2017.
- Aslan İ. Yılmaz, 6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku, 5. Baskı, Bursa 2015.
- Bozer Ali, Sigorta Hukuku Genel Hükümler - Bazı Sigorta Türleri, Gözden Geçirilmiş 2. Baskıdan Tıpkı Basım, Ankara 2007.
- Çabri Sezer, 6502 Sayılı Kanun'a Göre Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Ankara 2016.

- Çeker Mustafa, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sigorta Hukuku, Adana 2011.
- Eren Fikret, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 2012.
- Gökcan Hasan Tahsin, Karayolları Trafik Kanununa Göre Hukuki Sorumluluk Tazminat Sigorta ve Rücu Davaları, Güncellenmiş 8. Bası, Ankara 2014.
- Gürsoy Kemal Tahir, İsviçre Hukuku'nda Trafik Kazalarından Doğan Hukuki Sorumluluğun Anahatları, Ankara 1974.
- İmre Zahit, "Motorlu Taşıt Araçlarının Mecburi Mesuliyet Sigortası ve Kapsamı", Trafik Sigortası - V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası - Bildiriler Tartışmalar, 25 - 28 Nisan 1973, BATHAE, Ankara, s. 259 - 289.
- Kaneti Selim, İsviçre Federal Mahkemesinin Borçlar Hukuku Kararları (1955 - 1964), C. I (Borçların Genel Hükümleri), Ankara 1968.
- Karacan Çetin Hatice, Karayolları Trafik Kanununda Hukuki Sorumluluk (Türk, İsviçre ve Alman Hukukları Karşılaştırmalı), Ankara 2016.
- Karasu Rauf, Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası), Ankara 2016.
- Kars Bahaettin/Dönmez, İrfan, Açıklamalı - İçtihatlı Trafik İş Kazası Tazminatı ve Sigorta Rücu Davaları (Genel ve Sosyal Sigorta), İstanbul 1976.
- Kender Rayegan, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku (Sigorta Müessesesi, Sigorta Sözleşmesi), Güncelleştirilmiş 15. Bası, İstanbul 2016.
- Kılıçoğlu Mustafa, Ceza Hukuku ve Borçlar Hukuku Açısından Trafik Kazaları Tazminat - Sigorta - Rücu ve Yargıtay Uygulaması, Ankara 2014.
- Kılıçoğlu Ahmet, "Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu", AÜHFHD, S. 1- 2, C. XXXI, 1974, s. 395 - 446.
- Kurt Leyla Müjde, "Haksız Fiil Sonucu Oluşan Zarardan Birden Çok Kişinin Sorumlu Olduğu Hallerde Rücu Talebinin Tabi Olduğu Zamanaşımı", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Temmuz - Ağustos 2011, Y. 24, S. 95, s. 135 - 162.
- Memiş Tekin, "Sigorta Hukukunda Ağır Kusur ve Kırmızı Işık İhlali Konulu Bir Hukuk Genel Kurulu Kararı Değerlendirmesi", Reasürör, S. 54, s. 4 - 18.
- Memiş Tekin, "Alman Federal Mahkemesi'nin (BGH) 29.01.2003 tarihli Kırmızı Işık İhlali İle ilgili Kararı. (BGH: IV ZR 173/01)", e-akademi, S. 28, Haziran 2004,; [http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=Alman%20Federal%20Mahkemesi%92nin%20\(BGH\)%2029.01.2003%20tarihli%20K%FDrm%FDz%FD%20I%FE%FDk%20DDhlali%20DDle%20ilgili%20Karar%FD&kimlik=-381674607&url=makaleler/tmemis-7.htm](http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=Alman%20Federal%20Mahkemesi%92nin%20(BGH)%2029.01.2003%20tarihli%20K%FDrm%FDz%FD%20I%FE%FDk%20DDhlali%20DDle%20ilgili%20Karar%FD&kimlik=-381674607&url=makaleler/tmemis-7.htm) (erişim tarihi: 29.05.2017) (Karar).
- Memiş Tekin, "Alman Federal Mahkemesi'nin (BGH) Kırmızı Işık İhlali İle ilgili 8.7.1992 Tarihli Kararı (BGHZ 119, 147)", e-akademi, S. 28, Haziran 2004, para. 7: [http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=Alman%20Federal%20Mahkemesi%92nin%20\(BGH\)%20K%FDrm%FDz%FD%20I%FE%FDk%20](http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=Alman%20Federal%20Mahkemesi%92nin%20(BGH)%20K%FDrm%FDz%FD%20I%FE%FDk%20)

- %DDhali%20%DDle%20ilgili%208.7.1992Tarihli%20Karar%FD&kimlik=-13-46400217&url=makaleler/tmemis-8.htm (erişim tarihi 29.05.2017) (Karar2).
- Orhunöz Ergun, Uygulamada Karayolları Trafik Kanununa Göre Sorumluluk - Tazminat - Sigorta, Ankara 1998.
- Özsunay Ergun, "Trafik Hukuku'nda Zarar Giderimi Sorumlusu Olarak 'İşleten' (Araç Sahibi) Kavramına İlişkin Bazı Sorunlar", *BATIDER*, C. 6, S. 1, Temmuz 1971, s. 83 - 110.
- Şahin Emin, Açıklamalı - İcraatlı Trafik Kazalarında Hukuki Sorumluluk Sigorta Tazminat Rücu Davaları, Ankara 2005.
- Şener Oruç Hami, Ticari İşletme Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2016.
- Tandoğan Haluk, Türk Mesuliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mesuliyet), 1961 Yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010 (Mesuliyet Hukuku).
- Tandoğan Haluk, "İsviçre Hukukunda Motorlu Taşıt Aracı İşletenin Sorumluluğunun Niteliği Şartları Birden Fazla İşletenin Sorumluluğu ve Türk Hukuku İçin Öneriler", Trafik Sigortası - V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası - Bildiriler Tartışmalar, 25 - 28 Nisan 1973, BATHAE, Ankara, s. 193 - 235.
- Tekinay Selahattin Sulhi/Akman Sermet/Burcuoğlu Haluk/Altop Atilla, Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1993.
- Tepedelen Zekeriya, Zorunlu Sigortalarda Güvence Hesabı, Ankara 2017.
- Türk Hikmet Sami, "Mecburi Mali Sorum Sigortası ve İzinsiz Kullanımlar", *BATIDER*, C. VI, S. 2, Aralık 1971, s. 343 - 348.
- Ulaş Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku (Genel Hükümler, Mal ve Sorumluluk Sigortaları), 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu Hükümlerine Göre Yeniden Derlenmiş ve Yazılmış 8. Bası, Ankara 2012.
- Ülgen Hüseyin/Helvacı Mehmet/Kendigelen Abuzer/(Kaya) Arslan/Ertan Füsün Nomer, Ticari İşletme Hukuku, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Güncellenmiş Dördüncü Bası, İstanbul 2015.
- Ünan Samim, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C. 1 (Genel Hükümler md. 1401 - 1452), İstanbul 2016.
- Ünan Samim, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C. II (Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler Birinci Bölüm Zarar Sigortaları md. 1453 - 1486), İstanbul 2016, (C. II).
- Vural Güven, Trafik Sigortası Motorlu Taşıt Araçları Zorunlu Sorumluluk Sigortası, Ankara 1981.
- Yılmaz Hamdi, Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Motorlu Araç İşletenin Hukuksal Sorumluluğu, İstanbul 2014.
- Yılmaz Zekeriya, Trafik Kazaları ve Taşımacılıktan Doğan Hukuki Sorumluluk Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları, 3. Baskı, Ankara 2014.
- Zevkliler Aydın/Özel Çağlar, Tüketicinin Korunması Hukuku (Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun), Ankara 2016.

Yargıtay Kararları

BATIDER, C.V, S. 2, Eylül 1969, s. 309.

Kazancı İçtihat Programı.

Lale Muktedir/Akgül İhsan, Özetli İçtihatlı Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku 6155 Emsal Karar, Ankara 2011.

Legalbank İçtihat Programı.

Legal Hukuk Dergisi, C. 13, S. 153, Eylül 2015, s. 307 – 309.

Yargıtay Kararları Dergisi, 1995 Temmuz, C. 21, S. 7, s. 1070 - 1071.